

Inhottavat ateriat, ahdistava tulevaisuus: ilmastoahdistuksen havainnollistuminen affektiivisten sisältöjen kautta *Mad Cook Show*-ohjelmassa

Johanna Asp
Pro gradu -tutkielma
Mediatutkimus
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Huhtikuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta

ASP, JOHANNA: Inhottavat ateriat, ahdistava tulevaisuus: ilmastoahdistuksen havainnollistuminen affektiivisten sisältöjen kautta *Mad Cook Show*-ohjelmassa

Tutkielma, 83 s.
Mediatutkimus
Huhtikuu 2020

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsittelen ilmastoahdistuksen ilmenemistä *Mad Cook Show*-viihdeohjelmassa, joka on ilmestynyt Nelosella ja Ruutu-suoratoistopalvelussa vuosina 2017-2018. Tarkastelen tapoja, joilla keskustelua tuotetaan ilmastonmuutoksesta ja ympäristön tuhoutumisesta affektiivisten, performatiivisten ja inhottavien sisältöjen keinoin. Avaan tutkimuksessa sitä, miten ympäristökysymyksille tuotetaan arvoa linkittämällä ne ihmisen voimakkaisiin tunteisiin ja henkilökohtaiseen, intiimiin tunne-elämään.

Tulkitsen affektiivisia ja inhottavia sisältöjä suhteessa affektiivisen kapitalismin käsitteeseen ja sisällytän analyysiin myös laajempia kysymyksiä yksilö- ja ihmiskeskeisestä mediakulttuurista. Metodini käytän lähilukua läpi koko tutkielman. Lähdekirjallisuutena käytän tosi-televisiosta, sukupuolentutkimuksesta ja eläintutkimuksesta tehtyä kirjallisuutta.

Affekti- ja tunne-elementtien ohella tarkastelen ohjelman rakentamaa suhdetta eläimeen. Tarkastelen tapoja, joilla eläimen kokemusta käsitetään ja joilla eläintä esitetään ohjelmassa, ja liitän havaintoni kysymyksiin eläinten oikeuksista sekä moraalista ja etiikasta. Pohdin myös eläimen roolia ympäristön, luonnon ja ekologisen elämäntavan edustajana ohjelmassa.

Tutkin lisäksi ohjelman juontajien esiintymisen roolia ilmastokysymysten kuvallistamisessa. Otan huomioon juontajien harjoittaman maskuliinisen ja fyysisen esimerkin, jolla ilmastoteoista tehdään houkuttelevia ja kiinnostavia. Tarkastelen samassa yhteydessä sitä, miten maskuliininen seikkailuhenkisyys tuo lisäarvoa ilmastonmuutoksesta käytävälle keskustelulle, mutta toisaalta toimii myös juontajien henkilökohtaisten brändien rakentajana. Osiossa käytän lähteenä erityisesti hyväntekeväisyysteleviisistä tehtyä tutkimusta.

Tutkielman keskeisimmät löydökset koskevat lukuisia ristiriitoja, joita aineistosta on luettavissa. Affektiiviset ohjelmanumerot koskevat ihmisen tunne-elämää, vaikka ilmastonmuutos on jaksoissa toistuva huolenaihe. Myös eläimen rooli on kahtiajakautunut, sillä yhtäältä eläin on näytteillä ilmaston havainnollistamisen välineenä, toisaalta katsojaa muistutetaan sen ainutkertaisesta arvosta.

Asiasanat: affektiivisyys, ilmastonmuutos, reality-televisio, ei-inhimillinen, performatiivisuus, hyväntekeväisyystelevisio

Sisälllys

1. Johdanto.....	1
1.1 Aihe, tavoitteet, tutkimuskysymykset	1
1.2. Teoria, metodi, keskeiset käsitteet.....	3
1.3. Aineisto.....	6
1.4. Tutkielman rakenne	8
2. Affekti, inho, emootiot	10
2.1. Tunteellista televisiota? Tunteet ja affekti mediassa	10
2.2. Ohjelman rakenne ja lajityyppi.....	12
2.3. Affekti, arvo ja tunteet: <i>Mad Cook Show'n</i> tunnepitoiset sisällöt	14
2.4. Ällötys ja ristiriidat – Rikun ja Tunnan uhkaavat ateriat.....	15
2.5. Esimerkkejä: yökötykset ja ilmastokysymysten käsitteleminen.....	20
2.6. Oksentaminen ja ruumiin spektaakkelit	23
2.7. Tunneintensiteetit ja affektiivinen kapitalismi	27
3. Eläin, toimijuus, affekti	32
3.1. Ei-inhimillinen, inhimillinen, liha ja affekti	33
3.2. Eläimen rooli <i>Mad Cook Show'ssa</i>	35
3.3. Ihminen ja eläin ristiriidassa - tunneintensiteetit kohti luontoa vai ihmistä?	46
4. Viihdespektaakkeli, henkilöbrändi, hyväntekeväisyys	52
4.1. Julkkisjuontajat huolenpidon suunnannäyttäjinä.....	55
4.2. Tunteellinen ja ruumiillinen hyväntekeväisyys	61
4.3. Spektaakkeli ja ympäristöhuoli	67
5. Loppupäätelmät	73
Lähteet	78

1. Johdanto

1.1 Aihe, tavoitteet, tutkimuskysymykset

Seuraavassa tutkielmassani aion tarkastella sitä, miten ilmastonmuutosta sekä ilmasto- ja ympäristöahdistusta havainnollistetaan Nelosella ja Ruutu-suoratoistopalvelussa nähdyssä *Mad Cook Show*-ohjelmassa. Tavoitteenani on selvittää, millä eri tavoilla ympäristötietoisuutta rakennetaan, miten siitä tehdään tavoiteltavaa ja uskottavaa ja miten ohjelmassa nähdyt shokeeraavat, inhottavat ja tunteelliset kuvastot aiheuttavat katsojissa affektiivista kiinnittymistä ohjelmassa käsiteltyihin aiheisiin. Tulkintani keskiössä kuljetan erityisesti tosi-televisiosta tehtyä tutkimusta sekä affektiivisen ja emotionaalisen kapitalismin käsitteitä.

Mad Cook Show, ”tuomiopäivän pubivisa”, on eräänlainen liveyleisön edessä toteutettu leikillinen tietovisa, jossa epätavallisten ruokien ja juomien nauttimisen ohessa keskustellaan ruoasta, ruokakulttuurista ja niihin liittyvistä asioista ja ilmiöistä. Ohjelman ensimmäinen tuotantokausi julkaistiin vuonna 2017, ja se on pidemmälle viety versio vuonna 2011 tuotetusta pienen budjetin *Mad Cook TV*:stä. Alkujaan *Mad Cook Show*’n juontajat, toimittaja ja mediapersoona Riku Rantala ja kuvaaja-tuottaja Tuomas ”Tunna” Milonoff tulivat tunnetuksi *Madventures*-seikkailuohjelmastaan, jossa kaksikko reppureissasi maailman eri kolkissa, kuvaten samalla hyvin dokumentaarista, ruohonjuuritasolla operoivaa matkailuohjelmaansa.

Madventures oli oman aikansa pioneeri, jollaista ei ennen oltu Suomen televisiossa nähty: koko ohjelma oli tuotettu kahden itseoppineen puoliammattilaisen toimesta, ja jaksoissa oli paljon shokeeraavia ja epäsovinnaisia aineksia, kuten kulttuuristen tabujen käsittelyä. Vuosien kuluessa tv-tuotannot ovat muuttuneet selvästi ammattimaisemmiksi, mutta myös kaupallisemmiksi: kaksikko on onnistunut selvästi rakentamaan tuotteen, jota on vaikea kopioida ja jolle on kysyntää. *Mad Cook Show* olikin jo ensimmäisestä jaksosta alkaen poikkeuksellinen tuotanto, jonka moniulotteisuus kiinnitti huomioni.

Vaikka *Mad Cook Show* on tekijöidensä mukaan ensisijaisesti ruokaa ja ruokakulttuureja käsittelevä visailu, siitä on luettavissa paljon merkityksiä, jotka juontuvat ajankohtaisista ilmastoon ja maapallon tilaan liittyvistä keskusteluista. Juontajat Riku ja Tunna puhuttelevat toisiaan ja katsojaa esittäen faktoja esimerkiksi länsimaisen elintarviketeollisuuden rappioutilasta, kuluttajien valintojen vaikutuksesta politiikkaan tai lihantuotannon epäeettisyydestä. Nämä hetket ovat kuitenkin vain murto-osa siitä, mitä ohjelman aikana tapahtuu: jaksoissa nähdään myös videomateriaalia vanhoista

Madventures-tuotantokausista, syödään outoja yllätysruokia ja arvuutellaan vastauksia tietokilpailukysymyksiin.

Ohjelman rakenne on vahvasti kytköksissä performatiivisuuteen, ruumiillisuuteen sekä inhon ja shokeeraamisen kaltaisiin tunnereaktioihin. Jaksoissa kilpailijat haastetaan syömään vastenmielisen näköisiä, hajuisia tai makuisia ruokia, jolloin kerrontaan kuuluu olennaisena osana yökkiminen, oksentaminen ja äänekäs kauhistelu. Tutkimuskysymykseni keskiössä onkin, millä tavoin inhottavat sisällöt ja kummalliset ruokalajit tuottavat arvoa ja merkitystä ilmastonmuutoskeskusteluille: kuluttamisen ongelmia tehdään näkyviksi ja kiinnostaviksi erityisesti affektiivisten kuvastojen avulla, jotka aiheuttavat katsojassa voimakkaita tunteita ja kiinnittymistä ohjelmaan. Inhottaviin ja epätavallisiin ruokiin liittyvät affektit kytkeytyvät ihmisen ruumiillisuuteen, mikä tekee esiintyjien kokemuksista samaistuttavia.

Affektin ja ilmastoahdistuksen lisäksi aion kiinnittää huomiota siihen, miten eläintä ja ei-inhimillistä määritellään ja representoidaan ohjelmassa. *Mad Cook Show*'ssa ruokaa tarkastellaan läheltä moniaistisesti, ja ruoan alkuperää näytetään ja pohditaan monissa jaksoissa. Usein juontajat problematisoivat lihankulutusta, joka on keskeinen osa ilmastonmuutoksen ongelmallisuutta, ja tällöin eläimen ruumiita asetetaan näytteille varmentamaan autenttisuutta ja tuomaan näkyväksi eläimiin kohdistuvaa riistoa. Jaksoissa nähdään nyljettäviä eläimen raatoja, sisäelimiä ja teurastusta, mutta myös eläviä eläimiä. Eläinesitysten yhteydessä pohditaan paitsi ihmisen ennakkoluuloja outoja proteiininlähteitä kohtaan, myös eläinsuojeluun liittyviä kysymyksiä. Eläinten tappamista käsiteltäessä esiin nousee monimutkaisia suuntia tulkinnalle, sillä esillä on kysymyksiä etiikasta ja moraalista, ihmisen kokemista intensiivisistä tunteista ja affektista sekä speaktaakkelista.

Eläimen representaatioiden lisäksi ohjelmassa toistuu myös ihmisruumiin materiaallinen ulottuvuus. Ihminen joutuu ohjelmassa kohtaamaan koettelemuksia, joiden aikana ollaan tekemisissä intiimien ja henkilökohtaisten tunteiden kanssa, ja inhottavat ruoat näyttäytyvät ihmisruumiita uhkaavina elementteinä. Tällöin julkkisvieraiden ja juontajien ruumiit asettuvat näytteille eräänlaisina rohkeina edelläkävijöinä, jotka toimivat esikuvina ilmastoystävällisen elämäntavan harjoittamisessa. Inhimillisen kokemuksen korostaminen tuo vielä uusia merkityksiä ohjelman tematiikkaan: vaikka show näennäisesti puolustaa ympäristönsuojelun ohessa myös eläinten oikeuksia, keskustelu palautuu jatkuvasti ihmiskeskeisyyteen. Emotionaalisen ja ihmiskeskeisen esitystavan ohella kiinnitän huomiota siihen, miten ohjelmassa hyödynnetään, mutta myös rakennetaan julkkisjuontajien brändejä osana ilmastohuolesta puhumista.

Tutkimuksessani keskeisimpiä osa-alueita tulevat siis olemaan affektiivisuus ja performatiivisuus, eläinrepresentaatiot ja niihin liittyvät eettiset ongelmat sekä julkkisten harjoittama ”hyväntekeväisyystyö”, jolla tuotetaan arvoa ilmastokeskustelulle. Näiden aspektien lomassa nousevat esiin myös jännitteet ja ristiriidat, jotka osaltaan monimutkaistavat ohjelman tulkintaa. Jännitteitä syntyy, kun kaupallisuus ja kapitalismikritiikki kohtaavat, kun juontajat puhuvat eläinoikeuksien puolesta mutta käyttävät samaan aikaan eläimiä ohjelmansa lavasteina, ja kun ympäristöhuoli ja suureelliset, speaktaakkelimaiset ohjelmanumerot seuraavat toisiaan.

Tutkimuksessani aion siis selvittää erilaisia ohjelman tuottamia affektiivisiä ulottuvuuksia ja sitä, miten ne keskustelevat suuren aiheen eli ympäristöahdistuksen kanssa. Miten ruumiillisuus, lihallisuus, ällötys ja inho merkityksellistävät ja kehystävät ilmaston vääjäämätöntä muuttumista sekä ihmisen roolia ympäristökriisin keskiössä? Lisäksi olen tässä tutkimuksessa erityisen kiinnostunut siitä, millä tavoilla ympäristöhuoli yhtäältä havainnollistuu, toisaalta hukkuu ja kenties karnevalisoituu muiden merkityskerrosten alle. Ja toisaalta: tulevatko ympäristötietoisuus ja ilmastokysymykset lähemmäs, kun affektiivinen ja viihteellinen sisältö tekevät aiheesta helpommin lähestyttävän? Tuottaako ohjelma omalta osaltaan lisäarvoa parhaillaan käynnissä olevaan poliittiseen keskusteluun ilmastosta ja maapallon tulevaisuudesta?

Keskeisin väitteeni tutkimuksen alkaessa tulee olemaan se, että *Mad Cook Show* on paitsi monella tapaa harvinaislaatuinen, myös sisällöltään ristiriitainen tuotanto. Alkuoletukseni on, että ohjelma tekee ympäristön tilaa ja kuluttajien päätösten vaikutuksia siihen entistä näkyvämmiksi, mutta samalla osallistuu niiden kaupallistamiseen ja tuottaa lisäarvoa tekijöiden omille henkilöbrändeille. Affektiiviset kuvastot voivat auttaa havainnollistamaan merkittäviä ongelmakohtia yhteiskunnassa, mutta toisaalta ne vievät huomiota kohti kaoottista speaktaakkelia, jonka osaksi katsojaa kutsutaan.

1.2. Teoria, metodi, keskeiset käsitteet

Teoriapohjanani aion käyttää muun muassa reality-televisiosta ja televisioviitteestä tehtyä tutkimusta. Tosi-tv:tä on televisiotutkimuksessa käsitelty paljonkin, ja näkökulmina on ollut muun muassa realityn suhde todellisuuteen, dokumentaarisuus ja tunteiden ilmaisun intensiivisyys, joka lähentelee omaa aiheitani. Tutkimani ohjelma tosin on suhteellisen uusi, ja nähdäkseni myös genrehybridi, jossa sekoittuu aineksia monista eri lajityypeistä: tämän takia mikään aiempi tutkimus ei suoraan osu yhteen aiheeni kanssa. Tutkielmani teoreettinen viitekehys rakentuu televisiotutkimuksen, affektitutkimuksen sekä median ja kapitalismin tutkimuksen ympärille: lisäksi yhdistän aineiston tarkasteluun eläimestä ja lihallisuudesta tehtyä tutkimusta. Keskeisimmät

käsitteeni ovat affekti, affektiivinen kapitalismi, speaktaakkeli, hyväntekeväisyystelevision (charity/humanitarian television) ja ei-inhimillinen.

Television ja ympäristön suhdetta on tutkittu lähinnä journalismin näkökulmasta: esimerkiksi ilmastonmuutosuutisointi on ollut viime aikoina tutkimuskohteena enenevässä määrin. Ilmastouutisia on tutkittu esimerkiksi diskurssianalyysin ja kuvantulkinnan keinoin, ja usein tuloksista nousevat esiin erityisesti uhan ja katastrofin diskurssit. Ruoan, ympäristön ja television yhdistävää mediatutkimusta en ole toistaiseksi löytänyt lainkaan, mikä saattaa johtua siitä, että ilmiö on vielä varsin tuore. Ruoankulutuksen vaikutus ilmastonmuutokseen on noussut keskusteluun vasta aivan viime vuosina, eikä sitä ole televisioviihteessä käsitelty juuri lainkaan. Siksi tutkimukseni tuottaa toivottavasti uudenlaista näkökulmaa ilmastoaiheiden tutkimuksesta mediassa: aikaisemmassa tutkimuksessa ei ole juurikaan havainnointu keinoja, joilla televisioviihde käsittelee ja kehystää aihetta.

Reality-television tutkimuksessa esiin nousevat erityisesti huomiot siitä, miten nykyaikaa kohti tultaessa on siirrytty yhä voimakkaammin kohti tunteellista, tunnustuksellista ja intiimiä televisiota, jossa olennaisena osana ovat osallistujien kokemat elämänmuutoksen narratiivit sekä suuret ”paljastukset”. Tunteet ovat herättäneet tutkimuksessa kasvavaa kiinnostusta, sillä ne ovat tärkeitä niin ihmiselämässä, kulttuurissa kuin sosiaalisessa järjestymisessäkin (Hirdman 2011, 19). Erityisesti tunteellisuuden on huomattu olevan olennaisen tärkeä osa tosi-television, ja tunteiden näkyvät fyysiset todisteet, kuten kyyneleet, toimivat ohjelmissa tärkeinä autenttisuuden varmistajina (Hirdman 2011, 25).

Koska aion tässä tutkimuksessa keskittyä televisiotutkimuksen pohjalta erityisesti tunteellisuuden korostamiseen *Mad Cook Show*'ssa, on hedelmällistä kiinnittää huomiota niihin tapoihin, joilla emotionaalisuus ilmenee realityn eri alalajeissa. Varsinkin talk show-tutkimus on tässä hyödyllinen väline: niissä tuotetaan osallistujien henkilökohtaista identiteettiä, ratkaistaan ongelmia arkisiin ongelmiin, käytetään komiikkaa keinona vapautua raskaista puheenaiheista ja rakennetaan terapeutista tarinankerrontaa henkilökohtaisen alueella (Lusted 1998, 215-217). Erityisesti hyväntekeväisyyssteemaiset tuotannot ja lifestyle-ohjelmat, joissa asiantuntijat tarjoavat oikeille ihmisille ohjausta ”oikeaan” tapaan elää, noudattaa sosiopoliittista kontekstia, jossa yksilöiden elämävalintoja muokkaa myös media yhteiskunnan lisäksi. Tosi-tv soveltaa uutta, hyvin näkyvää ja markkinatalouteen perustuvaa sosiaalisen hyvinvoinnin muotoa, jossa erilaiset elämäntapaekspertit, sponsorit ja televisioverkostot jatkavat siitä, mihin valtio jäi (Murray & Ouellette 2009, 9).

Televisiotutkimuksen lisäksi aion käyttää affektista ja ei-inhimillisestä tehtyä tutkimusta. Yksi keskeinen käsite tutkimuksessani tulee olemaan affekti, jota on tutkittu paljon esimerkiksi suhteessa ruumiillisuuden ja tunteiden kysymyksiin. Affekti on olennainen osa oman aineistoni tarkastelua, sillä se kytkeytyy vahvasti inhoon ja ruumiillisuuteen, joita näkyy *Mad Cook Showssa* runsaasti. Sara Ahmedin teoksessa *Cultural Politics of emotion* (2014) pohditaan laajasti affektien ilmentymistä kulttuurissa, ja aion soveltaa erityisesti lukua *The Performativity of Disgust*. Tekstissään Ahmed korostaa mm. affektien ”tahmeutta”: ällöttävien asioiden koskettaminen tekee myös koskettajasta inhottavan. Tunteet operoivat ruumiiden pinnalla ja ovat varsin materiaalisia: ne tekevät asioita ja vaikuttavat siihen, mitä ne kohtaavat (Ahmed 2014, 85). Fyysisyys, läheisyys ja voimakkaat tunteet ovat inholle ominaisia, sillä inhottavan asian on tultava lähelle ihmistä, jotta inhoreaktio syntyy (Ahmed 2014, 87). Affektin käsitteen avulla päästään tarkemmin kiinni niihin prosesseihin, joiden avulla katsojaa kiinnitetään ilmastokysymysten käsittelyyn ohjelman aikana. Inhottavat ainekset herättävät voimakkaita reaktioita ja myös vaikeita ja vastenmielisiä tunteita, joiden kautta voidaan tarkastella myös realitylle ominaisia ”parantumisen” ja ”sankarillisuuden” teemoja.

Luen aineistoani erityisesti *affektiivisen kapitalismin* käsitteen kautta, jolla viitataan affektiivisten mediasisältöjen ”takertumiseen” ja taipumukseen toimia pääomana ja tuottaa lisäarvoa kohteilleen. Affektiivisesta kapitalismista kirjoitetaan usein päällekkäin Eva Illouzin *emotionaalisen kapitalismin* kanssa, ja tulen työssäni hyödyntämään molempia katsantokantoja. Affektiivista realityä on tutkinut mm. Kaarina Nikunen, jonka artikkelit *Media, Passion and humanitarian reality television* (2016) sekä *Doing good reality, masculine care, and affective capitalism* (2016) antavat näkökulmia realityn affektiivisiin keinoihin, joita pidän keskeisinä myös omassa työssäni.

Ihmisenäkökulmien lisäksi tarkastelen ohjelmassa esitettyä suhdetta ei-inhimilliseen. Ohjelmassa nähdään huomattavan paljon eläinrepresentaatioita, joissa eläin vaikuttaa usein olevan ennen kaikkea lavaste, koriste, väline tai inhon kohde. Silti juontajat korostavat usein kannattavansa eläinten välistä tasa-arvoa ja kritisoivat eläimiin kohdistuvaa hyväksikäyttöä ja riistoa. Eläimiin liittyen representaatiot ovat siis äärimmäisen ristiriitaisia, ja näiden diskurssien purkamisessa hyödynnän ennen kaikkea Aaltolan kokoelmateosta *Johdatus eläinfilosofiaan* (2013).

Mad Cook Show’ta tarkastellessa affektiivista kapitalismia voidaan käyttää paitsi lihallisen, inhottaviin aineksiin liittyvien tunneintensiteettien tarkastelussa, mutta myös tavassa, jolla ohjelma liikkuu hyväntekeväisyystelevision alueella. Reality-televisiossa on huomattu kehitystä kohti ohjelmissa harjoitettavaa ”hyväntekeväisyyttä”, joka voi lisätä tietoisuutta yhteiskunnallisista ongelmista, mutta toisaalta myös tuottaa taloudellisia voittoja ohjelmateollisuudelle (Murray & Ouellette 2009, 2). *Mad Cook Show* onkin mielenkiintoinen esimerkki siitä, miten viihdeohjelma

pyrkii tuomaan esiin yhteiskunnassa koettua ilmastoahdistusta ja ilmastokysymysten tärkeyttä, mutta samaan aikaan sen tuottamat merkitykset siirtävät keskustelua esiintyjien henkilökohtaiseen elämään ja julkisuuskuvaan. Hyväntekeväisyystelevision käsitteen avulla tarkastelen myös sitä, miten juontajat toimivat ohjelmassa ”asiantuntijoiden” rooleissa ilmastokysymyksiin liittyen, ja hyödyntävät myös maskuliinista ja emotionaalista esiintymistä tärkeiden asioiden esiin tuomiseksi.

Hyväntekeväisyysdiskurssin ohella tarkastelen ohjelmassa ilmenevää speaktaakkelihakuisuutta, käyttäen mm. Guy Debordin klassikkoteosta *Speaktaakkelin yhteiskunta* (1967). Debordin mukaan speaktaakkeli on nyky-yhteiskunnan pääasiallinen tuote: se on taloutta, joka kasvaa vain itseään varten (Debord 1967, 34-35) ja nojaa vahvasti kuluttamiseen ja jatkuvan kasvun ihanteeseen. Kaikki aiemmin eletty on speaktaakkelissa etäännyttänyt representaatioksi (Debord 1967,30) ja maailma on aistittavissa enää erilaisten erikoistuneiden välitysmuotojen kautta (Debord 1967, 35). Aineistoni yhteydessä aion pohtia kysymyksiä spektakelisoituneesta ja karnevalisoituneesta tavasta, jolla ohjelmassa käsitellään vakavia aiheita: missä määrin keskustelu ilmastosta ja luonnon tilasta tuottaa kriittistä tietoa, ja miten paljon keskustelut käsittelevät ihmisen kokemusta ja rakentavat esiintyjien brändejä.

1.3. Aineisto

Aineistoni tulee käsittämään *Mad Cook Show*'n jaksoja ohjelman ensimmäiseltä ja toiselta tuotantokaudelta. Kausi 1 käsittää yhdeksän jaksoa, kausi 2 kymmenen. Vaikka *Mad Cook Show* on tekijöidensä mukaan ensisijaisesti ruokaa ja ruokakulttuureja käsittelevä ohjelma, siinä on nähtävissä paljon ideologisia merkityksiä, jotka painottuvat juuri ilmastoahdistukseen. Ohjelmasta aukeaa paljon muitakin tulkinnan suuntia, mutta olen rajannut omaan aineistooni vain ne jaksot, joissa ilmastokysymyksiä käsitellään ruoan ohella huomattavan paljon.

Jo pelkästään juontajien puheen tasolla ilmaston teemat toistuvat jaksosta toiseen uudelleen ja uudelleen, puhumattakaan materiaalisesta ja ei-inhimillisestä tasosta, jotka aukeavat representaatioina. Siksi ohjelma on mielestäni kiinnostava analysoitava: tällä hetkellä ilmastokysymyksiä ei Suomen mediakentällä juurikaan käsitellä viihteen kautta, vaan tietoa tuotetaan lähinnä televisio- ja lehti uutisissa. Yleensä uutisissa keskeisiä aineksia ovat uhkan, pelottelun ja katastrofin diskurssit sekä politiikka, mikä on ymmärrettävää: laaja ja vaikeasti hahmotettava aihe on paitsi vakava ja pelkoa herättävä, myös hankalaa käsitellä ja profiloida esimerkiksi tiettyyn aiheeseen tai henkilöön. *Mad Cook Show* käsittelee mielestäni ruoan ohella hyvin ajankohtaisia kuluttamiseen ja etiikkaan liittyviä kysymyksiä, jotka kytkeytyvät maapallon tulevaisuuteen.

Ideologiat ovat ohjelmassa ajoittain myös ristiriidassa: jaksosta toiseen juontajat muistuttavat ruokailun vaikutuksista ilmastoon, mutta samaan aikaan konsepti on monella tasolla viihteellistetty ja markkinoitunut. Juontajilla on vahva henkilöbrändi, joka vahvistuu ja rakentuu uudelleen ohjelman aikana, mutta vie osaltaan myös huomiota markkinoitumisen alueelle. Juuri ideologioiden väliset jännitteet ja pinnan alla kytevä ympäristöhuoli ovat tuotannon kiinnostavimpia osia, jotka avaavat monenlaisia suuntia tulkinnalle.

Kaikki jaksot eivät käsittele ilmastoa ja ympäristöä sinänsä, vaan jaksojen teemoja ovat esimerkiksi ruoka ja uskonto, perinneruoka tai erityisruokavaliot. Jotkin teemat, kuten dieetit ja ruoan poliittinen ulottuvuus, toistuvat molemmilla kausilla. Ympäristön tematiikka on läsnä lähes jokaisessa jaksossa jollain tasolla, mutta olen valinnut aineistooni ne jaksot, joissa ilmastodiskurssi on selvimmin nähtävillä, ja joiden kautta pääsen tarkastelemaan tutkimuskysymystäni monipuolisesti. Aiheen kannalta epäoleellisemmat jaksot olen jättänyt pois.

Aineistoni käsittää 8 jaksoa. Kaudelta 1 jaksot: Avausjakso, 2. *Vegefasismi vs. lihamyrsky*, 3. *Ihmeelliset dieetit ja trendit*, 4. *Ruokapoliittinen täysistunto*, 7. *Perinneruokaa – pataan vai kakkoseen?* Kaudelta 2 olen ottanut mukaan jaksot 4. *Ruoka ja politiikka*, 8. *Hävikkiruoka ja 10, Tulevaisuuden ruoka*.

Koska aion analysoida aineistoani erityisesti lähiluvun avulla, on suhteellisen pieni aineisto mielestäni perusteltu. Koska show'ssa esitetään hyvin vaihtelevia ja nopeatempoisia ohjelmanumeroita, otan jokaisesta jaksosta analysoitavakseni tärkeimpiä kohtia, jotka toimivat avaimina ohjelman teemojen ymmärtämiseen: en siis lue jokaista jaksoa yksityiskohtaisesti alusta loppuun. Yksityiskohtaisen tulkinnan avulla on mahdollista päästä käsiksi aineiston syvätasolle ja tarkastella representaatioita huolella. *Mad Cook Show* on monessakin mielessä hedelmällinen tutkimuskohde: ohjelmaa ei voida suoraan lokeroida tiettyyn genreen sisällön ja muodon mukaan, vaan se yhdistelee aineksia monista eri lajityypeistä. Show'n rakenteessa on nähtävissä piirteitä niin tv-tietovisasta, realitysta, keskusteluohjelmasta kuin juontajavetoisesta viihdeohjelmasta ja ruokaohjelmastakin. Myös sisältö on paisutettu jopa kaoottisiin mittasuhteisiin: 40 minuutin aikana käydään läpi visailukysymyksiä, kahdesta kolmeen eri ruokalajia, keskustelua julkisivieraiden kanssa ja kilpailun loppuhuiennus, johon kuuluu toiminnallinen tehtävä.

Miksi aihe on tärkeä?

Ilmastonmuutos on muuttunut uhkaavasta mahdollisuudesta todellisuudeksi muutaman viime vuoden aikana. Kulttuurissa ja päätöksenteossa on herätty pohtimaan ympäristön tilaa ja maapallon kohtaloa entistä intensiivisemmin: etenkin pohjoisessa muutokset ovat vielä radikaalimpia kuin lähempänä

Keski-Eurooppaa. Tiedeyhteisö on varoittanut yhteiskuntaa toistuvasti siitä, että nykyinen länsimainen elämäntapa on tulossa tiensä päähän varsin pian: luonnossa on jo tapahtunut peruuttamattomia muutoksia, joista toipuminen kestää luultavasti tuhansia tai kymmeniätuhansia vuosia.

Mielestäni *Mad Cook Show* on poikkeuksellinen esimerkki ympäristöhuolen manifestoitumisesta televisiovihteessä: vastaavanlaista suuren tuotannon viihdeohjelmaa ei ole aikaisemmin nähty käsittelemässä ilmastokysymyksiä nimenomaan kuluttajien näkökulmasta.

Show'n teemat ovat kiinnostavia siitäkkin syystä, että jaksossa tuodaan näkyviin ruoantuotannon ongelmallisuutta. Yksi olennaisimmista kasvihuoneilmiön kiihdyttäjistä on elintarviketeollisuus ja ennen kaikkea käsistä karannut lihantuotanto. Ongelman ytimessä on lihakarjan kasvattamiseen kytkeytyvät suuret kulut: eläinten rehun kasvattamista varten pitää raivata aina vain lisää peltotilaa, ja lisäksi jatkuva peltojen viljely ja lannoittaminen köyhdyttävät maaperää. Naudanlihan tuotanto on erityisen ongelmallista: kulutus ja siten myös kysyntä kasvavat jatkuvasti, ja yhden lihakilon kasvattaminen tuottaa 15kg:n hiilidioksidipäästöt (ilmasto-opas.fi: ilmastomyönteinen ruoka). Lisäksi nautojen kasvatus tuottaa metaania, joka on vielä 23 kertaa hiilidioksidia voimakkaampi kasvihuonekaasu (CO₂-raportti.fi: ilmastomuutos).

Vaikka elintarviketeollisuus ja ruoankulutus ovat vain yksi osa suurta ongelmaa, niiden huomioonottaminen on tärkeää. Vielä toistaiseksi päätöksenteko on sillä tolalla, että kuluttajien tottumukset ohjaavat markkinajärjestelmää, mutta saastuttavaa elämäntapaa ei rajoiteta lainsäädännöllä, eikä yhteiskunta velvoita ihmistä muuttamaan kulutustottumuksiaan. Ongelmien näkyväksi tekeminen viihteen avulla voi osaltaan vaikuttaa kulttuuristen konventioiden muuttumiseen.

1.4. Tutkielman rakenne

Tutkielma muodostuu kolmesta käsittelyluvusta, joissa tarkastelen aineistoani suhteessa teoriapohjaan. Käsittelyluvut jakautuvat tutkimuskysymyksissä ilmenneiden teemojen mukaan: ensimmäisessä luvussa tarkastellaan **affektia, inhoa ja tunteita**: miten suuri osa ohjelmasta keskittyy ällötykseen ja ruumiillisuuteen ja millaisiin keskusteluihin ruumiilliset reaktiot liittyvät, sekä miten ja reaktioita näytetään katsojille. Taustoitan hieman myös *Mad Cook Show'n* **genreä** eli sitä, mihin lajityyppiin aineistoni asettuu ja miten ohjelman tosi-tv-luonne keskustelee tutkimuskysymyksissä hahmottelemieni teemojen ja diskurssien kanssa.

Toisessa luvussa tarkastellaan **eläintä ja ei-inhimillistä, ravintoa ja suhdetta ihmiseen**: millaisena eläin näyttäytyy ohjelmassa, voiko ohjelman rakenteesta olla luettavissa merkityksiä, jotka puolustavat eläinten asemaa ja toimijuutta? Tarkastelen lähemmin myös lihallisuuden diskursseja, ei-inhimillisen materiaalisuutta sekä ruoan roolia ohjelmassa. Ravinto näyttäytyy ohjelmassa monenlaisten määrittelyiden kautta: annoksia rakennetaan uudelleen erikoisista aineksista ja ruokaohjelmalle epätyypillisesti myös eläimen muuntuminen ruoaksi näytetään jokaisessa jaksossa. Toisaalta ruoalla myös sotketaan ja leikitään, sitä tarkastellaan lähietäisyydeltä ja sen makua ja hajua ihmetellään suurin elkein. Moniaistisuus välittyy katsojalle affektiivisten kuvausten kautta. Eläimen asema on jaksoissa ristiriitainen: yhtäältä eläimen oikeutta elämään tuodaan esille hyvin konkreettisilla tavoilla, toisaalta jaksoissa myös tapetaan eläviä eläimiä.

Kolmannessa luvussa tutkin ohjelmaa **hyväntekeväisyystyön, individualistisen tunnustamisdiskurssin ja speaktaakkelin** kautta. Tarkoitukseni on hahmottaa, millä tavoin speaktaakkeli mahdollistaa ympäristöteemojen ja ilmastonmuutoksen ahdistavien kuvien syvemmän pohdiskelun ohjelmassa. Toisaalta ohjelmassa on paljon kaupallisia aineksia, jotka vaikuttavat olevan ristiriidassa juontajien moraalisten viestien kanssa. Pyrin erittelemään näitä jännitteitä, ja tarkastelen, miten affektiivisuus kietoutuu sekä juontajien henkilöbrändien rakentamiseen että ilmastoaiheiden kehystämiseen. Lisäksi huomioin, miten ilmastonmuutokselle ja ekologiselle elämäntavalle tuotetaan ohjelmassa arvoa maskuliinisten ja ruumiillisten tehtävien kautta, joissa juontajilla on keskeinen rooli.

2. Affekti, inho, emootiot

2.1. Tunteellista televisiota? Tunteet ja affekti mediassa

Mad Cook Show'ssa tuotetaan hyvin monimuotoista kuvastoa, jossa toteutuu monia reality-televisiolle tyypillisiä piirteitä. Sisältö on voimakkaan performatiivista ja speaktaakkelimaista, kilpailijat joutuvat kohtaamaan siinä äärimmäisiä tilanteita ja voimakkaita tunteita, ja katseen kohteena on usein ei-inhimillinen materia, jota tarkastellaan arkielämästä poikkeavissa tilanteissa. Ohjelmaa johdattaa eteenpäin kaksi tunnettua omatoimimatkailun ja reppureissaamisen pioneeria, jotka ovat keskeisessä roolissa siinä, miten jaksoissa ilmeneviä poliittisia ja eettisiä aiheita kehystetään. Ohjelmassa tulee voimakkaasti esille etenkin pyrkimys ”autenttiseen” tunteiden näyttämiseen: realityn kehyksessä esiintyjien kokemat raa’at tunneintensiteetit ovat olennainen tekijä, joka tekee tavalliseksi mielletystä julkkiksesta helposti lähestyttävän (Grindstaff & Murray 2015, 110). Yksilö- ja ihmiskeskeisyys, tunteiden jakaminen ja affektiivinen materiaalisuus ovat aineistossa vallitsevia aineksia, joten kuljetan niistä kirjoitettua tutkimusta analyysini rinnalla.

Nykyinen television- ja kulttuuritutkimus painottaa sitä, miten mediasisällöt ovat siirtyneet entistä enemmän kohti emotionaalisuuden ja yksilön vahvojen tunteiden korostamista. 2000-luvulle tultaessa ihmisen ja maailman suhteista ja olemuksesta on alettu yhä useammin pohtia juuri ”tuntemisen, tuntumisen ja kokemisen käsitteellistyksin”: tuntemisen käsitteen avulla on pyritty tarttumaan merkityksen materiaalisuuteen, mutta myös kulttuurin ja yhteiskunnan subjektien ruumiillisuuteen (Koivunen 2008, 5-6). Tosi-television suosion syytä on etsitty muun muassa ihmisen luontaisesta taipumuksesta tirkistelyyn ja moralisoimiseen (Hietala 2007, 78).

Tätä taustaa vasten saadaan syvempiä näkökulmia siihen, miten myös *Mad Cook Show* sijoittuu tunteita korostavien mediatuotteiden jatkumoon. Koivunen (2008) huomauttaa, että tunne ja järki on perinteisesti pidetty tutkimuksessa erillään, sillä emootiot on nähty kognitiivisesti järjettä vähempiarvoisina. Lisäksi tunteet on hänen mukaansa ymmärretty lähinnä mielentiloiksi, ei niinkään merkkikokoelmiksi tai kommunikaatioksi, joita voitaisiin tulkita. Toisaalta media tutkimuskohteena on alkanut yhä useammin kehystää itseään tunnekokemukseksi sekä puhutella käyttäjiään tunteisiin vedoten. Myös yleisönä oleminen on yhä useammin nimenomaan tunnereagoimista, ja mediateknologia muovautuu jatkuvasti kohti aistimellisuutta (Koivunen 2008, 7). Koivusen mukaan voidaankin puhua tunneongelmasta suomalaisessa mediatutkimuksessa (Koivunen 2008, 17-18).

Erityisesti affektitutkimuksen parissa on huomioitu, miten affektiiviset sisällöt saavat katsojan kiinnittymään mediateksteihin. Emootiot liikuttavat meitä, mutta myös kiinnittävät meitä asioihin ja

toisiin ruumiisiin (Ahmed 2000, 11). Reality-television osallistava luonne pyrkii hyötymään yleisön affektiivisista reaktioista, samalla kun huolenpito ja myötäeläminen näyttäytyvät tunteena aitoudesta (Nikunen 2016a, 170). Suurten tunteiden ei tarvitse olla vain positiivisia, jotta tv-ohjelma herättäisi katsojassa kiinnostusta ja kiinnittymistä: pikemminkin päinvastoin. Viimeisimmät suuntaukset mediassa yleensä ja reality-genressä erityisesti näyttävät liikkuneen kohti ”kehollisen tunteellisuuden” käsitteellistymistä (Hirdman 2011, 21). Suuri osa mediateksteistä järjestyy dramaattisten paljastusten ja tunneintensiteettien ympärille, ja televisiossa erityisesti ruumiillinen ”aitouden” todistaminen on usein esimerkiksi keskustelun sisältöä tärkeämpi elementti (Grindstaff 2002, 20-21).

Tv-tutkija Veijo Hietala esittää, että länsimainen kulttuuri on siirtynyt uusromantiikan aikakauteen, jolle on ominaista suurten tunteiden sekä fantasia-ainesten kierrättäminen kuvastoissa sekä speaktaakkelimainen, elämyksiä korostava tuotantotapa (Hietala 2007, 15-17). Hietalan mukaan erityisesti tosi-tv:n todellisuutta korostava luonne istuu hyvin ajatukseen uusromantiikasta, sillä sille on tyypillistä tunteiden fyysisten ulottuvuuksien korostaminen. Hietalan mukaan ”Itse asiassa koko tosi-tv tähtää tällä hetkellä käytännössä vain siihen, että oikeat ihmiset saadaan paljastamaan aitoja tunteita – ihan mitä tahansa. Siksi osallistujia viedään yhä uudestaan mitä kummallisimpiin ääritilanteisiin, joissa mieluiten negatiiviset tunteet nousevat pintaan. Kielteiset tunteet synnyttävät näet helpommin fyysisiä reaktioita, joista tunteiden aitous on pääteltävissä. Tiedämme, että naurua ja iloa on paljon helpompi teeskennellä kuin kyyneleitä tai pettymystä. Kun näemme ihmisen suuressa lähikuvassa itkevän hillittömästi, pidämme tunnetilaa jotakuinkin todellisena...” (Hietala 2007, 86).

Kuvaus pätee huomattavan suureen osaan nykyhetken tosi-tv:n (ja muidenkin lajityyppien) tarjonnasta, ja tätä taustaa vasten aion avata myös omaa aineistoani.

Ohjelmassa nähty affektiivisuus ja epämukavien tunteiden ruumiillistuminen sekä speaktaakkelimaiset kilpailutehtävät asemoituvat usein suhteessa ilmastoon ja ympäristöön. Vaikka *Mad Cook Show* ei profiloitu yksinomaan ilmastonmuutosta käsitteleväksi viihdeohjelmaksi, luonto, eläin ja ympäristö ovat suuressa roolissa ohjelmanumeroissa. Ilmastoaspektin myötä tulkintaan kytkeytyy kysymyksiä myös hyväntekeväisyystelevision (humanitarian television/charity tv) käytänteistä ja julkkiksen asemasta ilmastosta puhuttaessa. Julkkiksilla on tutkimustenkin mukaan tärkeä rooli siinä, miten kiinnostusta herätetään ilmastokysymyksiin (Bieniek-Tobasco et al. 2019, 4).

Ilmastonmuutoksen toteutuminen ja tutkimus ovat jatkuvassa liikkeessä, mutta ajan kuluessa on käynyt yhä selvemmin ilmi, miten ympäristön saastuminen ja maapallon keskilämpötilan nousu ovat alkaneet vaikuttaa kaikkialla maailmassa – myös Suomessa. Tätä kirjoittaessani on kulunut muutama

viikko ICCP:n eli hallitustenvälisen ilmastopaneelin (Intergovernmental Panel on Climate Change) julkaisemasta uusimmasta raportista, jossa on koottuna yhteen viimeisin tutkimustieto maapallon ilmaston tämänhetkisestä tilasta. Raportti vahvistaa ne aavistukset, josta Suomessakin vuosi vuodelta kuumemmaksi käyvät kesähelteet antavat osviittaa: ilmastonmuutos tapahtuu nyt. Esimerkiksi vastuuttoman maankäytön seurauksena päästöt voivat tulevaisuudessa jatkaa kasvuaan entistä nopeammin, mistä seuraa, että lämpötilojen nousua on mahdotonta enää rajoittaa tavoitteiden mukaisesti (YLE 8.8.2019b). Muutosten tekemisessä alkaa olla jo todellinen kiire, sillä raportissa mainitaan selvästi, että nykyinen kehitys vaikuttaa jo nyt ihmiskunnan ruokaturvaan ja tulevaisuudessa yhä enemmän puhtaan veden saantiin (YLE 8.8. 2019a).

Aihe on viimein noussut yhä vakavammin yhteiskunnallisen ja kansainvälisen keskustelun keskiöön. Nykyinen hallitus on asettanut päästötavoitteita liikenteelle (YLE 7.7.2019) ja Euroopan Unionissa tehdään töitä muun muassa fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämisen eteen. Saastuttaminen onkin kallistunut merkittävästi lyhyessä ajassa (YLE 21.7.2019). Ilmastokysymyksiin on siis alettu etsiä aktiivisesti ratkaisuja, ja aihe herättää tunteita ja keskustelua mediassa.

2.2. Ohjelman rakenne ja lajityyppi

Mad Cook Show on tekijöidensä mukaan eräänlainen ”tuomiopäivän pubivisa”, jossa kaksi joukkuetta kilpailee toisiaan vastaan tietokilpailukysymysten ja erilaisten tehtävien äärellä. Joka jaksossa nähdään kaksi julkisivierasta, jotka kilpailevat yhdessä vakiopanelisti-koomikoiden, Tomi Walamiehen ja Eeva Vekin kanssa. Riku ja Tunna toimivat tuomareina ja keskustelun ohjaajina. Pubivisa toteutuu jakson aikana keskustelun sekä syömisen ja juomisen rinnalla.

Käsikirjoitus etenee samalla tavalla jaksosta toiseen. Alussa katsojille näytetään lyhyt esittelykohtaus, jossa juontajat näyttävät liveyleisölle ja television katsojille salaisen ainesosan, josta päivän mysteeriruokalaji valmistetaan. Kuvun alta saattaa paljastua ällöttävän näköinen tai hajuinen raaka-aine, erikoisen eläimen raato tai jopa elävä eläin: esittelyn jälkeen nähdään tunnusmusiikin säestämä intro, jossa digitaalisesti tehostetut kuolleet eläimet ja ruoka-aineet putoilevat hidastetussa kuvassa valkoiselle pöytäliinalle.

Intron jälkeen alkaa itse show. Julkkisivieraiden, vakiopanelistien ja huippukokin esittelyjen jälkeen aloitetaan tietovisailuosio, jossa osallistujilta kysytään, kumpi annetuista piirroshahmoista olisi eettisesti perustellumpaa syödä. Tämän jälkeen seuraa illan teemaan liittyviä tietokilpailukysymyksiä. Oikeasta vastauksesta saa pisteitä, ja hävinnyt joukkue joutuu syömään alussa esitellystä pääraaka-aineesta valmistettua ruokaa.

Oleellinen osa visailua on myös ”mysterilerssi”: makkaran muotoon valmistettu seos ainesosia, joita kilpailijat eivät tiedä ennalta. Ruokailukohtauksissa painopiste siirtyy keskustelusta ruumiillisiin reaktioihin, kun kilpailijat joutuvat syömään ällöttäviä tai erikoisia ruokia. Osallistujat ja juontajat saattavat myös kuvata toisiaan Gopro-kameralla mahdollisimman intensiivisen lähikuvan saamiseksi. Mysterilerssin nauttimisen jälkeen seuraa yleensä tietoisuutta lerssin sisällöstä, mahdollisesti lisää tietokilpailukysymyksiä sekä keskustelua päivän aiheesta. Illan päätteeksi koittaa vielä kilpailun finaali, jossa vieraat ja vakiopanelistit suorittavat erikoistehtävän.

Finaalitehtävät toimivat ohjelmassa loppuhuipennuksena, josta voidaan jo puhua viihdespektaakkelinä: yleisö kannustaa äänekkäästi kilpailijoita suoriutumaan nopeustehtävistä, ja useissa jaksoissa nähdään erilaisilla materiaaleilla, ruoalla ja juomalla leikkimistä. Kilpailijoiden tehtäväksi saatetaan esimerkiksi antaa lapioita juontajien päälle vihreää limaa, onkia jäteastioista puoliksi mädäntyneitä ruokatarvikkeita tai syödä eläviä matoja.

Finaalitehtävän jälkeen on vielä vuorossa yllätysruoka illan pääraaka-aineesta, joka näytettiin ohjelman alussa katsojalle ja studioyleisölle, mutta josta kilpailijat eivät tiedä etukäteen. Syömisen ja yleisen kauhistelun jälkeen Riku ja Tunna suorittavat loppujuonnon, johon sisältyy jokin muistutus tai kehoitus suoraan katsojalle ja studioyleisölle.

Kuten monet muutkin nykypäivän televisio-ohjelmat, myös *Mad Cook Show* sekoittaa lajityyppien rajoja. Ohjelma sisältää jo lyhyellä vilkaisulla aineksia tosi-tv:stä, tv-visailusta, keskusteluohjelmasta ja jopa shokkidokumenteista: perinteisesti ymmärretyt genret ovat sekoittuneet moderniksi hybridiksi.

Vaikka lajityyppi ei tässä tutkimuksessa olekaan olennaisin kysymys, ohjelman asettaminen tiettyihin puitteisiin auttaa ymmärtämään, millaisten ennako-oletusten puitteissa sitä katsotaan. Genren huomioonottaminen avaa myös sitä, miten genren diskurssit keskustelevat arvojen, valtarakenteiden ja ajan kulttuurisen ilmapiirin kanssa (Holmes 2008, 23). Vaikka reality on genrenä muokkaantunut varsin monimuotoiseksi, kaikkia tosi-tv:ksi luokiteltavia ohjelmia yhdistää yleensä pyrkimys näyttää katsojalle autenttista todellisuutta ja oikean elämän tilanteita. Autenttisten tilanteiden ja ”tavisten” tallentaminen oli erityisesti nykyisen reality-television ominaispiirre, josta on tähän päivään tultaessa siirrytty myös kohti lavastettuja ympäristöjä, joissa ovat läsnä performatiivisuuden sekä esillepanon diskurssit. Tavisten lisäksi myös julkkisrealityihin on ollut kasvavaa kiinnostusta (Holmes & Jermyn 2004, 5). Yhtä kaikki, aitouden ja todellisuuden diskurssit ovat keskeisiä tosi-tv:n ominaispiirteitä. Väite todellisuudesta luodaan teknologian, visuaalisen ilmaisun ja diskurssien summana (Holmes & Jermyn 2004, 5).

Tarkastelen *Mad Cook Show*ta tässä tutkimuksessa ensisijaisesti tosi-tv:nä siinä esiintyvän voimakkaan emotionaalisuuden ja shokkiarvon korostamisen vuoksi, vaikka ohjelmassa on piirteitä monista muistakin lajityypeistä. Mielestäni show hyödyntää toteutuksessaan monia juuri realitylle tyypillisiä aineksia: suuret tunteet, ruumiillisuus ja fyysisuus, osittain käsivaralla ja amatööriomaisesti kuvatut kohtaukset, performatiivisuus ja affektiivisuus toistuvat molemmissa tuotantokausissa. Vaikka tekijät määrittelevät ohjelmansa visailuksi, on mielenkiintoista, miten sisältö käsittää itse kilpailun lisäksi lähes kaottisen määrän muitakin aineksia.

2.3. Affekti, arvo ja tunteet: *Mad Cook Show*'n tunnepitoiset sisällöt

Mad Cook Show'n shokeeraavin elementti piilee illan aikana tarjoiltavissa ruokalajeissa ja niiden herättämissä tunteissa ja reaktioissa. Jakson aikana tarjoillaan monenlaisia, toisinaan vain etäisesti illan teemaan liittyviä aterioita, joiden nauttimisesta vieraiden tulee selvitä. Tarjolla on esimerkiksi sonnin siitintä, hyönteisiä, poron peräsuolta ja erilaisia villieläimiä, kuten supikoiraa, pulua ja minkkiä. Studioyleisö, juontajat ja kilpailijat kauhistelevalta tarjoilulta jaksosta toiseen, mutta mitä merkityksiä nämä epätavalliset ainekset, kehollisuus ja affektit tuottavat ympäristökeskusteluun liittyen?

Juuri inhottavat ruokalajit ovat selkeimmin affektiivisia, ja niistä voidaan löytää myös affektiiviseen kapitalismiin kytkeytyviä merkityksiä. Affekti on käsitteenä monisyinen ja -tulkintainen, ja tässä tutkimuksessa pidän sitä yhtenä olennaisimmista työkaluista, joiden avulla *Mad Cook Show*'n sisältöä voi tarkastella. Tässä tutkimuksessa viitataan affektiin välittömänä fyysisenä reaktiona, joka edeltää tietoista tulkintaa (Paasonen 2017, 42): se on ohikiitävä hetki kehollisen reaktion ja sen ulkoisen ilmaisun välissä (Massumi 2002, 29). Affekti ja emootio siis erottuvat toisistaan: lisäksi affekti, toisin kuin emootio on jatkuva siten, että olemme aina jossain affektiivisessä ”moodissa” tai ”tilassa” (von Scheve 2017, 40).

Affekti ei itsessään sijaitse objektissa, vaan se on objektien ja merkkien välisen kierron vaikutusta. Mitä enemmän merkit ovat liikkeessä, sitä affektiivisempia niistä tulee. Toistuessaan affektit myös keräävät itseensä merkityksiä, ja tuottavat siten uutta arvoa merkeille – affektit siis toimivat yhtenä pääoman muotona (Ahmed 2014, 45). Affektin ja voimakkaan tunteellisuuden yhteydessä puhutaankin *affektiivisestä kapitalismista*, jolla viitataan affektin toimimiseen markkinatalouden logiikan mukaan. Se kattaa aihealueita niin median, päätöksenteon, tiedontuotannon kuin politiikankin alueilta (Karppi et al. 2016, 2). Affektiivinen kapitalismi on ”laaja infrastruktuuri, jossa emotionaalinen kulttuuri ja sen luokkaistunut ja sukupuolittunut historia yhdistyy arvon tuottamisen ja jokapäiväiseen elämään” (Karppi et al. 2016, 5).

Affektiivinen ja emotionaalinen kapitalismi ovat termejä, jotka osuvat suurelta osin päällekkäin. Eva Illouzin teorioissa emotionaalisuus ja kapitalismi kietoutuvat toisiinsa. Hän esittää, että kehittyessään *emotionaalinen kapitalismi* on ”uudelleenjäsentänyt tunnekulttuureja, tehden tunteellisesta subjektista (self) emotionaalisen ja valjastaen emotiot entistä läheisemmin toimintaan” (Illouz 2007, 23). Emotionaalinen kapitalismi on Illouzin mukaan ”kulttuuri, jossa emotionaaliset ja taloudelliset diskurssit ja käytännöt muotoilevat toisiaan vastavuoroisesti, synnyttäen liikehdintää, jossa affektista on tehty taloudellisen käyttäytymisen keskeinen aspekti, ja jossa tunne-elämä --- myötäilee taloudellisten suhteiden ja vaihtoarvon logiikkaa” (Illouz 2007, 5). Emotionaalisen kapitalismin ytimessä on huomio siitä, että yksityiset elämänalueet ja aktiviteetit ovat kytkeytyneet entistä vahvemmin kapitalistiseen järjestelmään (Nikunen 2016a, 166).

Myös Massumi (2002) huomauttaa, että affekti on todellinen, olennainen muuttuja myöhäiskapitalistisessa järjestelmässä, ja sillä on kyky tuottaa taloudellisia vaikutuksia (Massumi 2002, 45). Affektiiviset ainekset mediatuotteissa kytkeytyvät siis olennaisesti markkinatalouden kysymyksiin, pääomaan ja arvoon. Esimerkkien kautta aion tarkastella sitä, miten ohjelman representaatioissa esiin nouseva affektiivisuus toimii pääoman tuottajana, kuten edellä mainituissa teorioissa esitetään.

2.4. Ällötys ja ristiriidat – Rikun ja Tunnan uhkaavat ateriat

Useimmat *Mad Cook Show*'ssa esiintyvät ruokalajit sekä monet kilpailutehtävät sisältävät sellaisen eläimen lihaa, jota kuluttaja ei ole tottunut näkemään tavallisessa elämässä ainakaan syömisessä kontekstissa. Jaksojen alussa katsojalle paljastetaan illan pääaterian raaka-aine ennen valmistusta: tällöin nähdään mahdollisesti kuolleen eläimen raato tai osia siitä. On selvää, että harvat kaupunkilaiset pääsevät elämässään näkemään esimerkiksi lihan valmistusprosessia, jolloin jo kuolleen eläimen näkeminen sisältää shokkiarvon. Raadon läsnäolo studiovalojen alla on kuitenkin vain osa laajempaa merkitysten kokonaisuutta: kummallisiksi koetut ruoat ja raaka-aineet rikkovat tottumuksia ja oletuksia siitä, mikä on hyväksyttävää ravinnon kontekstissa.

Mary Douglas kirjoittaa teoksessaan *Puhtaus ja vaara* eri yhteiskunnissa esiintyvistä puhtauskäsityksistä, jotka usein juontuvat uskonnoista. Vaikka länsimaiset käsitykset saastaisesta ja puhtaasta ovat saaneet vaikutteita sekä Vanhasta testamentista että 1800-luvulla alkunsa saaneesta modernista lääketieteestä, tärkeä rooli on myös kulttuurisella muistilla, joka perustuu asioiden järjestykselle: saastuttava lika on ainetta väärässä paikassa (Douglas 1966, 85). Aine, joka uhmaa totuttuja järjestelmiä ja luokitteluja, aiheuttaa hämmennystä, sillä ihmisellä on ollut kaikkina aikoina ja kaikissa kulttuureissa tarve hahmottaa maailmaa skeemojensa kautta (Douglas 1966, 86-87). Lika

käsitetään yhteiskuntajärjestelmissä aineeksi, joka saastuttaa objektit ja toimijat, jotka ovat liian kanssa kosketuksissa. Kaikki, mikä koskettaa inhottavaksi merkittyä ainetta, muuttuu myös inhottavaksi (Ahmed 2014, 87). Kaikki vieras on pelottavaa, ja ihmisen on evolutiiviselta kannalta kannattavaa pelätä vierasta ja outoa. Pelkkä mielikuva myrkyllisestä tai saastuneesta aineesta saa aikaan inhoreaktion (Väliverronen 1996, 115).

Tätä ajatusta vasten Rikun ja Tunnan esittelemät erikoiset ruokalajit ovat katsojalle ahdistavia jo pelkän läsnäolonsa kautta. Länsimaissa on vähitellen luovuttu esimerkiksi teuraseläinten kaikkien osien käyttämisestä ja syömisestä, joten lehmän silmät tai linnun jalat ruudulla näyttävät selvästi likaisina ja totuttua järjestystä uhkaavina aineksina. Lisäksi ruokailutottumuksiimme on vakiintunut tapa erotella eläimen ruumiin osia ”kelpaaviin” eli syötäviin ja ”kelpaamattomiin” eli ei-syötäviin (Miller 1998, 45). Ruokakohtauksissa siis katsotaan ja kosketetaan *anomaliaita*, jotka eivät sovi mihinkään ennalta annettuihin luokitteluihin (Douglas 1966, 88). Anomaliailla on myös huolestuttava potentiaali saastuttaa.

Anomalioiden aiheuttama ristiriita ei ole ainoa elementti, joka aiheuttaa sekaannusta totuttuihin luokitteluihin: tieto siitä, että tarjoomus on tarkoitettu syötäväksi, loukkaa ruumiin rajoja ja tulee lähelle katsojaa. Ruoka on olennainen inhon tutkimuksessa, sillä sen aistiminen pakottaa materiaalin läheisyyteen: sen on myös pakko rikkoa ruumiin rajoja, sillä ravinto on ihmisen ulkopuolista ainetta, jota ruumiin tulee ottaa vastaan selvitäkseen hengissä. Syömiseen liittyy myös kontaminoitumisen ja pahoinvoinnin vaara: ruoka on inhon olennaisimpia herättäjiä, sillä sen syöminen kehon sisälle tekee ihmisestä haavoittuvan (Ahmed 2014, 83). Lisäksi, kuten Elspeth Probyn (2000) huomauttaa: ”perhehuolista ympäristöhuoleen, syöminen esittää erilaisia yhteyksiä ja katkoksia. Huomio kiinnittyy yhä enemmän siihen, mitä syömme, ja se yhdistää ruumiimme välittömästi laajempiin sosiaalisiin kysymyksiin” (Probyn 2000, 12). Syöminen siis toimii linkkinä laajempiin yhteiskunnallisiin konteksteihin kuten juuri ilmastoon, ja *Mad Cook Show* tekee niin hyvin suoraviivaisesti.

Mad Cook Show'ssa syödään toistuvasti esimerkiksi erilaisia hyönteisiä, kuten matoja tai sirkkoja. Syöminen yhteydessä juontajat muistavat aina mainita, että hyönteiset ovat *tulevaisuuden ruokaa*, jonka hiilijalanjälki ja siten myös ympäristökuormitus on häviävän pieni nisäkkäiden tai siipikarjan lihaan verrattuna. Hyönteisten syönti aiheuttaa kilpailijoissa poikkeuksetta inhon tunteita, ja ällöttäviksi miellettyjä hyönteisruokia sekä ruokailijoiden ilmeitä kuvataan lähietäisyydeltä. Näin affektiivisen aineksen ympärille kerätään yhä uudestaan samanlaisia merkityksiä: tässä tapauksessa vastenmieliseltä vaikuttavan ruoan nauttiminen ja kehon läheisyyteen ”hyväksyminen” näyttää askeleena kohti tiedostavampaa ja ympäristöystävällisempää kuluttamista.

Esimerkiksi toisen kauden kahdeksannessa jaksossa *Hävikkiruoka* sekä ekologisuusdiskurssi että inhottavat elementit tuodaan esiin vuorotellen läpi jakson, niin puheen, materiaalin kuin ruokalajienkin osalta. Vieraina nähdään huippukokki Jyrki Sukula ja tubettaja Veronica Verho. ”Minkä söpön satuhahmon söisit”- kysymyskierroksella ympäristöä ei päästä käsittelemään, mutta sitä seuraavassa tietokilpailuosiossa keskustellaan muun muassa ruoan kuljettamisesta ja pakkaamisesta aiheutuvista päästöistä. Rikulla ja Tunnalla on jakson teemaan sopivat paidat, joissa toistuu kierrätykseen ohjaava logo, ja he puhuttelevat katsojia ja osallistujia lihantuotannon ilmastovaikutuksista. He viittaavat myös WWF:n lihaoppaaseen, josta lihan hiilidioksidipäästöt voi halutessaan tarkistaa. Näin vahvistetaan myös asiantuntijuutta, joka rakentuu juontajien työn ympärille.

”Lisäpistemuki”-osiossa häviöllä olevalla joukkueella on mahdollisuus saada lisää pisteitä suorittamalla inhottava ruoantunnistustehtävä silmät sidottuina. Kohtauksessa nousee esiin ristiriitainen temaattisuus, joka toistuu ohjelmassa monessa muussakin jaksossa: inhottavaa materiaalia tuodaan esiintyjien lähelle niin kauan, että se herättää mahdollisimman voimakkaan fyysisen reaktion, jolloin representaation pääosassa näyttää olevan ihmisen tunne-elämä. Huoli ilmastosta ja tietoisuus ekologisesta kriisistä konkretisoituu siis ihmisen voimakkaiden tunteiden kautta.

Jyrki Sukula saa tehtävässä syödäkseen sian silmiä, mutta ei osoita juurikaan inhon merkkejä yrittäessään saada selville, mistä aineksesta on kyse. Riku ja Tunna kehottavat Sukulaa koskettelemaan ja maistamaan silmää, ja kamerat kuvaavat huolellisesti myös muiden osallistujien ilmeitä Sukulan viedessä silmän suuhunsa. Pian Sukula myös ilmoittaa vastauksen olevan silmä, minkä pitäisi olla pelin päättymisen merkki, mutta juontajat jatkavat arvuuttelua siitä huolimatta. Myös yleisön joukosta kuuluu inhon äännähdyksiä Sukulan pureskellessa silmää.

Ehkä juuri Sukulan liian vaimean reaktion takia kohtausta pitkitetään: affektiivisuuden esiin saaminen vaatii myös speaktaakkelimaista lähestymistapaa. Kehon pinnoilla tapahtuva intensiivinen ja intiimi tunteellisuus jää puuttumaan Sukulan suorituksesta, sillä hän ei osoita mitään merkkejä negatiivisista tuntemuksista. Erityisesti hankalat tunteet, kuten inho ja häpeä muuttavat kehoja ja ”merkitsevät” niitä (Probyn 2000, 134), eli tuottavat fyysisiä reaktioita. Sukulan tapauksessa tämä ei kuitenkaan pääse tapahtumaan. Luultavasti siksi myös Riku ja Tunna osallistuvat haasteeseen ja suorittavat *Madventuresista* tutun kivi, paperi, sakset-kilpailun. Tunna ilmaisee pettymyksensä varsin voimakkaasti ja reagoi hyvin eri tavalla verrattuna Sukulaan: hän ei voi olla hyppimättä ja kiroamatta joutuessaan maistamaan silmää. Silmää, samoin kuin hävinneen Tunnan inhosta vääntyneitä kasvoja

kuvataan jälleen lähietäisyydeltä, kun materiaali lähestyy juontajan kehoa: kliimaksi koittaa ja kohtaaminen on valmis vasta, kun Tunna yökkii äänekkäästi yleisön ja osallistujien nauraessa taustalla.

Affektiivinen inho tulee näin todistetuksi konkreettisella tavalla, johon katsojan ja läsnäolijoiden on mahdollista samaistua: inhottava materiaali uhkaa ruumiin rajoja, ja rajojen muuntautuminen objekteiksi tuottaa inhoa (Ahmed 2014, 87). Lopulta inho ottaa esiintyvän ruumiin valtaansa: kun inho *valtaa* ruumiin, se myös valtaa objektin, joka inhon aiheuttaa (Ahmed 2014, 87). Ruumis valloitetaan samoin kuin se valloittaa objektin, pitäen väliaikaisesti kiinni objektin pinnan yksityiskohdista, sen koostumuksesta, muodosta ja rakenteesta, tavasta, joilla se takertuu ja liikkuu. Vain aistimellisen läheisyyden kautta objekti tuntuu niin uhkaavalta, että se inhottaa ja ottaa ruumiin valtaansa (Ahmed 2014, 87).

Kohtauksessa havainnollistuu syömisen aktin monitahoisuus: esiintyjät joutuvat asemoimaan omat ruumiinsa epämukaviin olosuhteisiin, kun vieras ja epämääräinen, anomialta vaikuttava, mutta huippukokin kosketuksesta uudeksi muuttunut materiaali pitäisi saada kehon rajojen sisäpuolelle. Objektista tulee inhottava vasta, kun se on päässyt kontaktiin ihon pinnan kanssa (Ahmed 2014, 88). Inhon ensireaktiot saastuttavaa ainetta kohtaan tapahtuvat juuri iholla, kauan ennen kuin ainetta on edes tarkoitus viedä suuhun asti (Miller 1998, 52). Aspekti on vahvasti läsnä myös ohjelman kuvausvalinnoissa. Illan pääaterian tai mysteerilerssin syöjää kuvataan lähietäisyydeltä aina juuri ennen ensimmäistä lusikallista sekä sen jälkeen: myös GoPro-kameran kuvaa käytetään ahkerasti etenkin osallistujien kasvojen läheisyydessä. Ilmeet, eleet ja usein myös yökkimisen äänet kertovat inhottumisen tasosta ja korostavat affektiivisuutta.

Syömisen hetki on *Mad Cook Show*'ssa tavallista intiimimpi kokemus, sillä ihmiskeho asettuu siinä ”vaaralle” alttiiksi ja näin katsojalle on mahdollista näyttää tavallisesta elämästä poikkeavia, aitoja tunteita, joihin arkielämässä ei ole pääsyä. Samaan aikaan kilpailijoita muistutetaan siitä, miksi he ovat tilanteeseen päätyneet. Inhottavat tehtävät tekevät näkyväksi käsittelyssä olevia ilmastokysymyksiä, ja ruoka toimii kilpailussa yhdistävänä kokemuksena. *Mad Cook Show*'ssa ruoka on ikkuna tulevaisuuteen, jossa kuluttaminen tapahtuu entistä enemmän ympäristön ehdoilla.

Silmänsyöntikohtauksesta käy myös ilmi paitsi tuotannon voimakas tunne- ja speaktaakkelihakuisuus, myös inhoon sisältyvä tunteiden ”paino”, jolla tarkoitetaan tunteiden materiaalisuutta. Kuten objektitkin, tunteet saavat aikaan asioita, ja vaikuttavat materiaan, joihin ne ovat kosketuksissa. Siksi inho ei ole vain sisäinen tunne, vaan se toimii kehojen pinnoilla muuttaen niiden olemusta (Ahmed 2014, 85). Sara Ahmedin tutkimuksissa juuri läheisyys ja koskettaminen ovat inhon ja affektin prosesseille olennaisia: kosketuksen intensiivisyys on sen kokijalle vastenmielistä, ja inhottavan asian

läheisyys on keholle loukkaavaa. Inhoa kokevat kehot kokevat myös vihaa siitä, että inhottava objekti on päässyt tarpeeksi lähelle saadakseen aikaan fyysisen reaktion (Ahmed 2014, 85-86).

Näin ollen ruokakohtauksissa ollaan tekemisissä monenlaisten tunteisiin ja kehoihin liittyvien elementtien kanssa. Tunnan voimakkaat tunteet kertautuvat ja tulevat todistetuiksi läsnä olevien todistajien kautta, mutta myös katsojan kokemuksessa. Koska Sukula ei osoittanut kokevansa suurta tai ylitsepääsemätöntä tunnetta, Tunna astui hänen tilalleen ja vei kohtauksen loppuun, asettaen ruumiinsa alttiiksi inhottavan aineksen kosketukselle ja ilmentäen niitä tunteita, jotka Sukulan esityksestä puuttuivat. Kohtaus kytketään ilmastonmuutokseen, kun juontajat sekä Jyrki Sukula tuovat esiin nykyisen lihankulutuksen ongelman: eläimen ruhosta syödään vain parhaat osat, ja loput heitetään hukkaan, vaikka esimerkiksi sisäelimet ovat täysin syömäkelpoisia.

Voimakkaan affektiivisia syömisen ja yökkimisen kohtauksia kuvataan poikkeuksetta läheltä, jolloin katsojalle avataan pääsy intiimeihin, hankaliin tunteisiin. Toisteisuudella saadaan kohtaukselle myös huumoriarvoa. Sukulan ammattimaisen utelias reaktio ja Tunnan kauhistunut inho ovat vahvassa kontrastissa keskenään, mikä huvittaa paikallaolijoita suuresti. Kun Sukulan silmiltä poistetaan side, hän maistaa myös raa'aksi jätettyä silmää, josta purskahtaa puraistaessa nestettä. Tunna vie käden suulle, kuin pidättäen oksennusta. Kohtauksessa vieraan aineen inhottavuus tuodaan siis esiin kaikilla mahdollisilla tavoilla: puheen, yleisön huutojen, tuoksujen ja lähikuvan kautta. Olennaisin osa on kuitenkin aktiivinen ihmisten tunteiden kuvailu.

Seuraavaksi Veronica Verho saa tietokilpailun hävittyään osakseen mysteerilerssin, joka on tehty roska-astioista dyykatuista ruoka-aineksista. Kamerateat kuvaavat huolellisesti Verhon jokaisen reaktion, kun hän tutkii ja haistelee annosta, ja mysteerilerssistä myös keskustellaan paljon – juontajat ottavat myös puheen tasolla esille sen, miten erikoinen ja arvoituksellinen annos on. Riku huomauttaa, että annoksessa voi hyvin olla esimerkiksi jonkin eläimen penistä. Johdattelevia kysymyksiä esitetään myös annoksen tuoksusta ja koostumuksesta. Lopulta Verho maistaa annostaan, ja hänelle kerrotaan, mitä se sisälsi: dyykattujen ainesten lisäksi massaan oli jauhettu jauhomatoja, joiden muistutetaan olevan ”tulevaisuuden proteiinia”. Valmistusprosessista näytetään videokuvaa, ja ruudulla kiemurtelee biojätteiden seassa eläviä jauhomatoja. Tieto saa Verhon kiljahtelemaan hämmennyksestä, mutta mysteerilerssi osoittautuu kuitenkin hyvänmakuiseksi huolimatta sen uhkaavasta olemuksesta.

Ruokien nauttimisesta seuraa edestakaista, ambivalenttia liikettä. Inho tuo kehon lähelle inhottavaa kohdetta, mutta keho vetäytyy heti kauemmas havaittuaan uhkaavan kohteen läheisyyden (Ahmed 2014, 85). Tämä liike on inhon tekemää työtä, ja inho tuo ruumiin vaarallisen lähelle kohdettaan, vain

jotta ruumis vetäytyisi taas pois päin, havaittuaan uhan läheisyyden (Ahmed 2014, 85). Toisaalta affektiivinen kiinnittyminen saa kokijan liikkumaan uudelleen kohti inhon kohdetta. Inhottavan kokemuksen jakaminen edellyttää siitä puhumista, kohteen kuvailua ja inhon kokemista uudelleen.

Hävikkiruoka-jakson finaalitehtävässä käsitellään vielä hävikkiruokaa konkreettisesti. Vieraiden tehtävänä on poimia biojäteastioista ainesosia, joista kumpikin joukkue valmistaa smoothien. Lopuksi juontajat ja keittiömestari Jenni Tuominen arvostelevat ja pisteyttävät aikaansaannokset. Roskisten tonkiminen saa etenkin Veronica Verhon perääntymään ja säikähtämään – ”kuinka kauan noi on tuolla ollu?” hän kysyy. Ohjelman tyylin mukaisesti roskien seasta löytyy myös inhottavia, joukkoon kuulumattomia elementtejä, kuten eläviä torakoita ja sirkkoja sekä kuollut rotta. Tällaiset ainekset herättävät välittömästi affektiivisia reaktioita: jätteet ja varsinkin rotat assosioituvat tauteihin ja taudinaiheuttajien uhkaan, jotka kiinnittyvät ruumiisiin. Katsojalle kuitenkin näytetään, kuinka ei-syötäväksi kelpaavat ainekset muuttuvatkin parissa minuutissa herkullisen ja terveellisen näköisiksi, trendikkäiksi smoothieiksi.

Lopuksi julkisvieraille paljastetaan illan pääateria, haggis, joka on valmistettu sisäelimistä. Pääaterian paljastamisen yhteydessä huippukokki selittää ruoan valmistusprosessin sekä raaka-aineen, joita juontajat ja kilpailijat hämmästelevät samalla, kun yrittävät päättää, kuka epäilyttävää ruokaa joutuu syömään. Tyypillisesti erilaiset ”salaisuuksien paljastukset” ovat keskeisiä kohtauksia, joista *money shotiksi* kutsuttu emotionaalisuuden huipentuma televisiossa on riippuvainen (Grindstaff 2002, 52). Paljastamisen hetki on kliimaksinen palkkio, jossa raaimmat tunteet ovat kaikkien nähtävillä (Grindstaff & Murray 2015, 113). Haggis ei kuitenkaan kirvoita syöjissä inhoreaktioita, vaan osallistujat kehuvat kilvan huippukokkia, joka onnistui tekemään inhottavista sisäelimistä ekologista ja herkullista ruokaa. Inhottavan ruoka-aineen latautuneet merkitykset kanavoituvat siis uuden tiedon omaksumiseen ja ennakkoluulojen kumoutumiseen. Yökkimisen ja inhoreaktioiden ohella tämä ennakkoluulojen karistaminen on olennainen elementti, johon juontajat palaavat jatkuvasti ja jonka voi myös laskea kuuluvan paljastusten kategoriaan. Kummallisen ruoan inhottavuus olikin vain osallistujien ja katsojien omien asenteiden tuotetta, ja todellisuudessa vieras aines paljastuikin ekologiseksi ja terveelliseksi ravinnoksi, joka voi toimia myös tiedostavan kuluttajan identiteetin rakennusaineena.

2.5. Esimerkkejä: yökötykset ja ilmastokysymysten käsitteleminen

Uutiset maapallon tilasta saavat ihmisen useimmiten voimattoman kauhun valtaan, ja yksi nykyhetken suurimmista kysymyksistä onkin, mitä yksilön on mahdollista tehdä ekokatastrofin pysäyttämiseksi. Ilmastonmuutos on laajuudessaan niin abstrakti ilmiö, että sitä on vaikea käsittää

sellaisenaan tai kytkeä suoraan arkielämän kokemuksiin. Tähän kysymykseen myös *Mad Cook Show* pureutuu usein, ja kenties juuri aiheen ahdistavuuden sekä vaikean hahmotettavuuden vuoksi myös ohjelman sisällöt ovat levottomia ja merkityksiltään monikerroksisia.

Suurin osa esimerkiksi ohjelman aikana käytävästä verbaalisesta keskustelusta liittyy ilmaston sijaan aivan muihin asioihin: tietovisakysymykset käsittelevät piirroseläimiä (vaikka visan tarkoituksena onkin asettaa ihmiset ajattelemaan, miksi tiettyjä eläimiä on hyväksyttävää syödä länsimaisessa kulttuurissa), ja vakiopanelistien tehtävä on keventää tunnelmaa vitsikkäillä vastauksilla ja välilyksymyksillä. Ympäristöahdistusta ei useinkaan suoraan mainita ohjelmassa, joten ilmastokysymykset materialisoituvat ohjelman muissa elementeissä. Seuraavaksi aion tarkastella sitä, miten edellä käsitellyt inhon tunteet ja ruumiilliset reaktiot tuottavat affektiivista arvoa ympäristökysymyksille.

Ahmed kirjoittaa affektien kuvaannollisesta ”tahmeudesta” (stickiness). Tahmeus näyttää katsojalle esineen historian, mitä se on kokenut ja tartuttanut itseensä. Tahmeus tarttuu kosketuksen välityksellä toisiin objekteihin ja iholle, jotka alkavat myös kerätä pinnoilleen merkityksiä (Ahmed 2014, 90-91) – siksi sillä on niin paljon potentiaalia aiheuttaa inhoa ja ällötystä. Tahmea aine ei ole kiinteää eikä juoksevaa, vaan anomalia näiden kahden joukon välissä, ja siksi epäilyttävä. Merkit, kuten sanat, muuttuvat tahmeiksi ennen muuta toiston kautta: kun merkkiä toistetaan riittävän usein, se muuttuu ”luonnolliseksi” (Ahmed 2014, 91). Toiston myötä inhottavat ainekset noudattavat myös affektiivisen kapitalismin logiikkaa. Ahmedin mukaan affekti ”asuu” merkkien kierrossa, jonka myötä se myös kartuttaa arvoa. Merkit lisäävät affektiivista arvoa liikkeen kautta, ja mitä enemmän merkit kiertävät, sitä affektiivisempia niistä tulee (Ahmed 2014, 45).

Affektien tahmeus näyttäytyy selkeimmin jo aiemmin käsitellyissä inhottavissa ruokia sisältävissä kohtauksissa. Inhoa herättävät ainekset keräävät itseensä merkityksiä, joita juontajat johdattelevat katsojaa havaitsemaan: inhon lisäksi omituiset ruokalajit herättävät uteliaisuutta ja toisinaan myös helpotusta ja oivalluksia, kuten esimerkiksi haggisin tapauksessa. Erikoisiin aineksiin tartutetaan ohjelmassa siis tietoisesti myös sellaisia merkityksiä, jotka palvelevat ympäristötietoisuuden lisäämistä. Materiaalisen lihan lisäksi merkeistä tulee kielen tasolla affektiivisia: juontajat toistavat usein esimerkiksi fraasia ”töykeästi piereskelevistä lehmistä”, jotka aiheuttavat ilmastolle kestämättömiä määriä kasvihuonekaasuja.

Mad Cook Show'ssa affektien tahmeus kertautuu kuvien ja puheen tasolla jaksosta toiseen, mutta tahmeaa materiaa nähdään myös hyvin konkreettisessa muodossa. Ensimmäisen kauden ensimmäisessä jaksossa *Vegefasismi* teemana on kasvissyönnö, ja panelistit keskustelevat siitä, miksi

suomalaisten on niin vaikea luopua lihansyönnistä. Vieraina nähdään laulaja Maija Vilkkumaa ja juontaja Janne Kataja. Tietokilpailuosiossa arvaillaan, paljonko lihantuotantoa pitäisi lisätä, että koko Kiinan valtiolle riittäisi lihaa syötäväksi. Lisäksi keskustellaan hyönteisten syömisestä sekä siitä, mikä on maailman vähiten luonnonvaroja kuluttava juoma.

Kuva 1. Ensimmäisen kauden ensimmäisessä jaksossa pohditaan, miten paljon lihantuotantoa pitäisi lisätä, jotta koko Kiinan väestö saataisiin ruokittua.

Finaalissa kilpailijoiden tehtäväksi koituu kaataa juontajien päälle ämpäreillä vihreää limaa sen verran, mitä he arvelevat suomalaisen kuluttavan lisäaineita vuodessa. Tehtävä muotoutuu speaktaakkeliksi, jossa yleisö kannustaa kilpailijoita, juontajat liukastelevat liman täyttämässä lasten kahluualtaassa ja koomikot kuvaavat koko toimitusta GoPro-kameralla. Lima on konkreettinen, tahmea merkki, anomalia aineiden joukossa ja tehtävän myötä se assosioidaan länsimaisten ruokailutottumusten vääristyneisyyteen. Speaktaakkelimainen hassutteluhetki on kuitenkin nopeasti ohi, ja juontajat pyyhkivät tahman päältäään pyyhkeillä, ”puhdistautuvat”. Lima-aines poistuu, ja kohtauksesta siirrytään uuteen ohjelmanumeroon, syömään härän peniksestä valmistettua *Cassoulet*'a.

Kohtaus on yksi monista katkoksista, joita ohjelman käsikirjoitukseen sisältyy. Fyysinen, viihteellistetty ohjelmanumero seuraa keskustelukohtausta, jolloin myös puheenaiheet vaihtuvat nopealla tahdilla. Vakavista aiheista hypätään yhä uudestaan ”alhaisen” alueelle, kun juontajat, kilpailijat tai koomikot siirtyvät vitsailemaan, usein omista kehoistaan, elämästään tai seksuaalisuuteen liittyvistä aiheista. Ohjelman narratiivissa on havaittavissa ambivalenssia:

vakavahenkisen, opettavan tematiikan ja leikinomaisen, karnevalistisen ja humoristisen diskurssin välinen jännite on alati läsnä.

2.6. Oksentaminen ja ruumiin speaktaakkelit

Oksentaminen on ohjelmassa kenties selkein ja useimmin toistuva elementti, johon merkityksiä ladataan. ”Vanhojen oksennusten muisteluhetki” eli viittaus vanhoihin *Madventures*-jaksoihin toistuu ensimmäisen kauden jaksoissa 2, 4, 5, 6 ja 9. Tällaisista merkeistä tulee erityisen affektiivisia toiston myötä, ja ohjelmassa nähdyt kollaasit tuottavat merkityksiä myös performatiivisuuden kautta. Performatiivisuus nojaa tapoihin, joilla merkitsijä kehittää nimeämäänsä käsitettä. Siihen kytkeytyy sekä väliaikaisuuden että tulevaisuuden suuntia: performatiivisuus tuottaa seurauksia materiaalisuuden rakentumisessa (Ahmed 2014, 92).

Mad Cook Show’ssa toistuvasti esitetyt inhottavat ruoat ja niiden nauttimista seuraavat yökkimiset ovat kouriintuntuvaa ohjelman sisältöä ja keskeisiä puheenaiheita, mutta niitä voidaan tarkastella myös merkkiluonteeltaan symbolisina elementteinä. Mary Douglas kirjoittaa: ”Mitä henkilökohtaisempi ja yksityisempi on rituaalisen symboliikan lähde, sitä tehokkaampi on sen viesti. Mitä selvemmin symboli on peräisin ihmisten kokemustemme yhteisestä varastosta, sitä laajemmin ja varmemmin symboli ymmärretään” (Douglas 1966, 182).

Kuva 2. Tunna Milonoff joutuu usein turvautumaan sankoon yrittäessään syödä yllätysruokia.

Tarkasteltaessa *Mad Cook Show'n* elementtejä, voidaan nähdä näiden affektiivisuuden ja symbolisten merkitysten risteytyvän. Ohjelmassa henkilökohtainen ja yleismaailmallinen asettuvat päällekkäin: katsoja pystyy samaistumaan ja kiinnittymään inhoa herättävään kuvastoon sen affektiivisuuden kautta, jonka voidaan ajatella olevan sekä henkilökohtaista että kulttuurisesti laajemmin ymmärrettävää. Inho ja pelko ovat tunteita, joita kaikki ihmiset tuntevat, mutta oksentamiskuvaston herättämät affektit tulevat iholle ja tunkeutuvat henkilökohtaiseen kokemusmaailmaan.

Koska oksentaminen on kiistatta ohjelman intensiivisintä ja eniten tunteita herättävää antia, sitä voidaan perustellusti tarkastella *money shotina*. Grindstaff (2002) käsittelee termiä erityisesti talk show-tutkimuksen yhteydessä, mutta elementti on tuttu lähes kaikista realityn eri alalajeista. Money shot on hetki, jossa voimakkaat tunteet näyttäytyvät kehollisten reaktioiden kautta. Termi on saanut nimensä selkeistä yhteneväisyyksistä pornografiaan - ”Like the orgasmic cum shot of pornographic films, the money shot of talk shows makes visible the precise moment of letting go, of losing control, of surrendering to the body and its “animal” emotion” (Grindstaff 2002, 20). Keskeisiä tunteiden tiivistymisen merkkejä voivat olla niin esiintyjien kyneleet kuin oksennuksetkin.

Oksennuskohtauksia toistetaan ja ne kertautuvat, kun juontajat esittelevät *Madventures*-sarjan ajoilta tallentuneita vanhoja videoklippejä - oksentaminen näyttäisi siis olevan ohjelmassa niin tärkeä elementti, että se otetaan esiin aina, kun mahdollista. Grindstaffin money shot-analyysin mukaisesti oksentaminen tekee näkyväksi kaiken sen eläimellisen, raa'an tunnekuvaston, jota osallistujat joutuvat inhottavien ruokalajien äärellä kohtaamaan. Money shot on hetki, jolloin menetetään sivistynyt subjekti --- paljastaen ihmisen käyttäytymisen ”raakana” ”kypsan” sijasta (Grindstaff 2002, 20). Affektiivisten ja kehollisten reaktioiden kontrolloimattomuudella ja eritteillä on ”puoleensavetävää voimaa, joka venyttää sosiaalisia ja kognitiivisia rakenteita” (Miller 1998, 44). Affektiiviset kuvastot vetävät siis puoleensa katsojaa, merkityksiä ja keskustelua. Oksentamiskollaasi paitsi johdattelee katsojaa ja osallistujia kohti ohjelmassa nähtäviä teemoja, toimii myös muistutuksena juontajien roolista. Heidän esittelemissään kollaaseissa ja katkelmissa havainnollistuvat mahdollisimman rajut ja eksoottiset ympäristöt sekä voimakkaan performatiiviset oksennuskohtaukset, joiden myötä juontajista rakentuu kuva edelläkävijöinä, rohkeina seikkailijoina ja outoihin ruokiin tutustumisen asiantuntijoina. Palaan tähän tarkemmin neljännessä luvussa.

Riku ja Tunna osoittavatkin vanhoissa videopätkissä toistuvasti miehistä uskallusta asettamalla kehonsa saastuttavien ruokalajien armoille. Katsojalle todistetaan autenttisten fyysisten reaktioiden performatiivisuudella vedenpitävästi se, että epätavallisia ruokia on mahdollista ja jopa kannattavaa syödä. Lopuksi muistutetaan, että ruokien inhottavuudessa on ”lopulta on kyse vain mielikuvista”. Kammottavan näköinen tai hajuinen annos esimerkiksi iilimatoja olikin huippukokin laittamana itse

asiassa hyvää. Seikkailijamiesten näyttämä esimerkki vie ekologisen elämän tavoittelun äärimmäiselle tasolle, jossa katsojalle tarjoillaan realitylle tyypillistä, tirkistelyn tuottamaa jännitystä ja sen myötä tyydytystä. Vanhojen *Madventures*-klippien katsominen panelistien kesken onkin toisinaan vasta esimakua siitä, mitä jakson aikana nähdään. Myös julkkisvieraat joutuvat taistelemaan oksennusrefleksiä vastaan: näin miehisten juontaja-seikkailijoiden harjoittama kokeilullisuus toistetaan asiana, jota kuka tahansa voi kokeilla. Koska vanhat *Madventures*-klipit kierrätetään uuden ohjelman kontekstissa, katsoja vakuutetaan toistuvasti autenttisuudesta, mutta myös eettisen syömisen kannattavuudesta.

Toisaalta, kuten Illouz huomauttaa, kärsimyksen narratiivia ei voida erottaa self-helpin narratiivista (Illouz 2007, 62). Ohjelmassa toistuvat sankarilliset kohtaukset, joissa tuotetaan keskustelua ympäristökysymyksistä linkittyvät siis voimakkaasti myös esiintyjien henkilökohtaiseen tunne-elämään. Emotionaalisen kapitalismin kannalta yksilön kärsimyksen paljastaminen ja siitä keskusteleminen ovat oksennuskohtausten oleellisia osia: terapeutisessa narratiivissa kärsimyksestä sen paljastamisen myötä ihmisen identiteetin jatke (Illouz 2007, 53).

Ensimmäisen kauden kolmannessa jaksossa vieraina nähdään juontaja Maria Veitola ja kehonrakentaja Jari ”Bull” Mentula, jotka eivät jakson alussa tiedä, mitä illan pääruoka sisältää. Katsojalle tämä on kuitenkin paljastettu: jakson lopussa syödään julkkisvieraiden verestä valmistettuja verilettuja. Ennen finaalia on kuitenkin luvassa erilaisia kilpailutehtäviä, joihin liittyy syömistä, kauhistelua ja affektiivisia käänteitä. Jakson teemana on *Ihmeelliset dieetit ja trendit*, mutta keskustelu poukkoilee toistuvasti muihinkin aiheisiin: tietovisailukysymyksissä vieraat saavat arvuutella muun muassa, mitä terveysvaikutuksia lepakon syömisellä on ihmiselle sekä millä oksennusrefleksiä pystyy hillitsemään. Ympäristöhuoli palaa keskusteluun etenkin finaali-tehtävän aikana. Kysymysten lomassa katsojalle ja studioyleisölle esitellään nopeaan tahtiin myös kaksi klippiä vanhoista *Madventures*-jaksoista, joissa juontajat Riku ja Tunna oksentavat äänekkäästi syödessään paistettua lepakkoa tropiikissa.

Ihmeelliset dieetit ja trendit-jakso huipentuu finaaliin, jossa kilpailijoiden tehtävänä on kierrättää jätteitä oikeisiin astioihin. Ennen finaali-tehtävää kilpailijat sekä Riku ja Tunna ovat syöneet illan pääaterian: kiinalaiseen tapaan mädätettyä ”tuhatvuotista” kananmunaa sekä veritäytteisiä paistettuja iilimatoja. Kananmunaa syödessä keskitytään erityisesti Maria Veitolan kamppailuun inhon tunnetta vastaan, ja kamerat kuvaavat lähietäisyydeltä hänen ateriointiaan. Juontajat antavat omakohtaiseen kokemukseensa perustuvia vinkkejä oksennusreaktion vastustamista varten, ja Veitola kokeilee niitä vuoron perään, onnistuen lopulta nielaisemaan lusikallisen annosta. Onnistunutta suoritusta seuraavat aplodit, ja kilpailijat tarjoavat myös juontajille osansa ateristiasta. Riku syö tarjotun iilimadon ilman

suurempia tunnereaktioita, mutta Tunnan kaksi yritystä syödä tuhatvuotinen muna päätyvät oksennusspektaakkeliin. Yleisön taputtaessa ja muiden kilpailijoiden nauraessa ja kannustaessa äänekäs yökkiminen näyttäytyy lähinnä huvittavassa valossa, ja keventää aikaisempaa keskustelua. Tunnan silmiin kihoaa kyyneleitä rajun yökkimisen seurauksena.

Juontajat alustavat finaalitehtävän kertomalla kierrätyksen vaativuudesta ja siitä, millaisia määriä jokainen suomalainen tuottaa jätteitä vuodessa. Kilpailun teema ei varsinaisesti liity millään tavalla koko jakson aiheena oleviin dieetteihin ja trendeihin: kilpailukysymysten yhteydessä on jälleen sivuttu syötävän eläimen koko ruhon käyttämistä, mutta spektaakkelimainen kierrätyskeskuskohtaus liittyy koko jakson teeman myötä individualistiseen, yksilön identiteettiä ja tiedostavuutta korostavaan keskusteluun. Toisaalta tehtävän irrallisuus jakson pääaiheesta palauttaa merkityksiä myös ympäristökysymyksiin.

Kilpailijat yrittävät lajitella jätteet mahdollisimman nopeasti, ja pian heidän käsissään nähdään erikoisia ja inhottavia elementtejä. Roska-astioista löytyy esimerkiksi kuollut rotta ja lampaan kallo. Keskellä kiihkeää kilpailua Tunna roikottaa rottaa yleisön edessä ja näyttää yleisölle ja katsojalle syvän inhon ilmettä kasvoillaan. Rotta ja kallo ovat molemmat anomalioita tavallisten kotitalousjätteiden joukossa, ja lisäksi kilpailijat pakotetaan koskettamaan niitä. Koko lajitteluprosessista tulee tällöin affektiivinen ohjelmanumero, joka kirvoittaa kannustusta yleisöltä. Affektiivisten elementtien ja performatiivisen esitystavan myötä kierrättäminen toimintana saa huomiota ja lisäarvoa, etenkin kun tehtävän lopuksi asiantuntevat julkkisjuontajat Riku ja Tunna pisteyttävät joukkueiden suoritukset. Samalla osallistujia muistutetaan kierrätyksen säännöistä ja ohjeistetaan jatkamaan tehtävää vielä kotonakin, ohjelmatuotannon ulkopuolella.

Kuva 3. Ihmeelliset dieetit ja trendit-jaksossa kierrätetään epätavallisia jätteitä.

Ensimmäisen kauden toisessa jaksossa *Vegefasismi vs. lihamyrsky* keskustellaan kasvissyönnistä ja sen merkityksistä suomalaisessa yhteiskunnassa. Vieraina ovat rap-artisti James Nikander eli Musta Barbaari ja kansanedustaja Rosa Meriläinen. Kilpailukysymykset käsittelevät ympäristöystävällistä elämäntapaa, ja esillä ovat kasvisruokavalion vitamiinipitoisuus, maidontuotannon eettisyys ja koulujen kasvisruokapäivät. Keskustelu käsittelee silti myös ihmiskeskeisiä, erityisesti maskuliinisia alueita: esimerkiksi Tunnan, Rikun ja James Nikanderin paidattomat vartalot saavat ruutuaikaa.

Oksentaminen kytketään jakson aikana humoristiseen viitekehykseen. Riku väittää Tunnan olevan ”vegenatsi”, jonka sisuksissa mikään liharuoka ei tahdo pysyä. Tästä todisteeksi näytetään montaasi vanhoista *Madventures*-jaksoista, joissa Tunna oksentaa eri matkakohteissa. Montaasin katsomisen jälkeen siirrytään suoraan alkudrinkkiin, joka on äidinmaitoon tehty valkovenäläinen. Pöydissä keskustellaan siitä, voiko kasvissyöjä käyttää ruokavaliossaan ihmisperäisiä aineksia. Mysteerilerssin (vegaanisia koirannappuloita, tofua, merilevää) jälkeen koittaa finaalitehtävä, jossa kilpailijoiden pitää koota teurasjätteistä kasa, jonka he olettavat vastaavan suomalaisten lihankulutusta vuodessa. Yleisön kannustaessa kilpailijat joutuvat taas koskettamaan inhottavan näköisiä, verisiä lihan, rustojen ja luiden palasia. Jätteet näyttäytyvät affektiivisina, kun julkkiksia kannustetaan yksissä tuumin olemaan niiden kanssa kosketuksissa ja aktiivisesti miettimään, millaisia määriä lihaa Suomessa kulutetaan.

Affektiivisen kapitalismin voidaan katsoa toteutuvan lihantuotannon ongelmakohtien käsittelemisen yhteydessä, sillä lihan merkkejä ja siihen liittyviä affektiivisiä kuvastoja sekä osallistujien reaktioita kierrätetään kohtauksissa uudelleen ja uudelleen monella eri tasolla. Ohjelmaan rakentuvat konsumeristiset diskurssit ovat jännitteisiä suhteessa juontajien esittelemään ajatusmaailmaan: yhtäältä Riku ja Tunna edistävät puheenvuoroissaan kestävästä kehityksestä ja ympäristöystävällisyyttä, toisaalta heidän ohjelmatuotantonsa on voimakkaan markkinoitunut. *Mad Cook Show*'ssa affektiivinen kapitalismi on viety uudelle tasolle: tunteet ovat muuttuneet kauppatavaraksi ja huomion herättämisen välineeksi.

2.7. Tunneintensiteetit ja affektiivinen kapitalismi

Syömisen akti kääntyy *Mad Cook Show*'ssa pääläelleen. Äärimmäisyyteen ja julkisvieraiden *Pelkkokerroin*-henkiseen henkilökohtaisten tunteiden kanssa kamppailuun liittyvät diskurssit tekevät syömisestä extreme-suorituksen, johon liittyvät tunteet jaetaan muiden kanssa. Mikään tarjolla oleva ruoka ei ole turvallista, vaan kaikkiin ruokalajeihin liittyy jotain uhkaavaa: niiden avulla herätetään ja tuotetaan monenlaisia negatiivisia tunteita, jotka ovat myös jaksoihin kuuluvien ohjelmanumeroiden keskeistä sisältöä. Kilpailijoita rohkaistaan jatkuvasti tuomaan esiin ja

sanallistamaan kokemaansa inhoa, häpeää ja ahdistusta syömisen tilanteessa, joka on paisutettu arkielämästä poikkeavaksi seikkailuksi. Inho ja häpeä saavat ihmisen kokemaan epävarmuutta sekä hakemaan varmistusta sille, ettei hän ole yksin inhon kokemustensa kanssa (Probyn 2000, 133). Lisäksi fyysiset reaktiot toimivat tunteiden autenttisuuden varmistajina.

Money shot ruumiillisuuden todisteena on kaikkein tärkein emotionaalinen panostus, jonka tv-vieras voi ohjelmalle tarjota (Grindstaff 2002, 21). Emotionaalinen ilmaisuvoima, kyky välittää todellisia, raakoja tunteita, on myös ”tavallisen” esiintyjän suurin kulttuurisen pääoman muoto Grindstaff 2002, 72). *Mad Cook Show*’ssa money shot toteutuu aina tunteiden saadessa yliotteen esiintyjistä: vastenmielinen ruoka on niin inhottavaa, että se saa juontajat ja kilpailijat hämmästelemään, yökkimään ja huudahtelemaan. Raa’at ja välittömät tunteet ovat todisteita tilanteiden autenttisuudesta, mutta myös ruumiillisia merkkejä, jotka toistuessaan keräävät itseensä affektiivista arvoa. Mitä enemmän merkit kiertävät, sitä affektiivisempia niistä tulee: lopulta affektit ja emotiot toimivat pääomana (Ahmed 2014, 45).

Esimerkiksi monissa live-oksennuskohtauksissa saadaan aikaan myös kyyneleitä vahvan fyysisen reaktion sivutuotteena. Runsaissa ja liioitelluissa oksennuskohtauksissa havainnollistuu kehollisen emotionaalisuuden ydin: fyysiset reaktiot ankkuroivat todellisuuden ja autenttisuuden vaikutelmat ja auttavat herättämään niitä medioituneissa tilanteissa. Ihmisruumiin eritteet, joista tärkeimpinä kyneleet, toimivat televisiossa intensiivisten tunteiden armoille joutuneen kehon speaktaakkelina. Fyysisistä reaktiosta ja ihmisen kehosta, (kuten myös money shot osoittaa) on tullut televisiossa totuuden manifesti (Hirdman 2011, 21-23). Kuten Hietala (2007) huomauttaa, lähikuva on ”koko elävän kuvan tunteiden semiotiikan perusta ja varattu --- erityisen tunnepitoisiin hetkiin ja lajityyppihin” (Hietala 2007, 57). Affektiivisten merkkien kierto toistuu siis inhottavien ruokien lisäksi esiintyjien kehoilla.

Kuten Konings (2015) huomauttaa, yhteiskunnan arvot ja normit uppoavat ja keräävät affektiivista valtaa, kun ne kytketään henkilökohtaisiin ongelmiin (Konings 2015, 38). *Mad Cook Show*’ssa esiintyjien henkilökohtaiset ongelmat ovat hetkellisiä, mutta hyvin konkreettisia: inhottavalta vaikuttavaa, tuntematonta ainesta on hankalaa syödä, mutta ruoka merkitsee samalla laajaa kulttuurista muutosta, johon yksilöä kannustetaan osallistumaan.

Mad Cook Show’ssa esillä olevat sisällöt tuottavat siis paljon keskenään ristiriitaisia diskursseja. Kun esiintyjät ruudulla kamppailevat toistuvasti erilaisten kehojen pintoihin takertuvien ja niiden rajoja loukkaavien elementtien kanssa, katsoja kiinnittyy ohjelmaan, heijastaen siihen myös omia kokemuksiaan. Inhoa ja muita autenttisia, negatiivisia tunteita herättävät ainekset tuottavat siis

ohjelmaan affektiivista tarttumapintaa, joka tarttuu katsojan kokemusmaailmaan. Intiimien ja autenttisten tunneilmaisujen myötä kysymykset ruoasta ja ympäristöstä realisoituvat. Bieniek-Tobascon (2019) työryhmineen tekemässä tutkimuksessa ilmeni, että mitä enemmän mediaesitys herättää voimakkaita tunnereaktioita, sitä todennäköisemmin katsojat myös ilmaisevat omaa huoltaan ja kiinnostustaan ilmastokysymyksiin liittyen. Erityisesti vihan, shokin ja optimismin kaltaiset tunteet ovat tällöin olennaisia, sillä ne saavat katsojat kiinnostumaan ympäristöongelmiin puuttumisesta. Toivottomuuden ja surun kaltaiset reaktiot taas tuottavat enemmänkin päinvastaista mentaliteettia (Bieniek-Tobasco et al. 2019, 12).

Affektiivista kiinnittymistä ja tahmeiden merkkien toistamista tapahtuu ohjelmassa syömisen yhteydessä myös puheen tasolla: kilpailussa esimerkiksi mysteerilerssin olemuksen tarkasta kuvailusta saa lisäpisteitä. Keskustelu ja kauhistelu myös toistavat ja vahvistavat affektia. Puhe on aina kohdistettu muille läsnäolijoille, joiden kanssa jaettu kokemus ja todistajuus ovat edellytys affektin toteutumiselle – toimija pyytää muita läsnäolijoita kertaamaan paheksuntaa puheen muodossa (Ahmed 2014, 94). Inhon tuominen esille tuottaa selkeästi subjektin ja objektin, jolloin muotoutuu myös todistajien yhteisö, jonka kanssa inhon kokemuksen voi jakaa (Ahmed 2014, 94). Katsojasta tulee representaation kautta osa yhteisöä. Affektiivisen kapitalismin mukaisesti affekti kertautuu ja vahvistuu myös kielen tasolla: sanoista tulee tahmeita, kun niitä toistetaan tietyssä tilanteessa uudestaan ja uudestaan (Ahmed 2014, 91-92).

Näkyviksi tehdyt tunteet ovatkin tärkeä osa ohjelman vaikuttavuutta ja olemusta, ja niiden avulla tulevaisuuteen liittyvä ahdistus tulee näkyväksi. Myös jaksojen juonen kannalta tunteminen on tärkeää: jaksoissa on samanlaisena toistuva rakenne, jossa osallistujat ovat ensin epä tietoisuuden tilassa, sitten kilpailuasetelmaa havainnollistetaan pisteitä keräämällä, ja lopulta hävinnyt joukkue joutuu koitoksen eteen. Tunneintensiteetit kuvataan lähietäisyydeltä, sillä niihin kiteytyy money shot: osallistuja joko selviää kunniakkaasti tehtävästään tai nöyrytyy yökkimään inhottavan ruoan haasteen edessä. Kun tunteet ja tilanteet näkyvät konkreettisina, ne ovat totta.

Riku ja siis Tunna tuottavat ohjelmassaan valtavirrasta poikkeavaa kuvastoa ympäristökysymyksistä, ja tekevät sen vaikuttavalla ja speaktaakkelimaisella tavalla. *Mad Cook Show* osallistuu ilmastoahdistuksen kuvaston uudelleentuottamiseen tavoilla, joita ei ole juuri käytetty aiemmin aiheesta puhuttaessa: tähän asti ilmastokysymyksiä on käsitelty mediassa pääosin suurimpien ongelmien journalistisen kuvittamisen kautta. Toistuvia trooppeja ovat olleet esimerkiksi kuvat sulavista jäätiköistä, saastepilvistä suurkaupunkien yllä tai kaaviot väestönkasvusta ja sukupuuttoon kuolleista kasvi- ja eläinlajeista.

Mad Cook Show lähestyykin aihetta rajatummasta kulmasta, sillä tietoisuus ruoantuotannon vaikutuksista ilmastoon on alkanut selvitä koko laajuudessaan vasta viime aikoina, ja se on asia, johon kuluttajia kannustetaan kiinnittämään huomiota arkielämässä. Ruokaohjelmat liittyvät nykypäivänä entistä useammin kysymyksiin eettisestä kuluttamisesta ja elämäntyylistä (Phillipov 2016, 93). Oudot, vastenmieliset, äärimmäiset ja inhottavat menetelmät uusiin materioihin ja ruoan ymmärtämisen tapoihin liittyen rakentavat ilmastoon vaikuttamisesta uudenlaista, jännittävää kuvaa ja tuovat ilmiön lähemmäksi arkikokemusta. Kehojen pinnoille takertuvat affektit ja ruumiilliset autenttisuuden merkit tuovat ihmisten kokeman hädän ja huolen hyvin lähelle katsojaa: ohjelma aiheuttaa epämukavuutta, mutta myös tirkistelynhalusta kumpuavaa uteliaisuutta ja kiinnittymistä. Lisäksi uskottavat julkkisiasiantuntijat osallistuvat uudenlaiseen identiteettityöhön, jossa ympäristöstä huolehtiminen on yksi merkki tiedostavuudesta ja oikeasta tavasta elää.

Reality-ohjelmille hyvin tyypillinen muutos osallistujassa näyttäytyy myös *Mad Cook Show*'ssa, tosin hieman eri tavalla kuin yleensä on totuttu. Monesti realityohjelmissa osallistuja muuttuu ”paremmaksi ihmiseksi” jakson aikana, ja ratkaisut ongelmiin ruumiillistuvat spehtaakkelin kautta (Nikunen 2016a, 171). Sama prosessi näkyy myös inhottavien ruokien uhkan selättämisessä. Faktatietoa ja uusia kokemuksia saaneet sekä fyysisistä haastespehtaakkeleista selvinneet julkkisvieraat poistuvat ohjelmasta entistä parempina.

Ilmasto- ja ympäristökysymysten käsittely näyttäytyy *Mad Cook Show*'ssa ruumiillisuuden lisäksi ruoan ja syömisen symboliikan kautta. Ruoka liitetään televisiossa laajempaan elämäyskokonaisuuteen, joka houkuttelee myös katsojaa osallistumaan aterioimisen (tai muun osallistumisen) kokemukseen omassa elämässään (Hietala 2007, 164-165). Keskustelu pysyy enimmäkseen kepeänä läpi jaksojen, mutta pinnan alla on havaittavissa vahva ideologinen motiivi. Koska nykyinen kuluttaminen ei ole kestäväällä pohjalla, ohjelmassa tuodaan esille ratkaisuja naamioituna erikoistehtävien asuun. Ihmisen arkikokemukseen ulottuva ilmastonmuutos on muuttunut jo ilmiöksi, joka vaatii reagoitua yksilöltä ja yhteiskunnalta.

Riku ja Tunna tuovat ohjelmanumeroissa ilmi keinoja, joilla vaikuttaa, mutta myös niitä uhkakuvia, jotka kuuluvat pessimistisimpiin tulevaisuuden skenaarioihin: katseiden alle tuodaan esimerkiksi alkudrinkki puhdasta ilmaa tai vettä, joiden saatavuus ei ole tulevaisuudessa mitenkään itsestään selvää. Kuten Elspeth Probyn kirjoittaa: ”In eating, the diverse nature of where and how different parts of our selves attach to different aspects of the social comes to the fore and becomes the stuff of reflection.” (Probyn 2000, 14). Ruoka muistuttaa siis läsnäolollaan siitä, miten olemme suhteissa kaikkeen ympärillä olevaan. Syöminen näyttää identiteetin kaikki tuskaisimmat ja nautinnollisimmat yhteydet (Probyn 2000, 14).

Mad Cook Show'ssa erityisesti ruumiillisuuteen ja elämän lihallisuuteen kytkeytyvät representaatiot käyvät voimakkaasti kohti ihmisen tunteita ja aistimuksia. Affektiivinen kapitalismi toteutuu, kun toistuvat, intensiiviset kuvastot keräävät itseensä merkityksiä ja arvoa, toimien myös muutoksen moottoreina. Ohjelmassa affektit, tunteet ja money shot on valjastettu mitä moninaisimpien keskustelujen tarkoituksiin, ja keskusteluiden ja tehtävien syvätasolla toistuvat konfliktit. Ruumiit ovat jatkuvassa konfliktissa ruokien kanssa, tietovisailuosioissa ahdistavien tietoisuuksien ja humorististen välispiikkien välillä on jännite. Myös speaktaakkelihakuisuus on yksi affektiivisuutta vahvistava elementti: jos julkkisvieraat eivät reagoi 'yrjöttävien keittiöiden' antimiin tarpeeksi voimakkaasti, ruokaa tarjotaan erilaisilla verukkeilla Tunnalle, joka on tunnettu herkästä oksennusrefleksistään. Tämäkin on yksi realitylle tyypillinen piirre: sisällöstä halutaan entistä kovempaa, vaikuttavampaa, isompaa ja tässä tapauksessa myös inhottavampaa (Grindstaff 2002).

3. Eläin, toimijuus, affekti

Mad Cook Show'ssa eläimellä on huomattavan suuri osa, ja siihen ladataan paljon moniselitteisiä merkityksiä, jotka kytkeytyvät ihmisen kokemaan ahdistukseen ilmastosta. Affekti jatkaa toimimistaan eläimessä ja eläimen kautta, eikä siis rajoitu vain ihmisten keskinäisiin suhteisiin. Tarkastelemalla ei-inhimillisen roolia ohjelmassa voidaan ymmärtää laajemmin affektiivista kiinnittymistä ja ihmisen vaikeaa ja monimutkaista suhdetta eläimeen, ruokaan ja ilmastoon. Eläin siis havainnollistaa omalta osaltaan affektia, mutta paljastaa myös sen, miten kaoottista kuvaa ilmastosta ja nykyisestä todellisuudesta tuotetaan viihteen kontekstissa.

Ilmastokysymykset kietoutuvat myös eläinkysymyksiin, kuten aineistostakin on jo aikaisemmin tullut ilmi. Koska mediatutkimuksessa on tutkittu median suhdetta eläimen olemukseen ja toimijuuteen hyvin vähän, yhdistelen tässä luvussa teoriaa posthumanismista, televisio- ja representaatiotutkimuksesta sekä jatkan aineistosta nousevaa affektin ja emotionaalisuuden korostamisen tutkimista ja purkamista. On muistettava, että jopa media- ja televisiotutkimuksen työkalut keskittyvät voimakkaasti vain ihmisen representaation tutkimiseen, syrjäyttäen ei-inhimillisen kuin se ei olisi tutkimisen arvoinen lainkaan (Mills 2017, 65). Tulkinnaissa on kuitenkin keskityttävä myös inhimillisestä nouseviin tunneintensiteetteihin, koska niiden lomassa myös eläin tulee ohjelmassa näkyväksi. Tavoitteeni on selvittää, millä tavoin affektiivista eläimen kuvastoa tuotetaan ja miten eläin suhteutuu ohjelmassa ihmiseen ja ympäristöahdistukseen. *Mad Cook Show*'ssa yhdistyy ja risteää niin paljon erilaisia diskursseja, että sisältö näyttäytyy hyvin jännitteisenä. Ennen kaikkea olen kiinnostunut siitä, miten inhimillistä, ei-inhimillistä ja ilmasto suhteutetaan ohjelmassa toisiinsa.

Eläin- ja ympäristökysymysten lisäksi aion taustoittaa hieman sitä, miten humanistisessa tutkimuksessa on käsitetty ei-inhimillistä (non-human). Eläimen ja ihmisen väliset, sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakennetut erot ja jakolinjat ovat avainasemassa, kun määritellään sitä, kenen kokemus ja olemus koetaan tärkeäksi ja keskustelun arvoiseksi. Mitä tunteita eläinesityksiin liitetään? Miten eläimen läsnäolo tuottaa affekteja ohjelmassa? Millaisia tunteita katsojaa kutsutaan kokemaan, kun eläin näkyy ruudulla? Mikä rooli eläimellä on silloin, kun ohjelmassa keskustellaan ilmastosta?

Eläinlajien katoaminen on keskeinen osa ilmastonmuutoksen ongelmaa: luonnon monimuotoisuuden köyhtyessä ihmisenkin elämä alkaa käydä ennen pitkää hyvin vaikeaksi. Vasta viime aikoina julkisuudessa on alettu keskustella siitä, että villieläinten elintilan jatkuva kapeneminen tulee olemaan suuri uhka maapallon ruokaturvalle. Lihakarjaa varten raivatut pellot vievät elintilaa linnuilta ja

hyönteisiltä, jotka ovat ravintoketjussa ratkaisevan tärkeässä osassa. Lisäksi karjankasvatuksen päästöt kiihdyttävät ilmaston lämpenemistä radikaalisti. Lopulta kysymysten taustat palautuvat siihen, miten tärkeinä eläimiä ja luontoa pidetään yhteiskunnan ja talouden näkökulmasta ja millaisia puhe- ja esitystapoja niistä tuotetaan. *Mad Cook Show* 'ssa näitä kysymyksiä havainnollistetaan hyvin toisteisesti, ja eläimen voidaan katsoa edustavan muutosta, joka on vieras ja ahdistava.

Ympäristöaiheiden kannalta humanistisessa tutkimuksessa on ongelmana se, miten tutkimusala on tavannut syrjäyttää kysymykset eläimestä. Syrjäyttäminen johtuu siitä, että humanistinen ajattelutapa on pitkälti rakentunut sen ajatuksen varaan, että ihminen on poikkeuksellisuudessaan kaikkien muiden lajien yläpuolella (Mills 2017, 56). Ihmisyden priorisointi tarkoittaa myös sitä, että vain ihmisen ongelmat ovat tutkimusmielessä tärkeitä (Mills 2017, 57). Representaatiolla on osansa tässä prosessissa: ei-inhimilliset esitetään usein ”toisina” ja vieraina, mikä vahvistaa käsitystä siitä, mikä ihminen on. Eläinrepresentaatioita käytetään usein korostamaan kulttuurisia ymmärryksiä siitä, mitä ihmisenä oleminen tarkoittaa (Mills 2017, 5).

3.1. Ei-inhimillinen, inhimillinen, liha ja affekti

Yleisimpien humanistisessa tutkimuksessa käytettyjen eläinoikeusteorioiden käyttäminen avaa näkökulmia myös *Mad Cook Show* 'n tarkastelemiseen. Eläinfilosofian keskeisimmät lähtökohdat ovat liittyneet tutkimuksessa ensinnäkin siihen, miten eläintä on määritelty käsitteenä. Perusteluita on haettu jatkuvasti muun muassa siihen, miksi ihminen ja eläin ovat niin oleellisesti erilaisia, että ensimmäinen nostetaan jälkimmäisen yläpuolelle. Monimutkainen kysymys on sekin, miksi eläimen käyttäminen esimerkiksi ruoantuotannon tai eläinkokeiden välineenä olisi perusteltua: jos ”vähempiarvoisten” kärsimyksiä vastaan saadaan mittavia hyötyjä ihmiskunnalle, onko tehotuotannon tai eläinkokeiden jatkaminen moraalisesti oikein ja hyväksyttävää? Eläinten asemaa ja hyvinvointia onkin käsitelty moneen otteeseen joko tuntoisuuteen ((*sentience*), kyky kärsiä ja tuntea mielihyvää tai onnellisuutta (Singer 2013, 76)) perustuvasta utilitaristisesta näkökulmasta tai subjektiuteen perustuvasta oikeusnäkökulmasta (Calarco 2013, 159).

Ihmisen eläimiä kohtaan kohdistama vallankäyttö perustuu pitkälti siihen, miten luonto ja kulttuuri on erotettu toisistaan historiallisesti. Kun luonto nähdään ihmisen ulkopuolisena, on entistä vaikeampaa nähdä, miten tiukasti eläin ja ihminen ovat kytköksissä toisiinsa (Mizelle 2015, 266). Myös länsimaisessa kulttuurissa edelleen vaikuttava juutalaiskristillinen mentaliteetti on osasyy siihen, miksi luontoa ja eläintä ajatellaan resursseina: ihminen on Raamatussa ohjeistettu hallitsemaan luomakuntaa (Adams 2014, 94). Eläimen ja luonnon alistaisuus ihmiskulttuurille voidaan nähdä myös vahvasti feministisenä kysymyksenä, jota onkin puitu sukupuolentutkimuksessa paljon.

Luonto-kulttuuri-jakolinjat sisältävät myös jaon järkeen ja tunteeseen, jotka voidaan edelleen jakaa maskuliinisiin ja feminiinisiin piirteisiin. Feminiinisyyteen liitetty tunteellisuus, samoin kuin valkoisesta oletuksesta poikkeaviin etnisyyksiin liitetty elämellisyys ovat historian aikana toimineet perusteluina sille, miten naiset, orjat ja eläimet on niputettu samaan alempaan kastiin, jota on kohdeltu alempiarvoisina (Tanasescu 2015, 65). Osittain tästä syystä ei-inhimillinen ja luonto nähdään edelleen resursseina, joista voi hyötyä ja joiden hyvinvointi on kapitalistisessa talousjärjestelmässä toisarvoista. Lain silmissä esimerkiksi eläminen ei välttämättä ole edellytys persoonan ja oikeuksien omaamiselle (Tanasescu 2015, 62).

Näin luodaan rajoja ”meihin” ja ”toisiin” eli ei-inhimillisiin, mikä on nähdäkseni myös avainasemassa siinä, miksi ei-inhimillinen vaikuttaa olevan ihmiselle niin vieras ja saavuttamaton. Kun toiseus yhdistyy ajatukseen siitä, että toinen olento ei ole kykeneväinen tuntemaan, ajattelemaan tai ilmaisemaan itseään, ei-inhimillisestä tulee jotain, minkä kokemuksella ei ole juurikaan painoarvoa yhteiskunnassa. Luontoa ja eläintä kohtaan harjoitettu väkivalta tapahtuu useimmiten aggressiivisen maskuliinisen tahdon tai vaihtoehtoisesti jonkin oletetun järkisyyden läpi (Kheel 1993, 246). Jopa joissain eläin- ja ympäristönsuojeluteemaisissa mediaesityksissä eläintä katsotaan ihmisen kokemuksen läpi.

Ei-inhimillinen on ihmiselle kiusallinen kohdattava myös sen materiaalisen olemuksen vuoksi. William Ian Miller selvittää ihmisen hankalaa suhdetta eläimeen ja ottaa huomioon nekin seikat, joiden takia eläinten olemus inhottaa ihmistä. Eläin tuottaa lähemmässä tarkastelussa ihmiselle monenlaisia kiusallisia ajatuksia: ihminen muistuttaa itseään mielellään siitä, miten hän on kulttuurisesti ja historiallisesti eläimen yläpuolella. Siksi ajatus siitä, että ihminen ja eläin ovat yhtä hyvin rinnastettavissa toisiinsa, on pelottava – lisäksi ihminen kadehtii eläintä tiedostamattaan. Eläinten ruumiit tekevät kaiken taitavammin kuin ihminen, ja lisäksi niillä on ”vaatetus”, joka meiltä puuttuu (Miller 1998, 49). Inhoa herättävät erityisesti karvattomat eläimet, sillä ne muistuttavat eniten ihmistä itseään (Miller 1998, 49). Olennaista ihmisen inhossa eläintä kohtaan on siis epätoivoinen pyrkimys jakaa ihmiset ja eläimet ”meihin” ja ”heihin”. Inho auttaa näiden rajojen määrittelyssä, ja estää ”meidän” tapojamme ja käyttäytymistämme liittymästä ”heihin” (Miller 1998, 50). Elämellä on siis potentiaalia tuottaa inhoa ja sen myötä myös affektiivista kiinnittymistä.

Eläimen syömistä koskien Miller määrittelee aspekteja, jotka vaikuttavat siihen, miksi juuri eläimen syöminen on ihmiselle niin tärkeää, mutta samalla pelottavaa. Kasvien tai vihannesten syöminen ei aiheuta ihmiselle läheskään niin paljon pelkoa ja huolta kuin eläimen liha: on mahdollista, että

eläimen syöminen on alitajuisesti ihmiselle vain lievempi versio kannibalismista (Miller 1998, 46). ”Is it that we are nervous about being an animal and also eating animals?” (Miller 1998, 46).

Nykyajan yhteiskunnassa, media mukaan lukien, ihmisen suhde eläimeen ja erityisesti eläimen lihaan on varsin yksioikoinen ja ongelmallinen. Eläin nähdään lähtökohtaisesti ”tavarana”, jonka ihminen voi omistaa ja myydä eteenpäin toisen ihmisen omistettavaksi ja mahdollisesti teurastettavaksi. Asenne eläimen omistamiseen määräytyy sosiokulttuurisista konteksteista, joissa yhteiskunta päättää, mitä eläintä on oikeutettua syödä ja mitä ei – nämä päätökset johtavat eläinten teurastamiseen mielihyvän saavuttamisen nimissä (Mills 2017, 184). Television ruokaohjelmissä omistamisen diskurssi on selvästi näkyvässä, ja taipuneena kapitalistisen kuluttamisen logiikan ehtoihin, jolloin lihasta tulee ostettava objekti (Mills 2017, 184).

Vaikka eläintä käytetään länsimaisessa kulttuurissa laajasti resurssina, siitä puhutaan harvoin. Eläin on samaan aikaan läsnä ja poissa: sen ruumista ostetaan ja myydään päivittäin, mutta eläin tuntevana ja kokevana olentona on poissa sekä representaatioissa että kielen tasolla. Kuten Arcari (2017) huomauttaa, kieleemme on rakentunut niin, että se hyväksyy eläinten sorron ja normalisoi eläimen käyttöä viihteessä, tutkimuksessa, työssä, vaatemuodissa ja ruokana (Arcari 2017, 72). Lisäksi lihantuotanto on etäännyttänyt itsensä ympäristökysymyksistä varsin tehokkaasti, sillä sitä käsitellään usein yleisesti ruoan käsitteen alla, jossa eläin loistaa poissaolollaan (Arcari 2017, 74).

Monissa Arcarin tutkimissa australialaisissa ilmastoraporteissa viime vuosilta ei mainita lihantuotannon ja ilmastonmuutoksen välistä yhteyttä sanallakaan. On selvää, että eläintä yritetään julkisessa puheessa muuttaa joksikin muuksi ja tehdä näin näkymättömäksi, jotta vaikeita ja uhkaavia, markkinatalouteenkin kytkeytyviä kysymyksiä maapallon tulevaisuudesta ei tarvitsisi käsitellä. Lihantuotannon ja ilmastonmuutoksen välistä kytköstä on alettu hahmottaa julkisesti vasta viime aikoina. Lihan syömiseen liittyy kuitenkin niin paljon kulttuurista tunnelatausta, että aiheen käsittelemistä mieluummin kierrellään tai jopa vältellään kokonaan. Myös *Mad Cook Show*’n suhde eläimeen näyttäytyy ilmeisen ongelmallisena, mikä käy hyvin ilmi seuraavan luvun esimerkeistä.

3.2. Eläimen rooli *Mad Cook Show*’ssa

Mad Cook Show’n sisältö rakentuu varsin monimuotoisista aineksista ja teemoista. Toistensa kanssa risteävät diskurssit ovat osin päällekkäisiä, ja usein katsojalle tarjotaan lyhyiksi leikatuissa kohtauksissa samanaikaisesti useita erillisiä ärsykeitä, joihin tarttua. Kokonaisuuden tuottama kuvasto ei-inhimillisestä on vähintäänkin kaksijakoinen. Eläin on näytteillä jatkuvasti, aina jakson introsta loppuun asti: eläimiä on syöty ja tapettu, eläinten osia on käytetty animaatioissa, lavasteissa ja koristeina, mutta niistä keskustellaan enimmäkseen humoristiseen sävyyn. Toisinaan juontajat

kertovat uskovansa eläinten tasa-arvoon, ja muistuttavat usein siitä, että eläinten syöminen nykyisessä mittakaavassa ei ole mitenkään kestävällä pohjalla. Myös eläinten oikeuksia sivutaan erilaisista näkökulmista. Huomattavan monessa jaksossa jopa juontajien päällä olevat t-paidat ottavat kantaa eläinkysymyksiin: Rikulla ja Tunnalla on esimerkiksi paidat, joihin on painettu tekstit ”*Meat is murder*” ja ”*Meat is burger*”. Kaikesta tästä huolimatta suurimmat ohjelma-numerot, kuten tietokilpailu- ja finaali-tehtävät herättävät usein keskustelua aivan muusta kuin eläinten oikeuksista.

”Minkä söpön satuhahmon söisit” -osio tuottaa näennäisesti moraalista pohdintaa eläimen toimijuudesta ja roolista länsimaisessa yhteiskunnassa: Riku ja Tunna taustoittavat osion aina samalla tavalla. ”Kun katsomme lautasella lilluvaa lihanpalaa, emme ajattele sen olleen joskus iloisena temmeltävä ja tulevaisuuteen uskova eläin.” Studiovieraat saavat kilpailuosiossa pohdittavakseen, mitä piirroshahmoa olisi eettisesti perustellumpaa syödä. Katsojalle näytetään piirroshahmot, joista julkkisvieraat saavat valita sopivamman vaihtoehdon, ja vastaukset kuultuaan Riku ja Tunna esittävät myös perustelut oikeille tai väärille valinnoille.

Koska keskustelua käydään piirroshahmoista, eläinten ja etiikan pohtiminen saa erikoisen sävyn. Tehtävän tarkoituksena on tehdä näkyväksi ne mielivaltaiset rajat, joiden perusteella eläimiä syödään ja jätetään syömättä länsimaisessa kulttuurissa. Eläin on kuitenkin tehtävässä etäännytetty fiktiiviseen Disney-maailmaan, ja paneelin vieraat päätyvät keskustelemaan piirroshahmojen kohtaloiden lisäksi useimmiten muistakin aiheista, kuten omista elämäkokemuksistaan. Ongelmallista on se, miten eläin ja sen ravinnoksi muuttamisen prosessi moraalisenä kysymyksenä on pehmenetty koskemaan siihen viittaavia symboleita. Nimeämällä keskustelun kohteet harmittomammiksi on mahdollista väistää ikäviä tunteita, joita oikeiden eläinten kohtaloiden pohtimisesta saattaisi herätä. Huomioitavaa on sekin, että piirroshahmot ovat kulutusyhteiskunnan tuotteita, joihin ei kohdisteta samanlaisia tunteita kuin eläviin olentoihin. Kilpailijoiden on selvästi helpompi johtaa keskustelu koskemaan aivan muita asioita kuin eläinten syömistä perustelua, eivätkä juontajien antamat perustelut oikeille vastauksille varsinaisesti tuota mitään lisätietoa esimerkiksi tehotuotannon tai muiden ympäristökysymysten tilasta.

Polveilevan keskustelun lisäksi eläimen osa suoraviivaisemmassa representaatiossa näyttäytyy ihmisen siihen kohdistamien toimenpiteiden kautta. Takahuoneen keittiöstä näytetään reaaliajassa kuvaa ruoanlaitosta: mestarikokki paloittelee, nylkee ja suolistaa raaka-aineita. Vanhoissa *Madventures*-klipeissä näytetään omituisista eläimistä tehtyjä ruokia, joita Riku ja Tunna ovat matkoillaan kohdanneet. Studioon myös tuodaan eläviä eläimiä, joista osa syödään ohjelman aikana ja osa säästetään.

Kahdessa jaksossa teurastetaan eläviä eläimiä. Toisen tuotantokauden kahdeksannen jakson (*Hävikkiruoka*) introssa Riku Rantala ampuu lampaan pistoolilla. Ensimmäisen kauden jaksossa 7 (*Perinneruoka – pataan vai kakkoseen?*) kilpailun finaali tehtävänä on poimia akvaariosta kala ja lopettaa se niin, että kalalle aiheutuu mahdollisimman vähän kärsimystä. Molemmat surmat selitetään: lampaan ampumisen tarkoituksena oli osoittaa, että kaikki syömämme liha on peräisin elävästä olennoista, ja etenkin tehotuotettua lihaa ostaessa kuluttajan on vaikea hahmottaa lihan alkuperää. Kalat piti tappaa, koska juontajat halusivat saada vieraat miettimään omaa lihankulutustaan: jos lihaa aikoo syödä, se pitää olla valmis myös tappamaan omin käsin.

Kuva 4. Perinneruokajaksossa kilpaillaan siitä, kumpi joukkue saa tapettua kalan nopeammin.

Perinneruoka-jakson finaali saakin odottamattomia sävyjä, kun kilpailijoiden on aika aloittaa tehtävänsä. Riku Rantala ohjeistaa kilpailijat tehtävään, ja yrittää kohtausten edetessä selostuksellaan nostattaa väkinäistä tunnelmaa. Julkkisvieraat Pirjo Heikkilä ja Sami Tallberg eivät osallistu suoritukseen lainkaan, vaan vetäytyvät taka-alalle samalla, kun vakiopanelistit Eeva Vekki ja Tomi Walamies poimivat kalat akvaariosta. Vekki saa kalan tapettua, mutta Walamies ilmoittaa, ettei pysty suorittamaan tehtävää.

Kun Seppo-niminen kala on saatu hengiltä, seuraa kiusaantunut hetki. Kilpailijat seisoskelevat hiljaisina lavasteissa ja katselevat kalaa, eikä tavanomaisesta kovaäänisestä speaktaakkelista ole tietoaakaan. Riku painostaa Walamiestä tämän tekopyhyydestä, ja kilpailijat toteavat, että tehtävä ”pistää miettimään” elämän ja kuoleman kysymyksiä. Riku muistuttaa, että myös Tunnalla on tapana

syödä kalaa tämän kasvispainotteisesta ruokavaliosta huolimatta, ja lopulta myös Tunna työntää puukon toisen kalan päähän muiden seurattessa vaivaantuneina vierestä. Lopuksi Tunnan silmissä kimmeltäviä kyyneleitä kuvataan lähietäisyydeltä, ja pöytäseurue juo maljat menehtyneiden kalojen muistoksi. Jälleen esiintyjän keholla on näkyvissä konkreettinen merkki intensiivisen tunteen aitoudesta. Kilpailun kohokohdaksi tarkoitettu tehtävä muuttuikin yllättäen affektiiviseksi hetkeksi, jonka aikana juontajien ja kilpailijoiden tunteet eläintä kohtaan tulivat näkyviksi ja todistetuiksi.

Kohtaus on monella tapaa mielenkiintoinen: se poikkeaa ilmeisen tahattomasti ohjelmassa tavanomaisesti nähdystä, huumorin ja kepeän leikkimielisyyden diskurssista, mutta näyttää selvästi myös sen, miten häilyviä eläinrepresentaatioiden sävyt ovat televisiossa. Lisäksi kohtauksessa on nähtävissä samanlaista vastavirtaan pyristelevää tematiikkaa kuin muissakin jaksoissa: *Mad Cook Show* käyttää ja hyödyntää jaksoissaan runsaasti eläinkuvastoa, mutta pyrkii myös problematisoimaan eläimen asemaa katsojille korostetun selkeällä ja toisteisella esitystavalla. Jo tehtävän alussa eläin kohdataan poikkeuksellisella tavalla, sillä kaikilla kaloilla on nimet, vieläpä stereotyyppisen yleiset, inhimilliset kutsumanimet.

Eläimen objektifikoinnin tavanomaisessa prosessissa yksi osa-alue on kielenkäytön muuttaminen: kun elävä eläin muutetaan kuolleeksi kulutusyksiköksi, sitä kutsutaan tähän tarkoitukseen keksityillä nimillä, joiden käyttö etäännyttää eläimen objektiksi (Adams 2014, 73). Riku ja Tunna puolestaan käyttävät usein muistakin kuolleista eläimistä niiden kutsumanimiä, jolloin eläin tuodaan ihmisten maailmaan, sille annetaan nimen mukana arvo ja merkitys, jota kuluttajan kohtaamalla lihalla ei tavallisesti ole.

Ihmisen kyyneliin keskittyminen taas voidaan nähdä kulttuurisena kaipuuna läpinäkyvyyteen, jossa keho on asemoitu totuuden alueeksi (Hirdman 2011, 22). Lisäksi kehossa tapahtuvan tunteellisuuden manifestointi hoitaa ihmisen omaa huolta. Tämä tosi-tv:lle tyypillinen suurten tunteiden korostaminen toimii lisäksi katsojan omien tunteiden peilinä: katsojina ”voimme ylemmydentuntoisesti tarkistaa oman normaaliutemme” (Hietala 2007, 79), eli hakea oikeutusta omille tirkistelytarpeillemme sekä kokemillemme tunteille. Kohtaus on ympäristökysymyksen kannalta kaksijakoinen. Kalan ainutkertainen elämä tuli tärkeäksi vasta ihmisen syvien tunteiden kautta, ja osallistujat alkoivat omien sanojensa mukaan miettiä omaa ilmastovaikutustaan vasta käytyään läpi puistattavan tehtävän. Kuolema ohjelmanumerona alkoi speaktaakkelimaisesti, kuten ohjelmassa on ollut aikaisemminkin tapana, mutta tunteellisuus vei voiton kilpailuasetelmasta ikään kuin varkain.

Huomionarvoista kohtauksessa on sekin, miten tunnehakuisuus palautuu jälleen toiseen juontajista. Kuten luvussa 2 käsitellyssä silmänsyöntikohtauksessa, myös kalaa tapettaessa toistuu sama kaava. Eeva Vekki ei ilmaise ahdistustaan ja syyllisyyttään muuten kuin olemalla poikkeuksellisen vaitonainen, ja toisen joukkueen suoritus jää toteuttamatta Walamiehen vetäytyessä haasteesta. Jälleen Riku houkuttelee Tunnan viimeistelemään tehtävän ja tuomaan vaikeat tunteensa näkyville. Tunna täyttääkin nämä odotukset tuodessaan mielipahansa esille hyvin fyysisesti. Hän ärisee ja kiroaa työntäessään puukon kalan päähän ja kyynelehtii sen jälkeen järkyttyneenä.

Kuva 5. Toisen kauden kahdeksannen jakson introssa Riku Rantala ampuu lampaan.

Kalakohtauksen äärellä tulevat siis näkyviksi ihmisessä heräävät monimutkaiset tunteet. Voidaan olettaa, että studiovieraat (samoin kuin katsojat) ovat useimpien nykyihmisten tavoin niin vieraantuneita ruoan alkuperästä, että jo ajatus eläimen tappamisesta ruoaksi herättää heissä epämukavuutta ja eläimen kuollut raato inhoa. Kaikkein kiusaantuneimpia ovatkin juuri julkisvieraat, jotka siirtyvät taka-alalle tehtävän alkaessa. Molempien tuskaisia ilmeitä kuvataan läheltä, ja Sami Tallbergia näytetään pitelemässä Eeva Vekkiä suojelevasti hartioista.

Kuva vaihtuu yhä uudelleen kuolleesta kalasta tehtävän suorittajan täriseviin käsiin ja edelleen vaivaantuneisiin kilpailijoihin. Tilanteesta nousevaa ahdistusta korostetaan siis myös leikkauksen tasolla. Kohtauksessa esiin nousevat tunteet ovat osittain hyvin samankaltaisia aiemmin käsiteltyjen inhon tunteiden kanssa. Inho on läsnä myös kalakohtauksessa: osallistujien ruumiit joutuvat taas kosketuksiin inhottavan ”toisen” kanssa. Kalan suomu peite on näkyvästi kylmän ja niljakkaan

oloinen, ja osallistujat koskettavat sitä varsin vastentahtoisesti. Vieraan ihon pinta merkitsee sitä, mikä on kohtausten tehtävä: ihmisellä on päätösvalta toisen olennon kuolemasta. Kuolema inhottaa meitä paitsi pahan hajunsa takia myös siksi, että se ei olekaan elämän päättymistä vaan osa ikuisen uusiutumisen kiertokulkua (Miller 1998, 40).

Jälleen ahdistusta ja moraalisia valintoja merkitsevä objekti tulee niin lähelle osallistujaa, että siihen on pakko reagoida. Läheisyys koetaan ”alastomuutena” tai ihon pinnan paljastumisena, ja se muuttaa kehoja (Ahmed 2014, 83-85). Siinä missä inhimillisen kokemien tunneintensiteettien ilmaisemisen kannalta yökkiminen ja oksentaminen ovat tahmeita merkkejä, eläinten tappamista sisältävissä kohtaauksissa eläimestä tulee tahmea muistutus kaikesta siitä, mitä sen hengen riistäminen edustaa. Affektiivinen läheisyys tuo eläimen olemuksen tunnistettavaksi, mutta sen aiheuttamat keskustelut ja reaktiot kertovat ihmisen tarinaa.

Inhon ja ahdistuksen lisäksi tehtävä näyttää tuottavan kilpailijoissa affektiivista häpeän kuvastoa, jolla ilmaston ongelmaa kehystetään. Tunnaa hävettää, koska hän kasviperäisestä ruokavaliostaan huolimatta sortuu toisinaan syömään kalaa. Julkkikset häpeävät omaa kykenemättömyyttään ja tekopyhyyttään suhteessa lihansyöntiin. Luultavasti kaikkia yhdistää myös häpeä, joka kumpuaa ihmisen omista tunteista vaikealla hetkellä – osallistujat siis häpeävät itseään, tekemisiään ja ruumiitaan samalla, kun joutuvat selviämään kalan kuoleman aiheuttamasta järkytyksestä. Häpeä kiinnittyy ruumiisiin samalla tavoin kuin inho: kun ihminen yrittää paeta häpeän aiheuttavaa objektia, se merkitsee ruumiin fyysisillä muutoksilla (Probyn 2000, 134).

Nähdäkseni dramaattisimmissa eläinkohtauksissa kilpailijat tuottavatkin eräänlaista affektiivista itseinhoa, joka osaltaan uudelleenmäärittelee eläimen ja ihmisen välisiä suhteita sekä reality-tv-visailun konventioita. Kalan läsnä oleva ruumis ja sen muuttuminen elävästä ”materiaaliksi” tai ”raaka-aineeksi” aiheuttaa affektiivista kiinnittymistä lihansyönnin ongelmaan. Katsoja ei voi tietää toisen ihmisen ajatuksia pelkkien kasvonilmeiden perusteella, mutta kun lihaa käsitellään äärimmäisillä keinoilla, katsoja kokee affektiivisen, fyysisen shokin, joka tekee väkivaltaa ”mentaalille yksityisyydelle” (Massumi 1993, 120).

Ohjelman shokeeraavimmat eläinkohtaukset sisältävät siis tunneintensiteettien lisäksi elämän, kuoleman ja moraalisen opetuksen. Eläimiä käytetäänkin usein mediaesityksissä ihmisen kulttuurin tutkimisessa, esimerkiksi tarkasteltaessa empatiaa, etiikkaa, kunnioitusta ja moraalialia (Mills 2017, 5). Riku ja Tunna muistuttavat sekä kilpailijoita että katsojaa hartaasti lihantuotannon epäeettisyydestä ja tuovat sen myös esille poikkeuksellisen konkreettisesti. Kilpailukohtauksissa tuodaan vahvasti esiin, mitä seurauksia yksilön kulutustottumuksista aiheutuu luonnolle. *Perinneruokaa*-jakson

kalakohtaus saa jopa paneelin vakiokoomikot hiljaisiksi, ja koomikko Tomi Walamies myöntääkin, ettei aiheesta tee mieli vitsailla lainkaan. Muut osallistujat myöntävät myös kalan tappamisen olleen niin järkyttävää, että kokemus saa heidätkin pohtimaan kulutus- ja ruokailutottumuksiaan uudelleen.

Kohtaus herättää myös kysymyksen oikeudenmukaisuudesta. Eläinsuojelunäkemyksen (animal welfare position) mukaan eläimen elämällä on vähemmän arvoa kuin ihmiselämällä, minkä vuoksi eläinten käyttäminen ihmisten resursseina on moraalisesti hyväksyttävää, kunhan niitä kohdellaan inhimillisesti eikä niille aiheuteta tarpeetonta kärsimystä (Francione 2013, 113). Ajatus pätee ilmiselvästi myös *Mad Cook Show*'n tuotannossa, vaikka on selvää, että ohjelma pyrkii myös tuottamaan uudenlaista näkökulmaa ja arvoa eläin keskusteluille. Jaksojen välillä on suuria ristiriitoja sen suhteen, miten eläinajattelu toteutuu erilaisissa annetuissa tilanteissa. Eläimet ovat ohjelmassa ensisijaisesti välineitä, joiden avulla keskustelua herätetään: eläinten eri ruumiinosista muokataan inhottavia ruokia, joiden avulla kehystetään keskustelua kunkin jakson aiheesta. Kalantappokohtauksessa Riku Rantala jopa lausuu ääneen yhden kilpailusuorituksen kriteereistä, joka on se, ettei kaloille saa aiheutua lopettamisesta turhaa kärsimystä. Toinen kysymys onkin, oliko kalan tai lampaan tappaminen ohjelmassa *tarpeellista*.

Utilitaristisesta näkökulmasta kalan ja lampaiden tappaminen moraalisten pohdintojen herättämisen nimissä saattoi olla hyödyllistäkin: päätöksiä tehtäessä on otettava huomioon suurin mahdollinen kokonaishyvinvointi (Nussbaum 2013, 104) eli yksinkertaistettuna: millä määrällä kärsimystä voidaan perustella maksimaalinen hyvä toisaalla? Jos *Mad Cook Show*'ssa esitetyt järkyttävät eläinten tappokohtaukset saavat mahdollisimman monet katsojat muuttamaan ruokailutottumuksiaan ja jopa hylkäämään lihansyönnin kokonaan, eläinten kuolemien voidaan ajatella olevan (utilitaristisessa mielessä) perusteltuja.

Väkivallan näyttäminen voisi siis näin ajateltuna toimia muutosta eteenpäin vievänä voimana. Toisaalta kriitikot ovat esittäneet utilitarismiin liittyviä ongelmia, kuten oletukset eläinten arvosta ja tuntoisuudesta: ajatussuuntaus palautuu lopulta olettamukseen, jossa ihmisen intresseillä on aina enemmän arvoa kuin eläimen intresseillä jatkaa elämäänsä (Francione 2013, 116-117). Vaikka ohjelmassa tapahtuvaa eläimiin kohdistuvaa vallankäyttöä ei tulkittaisikaan vain ”viihteen vuoksi” tehdyksi sisällöksi, sitä voidaan silti pitää tuomittavana. Kalojen ja lampaan tappamiseen sisältyy edelleen oletus siitä, että niiden kohtalo on tulla syödyksi ihmisten toimien takia.

Mad Cook Show'ssa eläintä näkyy kuitenkin käytettävän arvon tuottamiseen muille eläimille sekä tietoisuuden kasvattamiseen sen suhteen, mitä ihmiskunta tekee eläimille, luonnolle ja ilmastolle muualla. Myös kysymyksiä joidenkin lajien suosimisesta toisten kustannuksella problematisoidaan

ja tehdään näkyviksi. Ohjelmassa affektiivinen tiedostamaan ja pohtimaan kutsuminen on siis olennainen osa eläinesityksiä, mutta eläimen tuntoisuus ja arvo näyttävät hukkuvan muiden keskustelujen alle. Juontajat perustelevat toistuvasti eläimen käyttöä ohjelmansa resurssina ja esimerkkiruokana sillä, miten hyvinvoivia heidän teurastamansa eläimet ovat eläessään olleet verrattuna esimerkiksi tehotuotannon avulla kasvatettuihin sikoihin ja nautoihin, joita suurin osa suomalaisista kuluttaa. Eläimen oikeuteen elää viitataan useimmiten siinä, miten juontajat puhuvat lihankulutuksesta: tällöin lihansyöntiin liitetään tunteisiin vetoavan eläinoikeusdiskurssin lisäksi rationaalisia puolia, kuten talouden ja säästämisen aspektit.

Toinen kuolema-kohtaus nähdään toisen kauden kahdeksannen jakson *Hävikkiruoka* introssa. Ennen kohtausta katsojille näytetään varoitusteksti kohtausten mahdollisesti järkyttävästä sisällöstä. Kuva siirtyy suoraan metsikköön, jossa Riku Rantala ampuu puuhun sidotun lampaan pistoolilla. Kuva siirtyy studioon, jossa juontajat pahoittelevat rajua kohtausta, mutta muistuttavat, että jokainen syömämme lihanpala on ollut joskus elävä ja hengittävä olento. Myöhemmin jakson aikana kilpailijat saavat syödäkseen kyseisestä lampaasta tehtyä yllätysruokaa.

Kohtaus on jo toinen esimerkki siitä, miten jännitteisenä ihmisen ja eläimen väliset valtasuhteet näyttävät ohjelmassa. Ampumiskohtauksen tarkoituksena on tuoda esiin, miten lihantuotanto toteutuessaan edellyttää väkivaltaa, ja miten jokainen lihaa syövä kuluttaja osallistuu tuntevien eläinten tappamiseen, jotta liha voisi olla olemassa. Silti kohtaus on etäännytetty metatasolle, sillä se nähdään ohjelmasta erillisen, aiemmin kuvatun videomateriaalin kautta, kuten muutkin ohjelmassa nähdyt erilliset videoklipit. Video onkin eräänlainen performanssinomainen todistusaineisto tapahtumasta, joka on tehty toisaalla, menneisyydessä. Videon toteutus poikkeaa ohjelman muista konventioista, muistuttaen lähinnä kotivideoista tuttua estetiikkaa. Lyhyestä, seitsemän sekunnin mittaisesta pätkästä siirrytään ohjelman intron kautta *Mad Cook Show'n* studioon.

Lampaan elämällä nimenomaan nisäkkäänä on siis jotain sellaista merkitystä, että sen kuolemaa ei voida näyttää suoraan, vaikka se surmataankin ohjelman tekoa varten. Kohtauksessa määrittyvät selvät rajat sille, mitä kuvastoa ohjelma voi esittää, ja miten pitkälle Riku ja Tunna ovat valmiita viemään shokeeraavia elementtejä, jotta eläinoikeuksien problematiikka tulisi näkyväksi. Juuri tässä on valtaisa ristiriita: lampaan kuolema etäännytykin lyhyeksi, irralliseksi performanssiksi, joka on kuvallisesti ja temaattisesti erillään ohjelman todellisuudesta. Suttuinen kuvanlaatu leikkaa yksityiskohdat pois, ja toisin kuin ohjelmassa on muuten tapana, kamera on eläimestä (ja tunteellisesta ihmisestä) etäällä, muutaman metrin päässä. Kokokuvassa lammas nähdään viistosti takaapäin, eikä tarkassa lähikuvassa, kuten muut affektiiviset kohtaukset *Mad Cook Show'ssa*.

Eläinten tappamista sisältävissä kohtauksissa tuotetaan siis näennäisesti valtavirrasta poikkeavaa kuvastoa lihansyönnin ja eläinoikeuksien ongelmista. Silti eläinkohtaukset paljastavat, miten erilaisia eläimiä arvotetaan edelleen suvereenisti arvokkaisiin ja vähemmän arvokkaisiin lajeihin. Lampaan kuolema ihmisen puolesta on selvästi vaikeampi kohdattava kuin kalan lopettaminen studiossa. Kuten Mills (2017) kirjoittaa, eläimet tosielämässä on korvattu kuvilla ja representaatioilla, jolloin ihminen kohtaa muita olentoja paljon useammin representaation kuin jokapäiväisen elämän kautta. Eläinrepresentaatiot ovat siis korvanneet oikean elämän eläimet ihmisen kokemuksessa (Mills 2017, 218).

Ihmiselle on lajityypillistä keskittyä pitkälti vain omaan itseensä ja hyvinvointiinsa, mikä näkyy myös *Mad Cook Show*'ssa. Onkin monimutkainen kysymys, missä määrin voimakkaat eläinkohtaukset toimivat eläimen kokemuksen puolestapuhujina ja toisaalta ohjelmassa esiintyvien ihmisten identiteettien rakennusaineena. Nämä kaksi suuntaa osuvat myös osittain päällekkäin. Käyttämällä valtaa eläimiin ihminen määrittelee myös itseään ja asettaa itsensä eläinten yläpuolelle (Aaltola 2013, 280). *Mad Cook Show*'ssa juontajat puhuvat ympäristöystävällisemmän elämäntavan puolesta ja peräänkuuluttavat vastuullisten valintojen tekemistä. Toisaalta aiemmin käsitellyt inhottavat ja performatiiviset sisällöt palauttavat merkityksiä seikkailijakaksikkona aikaisemmin tunnetuksi tulleen juontajaparin jännittävään ja tavallisesta arjesta poikkeavaan elämään. Myös ohjelman viitekehys, visailu ja tietokilpailu julkkisvieraiden kanssa, etäännyttää aihepiirin kauemmas arkisesta kokemuksesta, jossa eläinten huomioon ottamisen pitäisi tapahtua, jotta sillä olisi aitoja vaikutuksia.

Järkyttävät ja affektiiviset kohtaukset, joissa eläimiä tapetaan ruoaksi, herättävät sekä katsojissa että kilpailijoissa negatiivisia tunteita, joita myös sanallistetaan ohjelmassa. Tomi Walamies myöntää olevansa ”pelkuri”, kun joutuu perääntymään tehtävästä. Tunna Milonoff toteaa: ”Kyllähän mä oon todellinen urpo, jos en mä sitä [kalan tappamista] tee, kun mä kalaa syön”. Eläimiä kohtaan harjoitettu julmuus aiheuttaa selvästikin kilpailijoissa surua ja häpeää. Kuten Laine (2015) huomauttaa, elokuvat (siinä missä televisio-ohjelmatkin) tuottavat affekteja ja vaikuttavat siihen, miten eettisiä ongelmia ymmärretään. Negatiiviset tunteet ovat prosessissa tärkeitä, sillä ne antavat moraalille arvoille tarkoituksen, haastavat ihmistä älyllisesti ja moraalisesti ja auttavat ihmistä ”kasvamaan” henkisesti (Laine 2015, 247).

Kun *Mad Cook Show* tuo lihantuotannon prosessin konkreettisesti näytille ja vieläpä houkuttelee julkkisvieraat toteuttamaan teurastuksen, eläintuotannon moraalinen ongelmallisuus tulee intiimin ja tunteellisen kokemuksen alueelle ja pakottaa jokaisen läsnäolijan prosessoimaan tapahtunutta. Negatiivisia tuntemuksia herättävät kuvat vahvistavat kohtauksien tärkeyttä, tuottaen itsereflektiivistä kuvaa, jota katsoja ei pysty ohittamaan (Laine 2015, 255). Jokainen osallistuja ja

katsoja asetetaan pohtimaan ongelmaa, jota ei voi mitenkään ohittaa. Tarjottu itsereflektion hetki kutsuu ihmistä pohtimaan omaa asemaansa siinä, miten eläintä ja lihaa katsotaan ja mitä niistä ajatellaan.

Teurastusta on vaikea katsoa, mutta samaan aikaan myös voyeristinen himo pakottaa tarkkailemaan, mitä suuria tunteita esiintyjät käyvät läpi joutuessaan tehtävän äärelle. Millerin mukaan esimerkiksi juuri inholla on voimakas kapasiteetti viestiä, ja se on hyödyllinen etenkin rakennettaessa sosiaalista ja moraalista yhteisöä. Inhoa koetaan samalla tavalla kuin tilanteita, joissa toista olentoa tai meitä itseämme uhataan (Miller 1998, 194-195). *Mad Cook Show* llakin on siis käytössä monenlaisia välineitä, joilla katsojaa houkutellaan katsomaan eläimen kokemusmaailmaan. Etenkin inhon herättämä moraalinen ahdistus ja syyllisyys ovat tunteita, jotka saavat ihmisen häpeämään tekojaan: siksi ihmiskeskeisten tuntemusten kentällä operoiminen voi myös tuottaa arvoa eläinkeskusteluille, sen sijaan, että se jatkuvasti syrjäyttäisi eläimen kokemuksen. Toisen ihmisen häpeän tunteen todistaminen inhottaa meitä, ja siksi häpäiseminen on niin voimakas rangaistus (Miller 1998, 196).

Kalakohtauksessa ihmiskehot asetetaan häpeälliseen tilaan, jossa kilpailijoiden on pakko tiedostaa eläimiin kohdistuvien tekojensa ja piittaamattomuutensa seuraukset. Moraalisen ongelman lisäksi myös eläinten materiaallinen olemus on affektiivinen tekijä. Kalan tappamisen seurauksena osallistujat ja katsojat joutuvat näkemään verta ja sisäelimiä. Raaka-aineena käytettyjen eläinten raadoista säästetään myös usein palasia, joista eläimen voi yhä tunnistaa. Tämä hankaloittaa inhottavaan ruokaan suhtautumista edelleen: esimerkiksi toisen kauden jaksossa *Tulevaisuuden ruoka* nähdään yllätysruoka, joka on tehty supikoirasta. Sen liha on käsitelty hienostuneesti ranskalaisen keittiön tapaan, mutta lautaselle on jätetty myös jalat, joiden päällä on yhä eläimen turkkia.

Turkki muistuttaa hyvin intensiivisellä tavalla siitä, minkä näköinen eläin on eläessään ollut, ja toimii siinä mielessä vastavirtaisena esimerkkinä: eläintä ei ole länsimaille tyypilliseen tapaan kokonaan vieraannutettu sen olemuksesta ja muutettu tunnistamattomaksi lihaksi. Supikoiran elämästä muistutetaan yhä, vaikka se onkin päätynyt syötäväksi. Tällöin aterian on samaan aikaan vieras ja inhottava, mutta myös syötäväksi tunnistettava elementti, joka aiheuttaa jälleen ihmisessä hermostuttavaa ambivalenssia. Supikoiran kokonainen nahka on myös mukana tarjottimella. Aluksi osallistujat ilmaisevat selvästi inhonsa: Tunna pitää jälleen kättään suunsa edessä, ja Riku kuvailee ensin valmistusvaiheessa eroteltua, pahanhajuista supikoiran rasvaa ja sen jälkeen erilaisia tauteja ja loisia, joita eläimen syöminen voi tartuttaa ihmiseen. Erityisesti tautien mainitseminen herättää voimakkaita mielikuvia eläimen likaisuudesta ja vaarallisuudesta ja tuo lisää jännitettä kohtaukseen. Lopulta inhottava asetelma kuitenkin paljastuu joksikin muuksi kuin karmaisevaksi

koettelemukseksi: huolellisesti valmistettu supikoira onkin itse asiassa hyvää. Riku huomauttaa, että hänen lautaselleen päätyy hyvin harvoin yhtä vapaana elänyttä lihaa.

Nähdäkseni *Mad Cook Show* kutsuu katsojia (ainakin hetkittäin) uudelleenajattelemaan ihmisen suhteita kuluttamiseen, ruokaan ja tulevaisuuteen. Vaikka ohjelmassa on nähtävissä useita päällekkäisiä keskusteluja ja diskursseja, jotka johtavat kaikki huomiota eri suuntiin, usein esimerkiksi jaksoiden loppujuonnoissa Riku ja Tunna muistuttavat, että ihminen voi omilla valinnoillaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen etenemiseen tai eläinten oikeuksiin. Mills (2017) toteaaakin, että ihmisen lihankulutuksen uudelleenajattelu vaatii uudelleenajattelua myös muiden kysymysten kohdalla, koskien esimerkiksi ihmisen suhdetta planeettaan. Tämä taas vaatii vallitsevien ihmis-eläin- ja ihmis-kasvisuhteiden uudelleenmuotoilua (Mills 2017, 186). Lihankulutusta koskevat keskustelut ja tehtävät *Mad Cook Show*'ssa asettavatkin nämä kysymykset näkyviksi yhä uudelleen. Kysymyksiin ja kehotuksiin yhdistyy samalla myös individualistinen ajattelu, joka on nykyajalle tyypillistä. Liberalistinen talousjärjestelmä kannattaa erityisesti yksilön vapautta valita, mitä kuluttaa: *Mad Cook Show*'n käännteentekevä ajatus on, että yksilöllä onkin myös vapaus (ja vastuu) valita olla kuluttamatta.

Kolmas huomiota herättävä esitys elävistä eläimistä on ohjelmassa silloin tällöin toistuva huijaus. Osassa jaksoista nähdään alussa elävä eläin, jonka annetaan ymmärtää olevan illan aterian pääraaka-aine. *Tulevaisuuden ruoka*- jaksossa studiossa on Hertta-koira ja *Övereimmät ruokakulttuurit*- jaksossa citykani Väiski. *Erytisruokavaliot ja dieetit*-jakson alussa nähdään videokuvaa laulavasta papukaija Nakesta. Juontajat antavat ymmärtää, että illan pääaterian raaka-aine onkin lemmikkieläin. Kohtauksissa tehdään konkreettiseksi se, mitä ”Minkä söpön satuhahmon söisit”-osio yrittää havainnollistaa Disney-piirroshahmojen avulla. Elävät eläimet tuovat lihansyönnin ongelman tietenkin käytännön tasolle, ja jälleen ihminen saa kokea epämukavia tunteita syyllisyydestä ja häpeästä inhoon.

Kuten Arcari huomauttaa, niin kauan kuin vallitseva diskurssi tekee poikkeuksellisesta eläin- ja lihapuheesta epätavallista ja provokatiivista, ihmiset pysyvät kyvyttöminä ja haluttomina astumaan ulos normalisoiduista konventioista (Arcari 2017, 77). Tässä mielessä lemmikkikysymyksen esiin tuominen on yksi tärkeä osa eläinten oikeuksista puhumista ja uuden tiedon tuottamista. Kuten Riku ja Tunna ovat jo aiemmin kokeneet, lemmikkieläimiksi ymmärrettyjen eläinten tappaminen syömisen takia on länsimaissa edelleen tabu, joka herättää voimakkaita tunteita. (*Madventuresin* ensimmäisen kauden 10:nnessä jaksossa vuodelta 2002 seikkailijat söivät kulkukoiraan Indonesiassa, jossa koiran syöminen on yleistä. Jaksoon sisältyi myös pohdintaa lihansyönnin ja tehotuotannon eettisyydestä.

Suomessa jakso aiheutti kohun, joka muistetaan edelleen: tuolloin Animalia r.y. jopa lahjoitti *Madventuresille* vuoden Anti Animalia-palkinnon.)

Eläinten syömiseen liittyvät säännöt ja tottumukset ovat sosiokulttuurisesti rakentuneita sopimuksia, ja perustuvat monissa yhteiskunnissa uskontoon: ihmisellä ei ole lähtökohtaisesti mitään muuta erityistä syytä, joka estäisi esimerkiksi koiranlihan syömisen. Uskonnon ohella lihansyöntiin liittyvät säännöt voidaan jäljittää varsin usein materiaalisiin, ekologisiin tai ravitsemuksellisiin perusteisiin tai niiden lisäksi siihen, mitä ruoka kussakin kulttuurissa symboloi (Stano 2015, 5). Asian havainnollistaminen lemmikkieläimillä tekee näkyväksi sen, miten syvästi käsitykset ovat jakautuneet sen suhteen, miten tuotantoeläimiä on hyväksyttävää syödä ja lemmikkieläimiä taas ei. Elävien eläinten kohtalot ovat mielenkiintoinen osa koko syötävän eläimen ongelmaa.

Missään jaksossa (*Perinneruokaa*-jaksoa lukuun ottamatta) ei syödä studioon tuotua elävää eläintä, vaan jaksojen lopuksi juontajat paljastavat söpön kanin tai koiran olevan yhä hengissä ja hyvissä voimissa. Tunna perustelee tilannetta: ”joku raja se on meidänkin söpöysmittarissamme!”. Alussa annettu ajatusleikki ei siis koskaan toteudu. Näin *Mad Cook Show* asemoituu jälleen uudelleen suhteessaan eläimen syömiseen: yllättäen se toistaakin niitä kulttuurisia konventioita, joita se aiemmin on yrittänyt problematisoida ja muuttaa. Tekijät noudattavat edelleen niitä ääneen lausumattomia rajoja, jotka määrittelevät, mitä eläintä on hyväksyttävää asettaa näytteille ja syödä julkisesti, mikä on hyvin kaksijakoista kaiken aikaisemmin nähdyn valossa. Toki Suomen televisiossa toteutettu lemmikkieläimen syöminen asettaisi tekijät jälleen keskelle kohua.

Ohjelmassa on siis nähtävissä hyvin moninaisia esityksiä, jotka ovat myös paikoitellen ristiriitaisia keskenään. Ei-inhimillisen esittämistapa näyttäytyy monesti hyvin affektiivisena, ambivalenttina ja hankalana, ja sitä määrittelevät juontajat, mutta myös kilpailijat. Eläinten oikeuksista ja ihmisen ei-inhimillistä kohtaan harjoittamasta tekopyhästä julmuudesta puhutaan paljon, mutta juontajat itsekin näyttävät suhtautuvan ei-inhimilliseen elämään jokseenkin mielivaltaisesti. Eläinesitysten lisäksi ohjelmassa on jatkuvasti tekeillä paljon muutakin, mikä saa ei-inhimillisestä käydyt keskustelut ja niistä nousevat merkitykset hukkumaan ja peittymään muiden diskurssien alle. Eläinesitykset ovat myös voimakkaan affektiivisia, mutta affekti tapaa palautua ihmisen tunne-elämään. Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin sitä.

3.3. Ihminen ja eläin ristiriidassa - tunneintensiteetit kohti luontoa vai ihmistä?

Kuten esimerkkejä tarkasteltaessa voidaan todeta, *Mad Cook Show* pyrkii tuomaan esiin lihankulutuksen ja ei-inhimilliseen kohdistuvan riiston ongelmakohtia näyttämällä eläinkohtaloita varsin suoraviivaisesti ja osallistavasti. Yhdessä muiden ohjelmanumeroiden kanssa nämä teemat

risteytyvät muiden, hyvin ihmiskeskeisten diskurssien kanssa. Eläinten kohtalot nykyisen ruoantuotannon käytänteissä ja eläimen asema kulttuurissa yleisesti ovat kauhistuttavaa katsottavaa, mutta onko niillä sittenkään arvoa televisioesityksessä, ennen kuin ihmisen kokemus tekee ne näkyviksi? Ohjelmasta nousee selkeästi esiin ihmisen luontoa kohtaan harjoittama suvereeni vallankäyttö, jonka juurisytyt johtavat esimerkiksi partiarkaatin valtaan yhteiskunnassa sekä aiemmin mainittuun juutalaiskristilliseen mentaliteettiin, joka edelleen vaikuttaa ajatteluamme. Kuten jo aiemmin on tullut ilmi, ihmisen kokemat suuret tunteet televisiossa tuottavat arvoa ohjelmassa representoiduille aihepiireille ja keskusteluille, ja eläinesityksillä on myös keskeinen rooli tässä prosessissa. Miten ihmisen tunne-elämä ja eläimen kokemus ovat suhteissa keskenään *Mad Cook Show*'ssa?

Lihan näyttämisen, syömisen ja käsittelyn paljous herättää myös kysymyksiä koko ohjelman suhteesta lihaan materiaalina, merkinä ja symbolina. Lihan syöminen ymmärretään edelleen vahvasti maskuliinisena, vallan käyttäjien toimintana, ja lihaa on pidetty miehille lähes välttämättömänä ravintona, joka ylläpitää viriiliyttä (Adams 2014, 48). Liha on siis miehekästä ruokaa, ja *Mad Cook Show*'ssa useimmiten vieläpä jollain tapaa ”vaarallista”, kuten aiemmin on käynyt ilmi. Eläinten teurastaminen ja syöminen rinnastuvat symbolisesti myös naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja vallankäyttöön, joka on myös leimallisesti miessukupuolen harjoittamaa toimintaa – Adamsin mukaan kulttuuriset seksuaalisen väkivallan kuvastot ja varsinainen seksuaalinen väkivalta usein nojaavat tietoomme siitä, miten eläimiä teurastetaan ja syödään (Adams 2014, 68).

Tätä ajatusta vasten lihan esittäminen tv-ohjelmissa vaikuttaa entistä ongelmallisemmalta. Kuten aiemmin mainitsin, *Mad Cook Show*'ssa miesjuontajat ovat eräänlaisia sankareita, asiantuntijoita ja edelläkävijöitä, jotka johdattavat katsojia ja kilpailijoita extreme-henkiseen seikkailuun ruoka-ainesten maailmaan. Lihan jatkuva läsnäolo ja lihansyönnin spektaakkelit yhdessä maskuliinisten, ruumiillisten performanssien kanssa palautuvatkin monella tasolla miehisen vallankäytön maailmaan. Suuri osa reality-televisio-ohjelmista asettaa usein patriarkaalisen auktoriteettihahmon joko ”kouluttamaan” kilpailijoitaan tai toimimaan ihanteellisena ihmisenä (Robé 2015, 96).

Adams (2014) kirjoittaa ”poissaolevasta viittauskohteesta” (absent referent), joka viittaa niihin symboleihin, joita väkivaltaan nivoutuu. Eläimistä tulee metaforia, poissaolevia olentoja, jotta liha voisi olla olemassa (Adams 2014, 67). Kun poissaolevan tarkoitteesta (absent referent) tulee metafora, sen merkitys muuttuu korkeammaksi, kuvainnollisemmaksi kuin mitä metafora (tässä tapauksessa eläin) oikeassa elämässään tarkoittaa. Adamsin poissaolevan viittauskohteen ytimessä on ajatus siitä, että minkä tahansa objektin alkuperäinen merkitys on poistettu samalla, kun se on muokattu osaksi toista merkityshierarkiaa (Adams 2014, 68). Liha siis näyttäytyy jonain muuna kuin

eläimenä, esimerkiksi uhkaavana ja ällöttävänä ruoka-aineena, joka aiheuttaa *Mad Cook Show*'n osallistujissa huvittavia tai outoja reaktioita.

Ruokien kohdalla asetelma onkin ongelmallinen: inhottava ruoka ei representoi enää eläintä, josta se on tehty, vaan pikemminkin ihmistä uhkaavaa tahmaista affektia ja negatiivista tunnetta. Merkitykset palautuvat jatkuvasti inhimilliseen kokemukseen, joko keskustelun tai ruumiillisten reaktioiden kautta. Toisaalta kohtauksissa, joissa eläimiä tapetaan, kuvio on täysin päinvastainen. Eläin on läsnä elävänä olentona, jolla on nimet ja elämäntarinat (joskin ilmeisen keinotekoiset, mutta kuitenkin), ja sen elävyys ja kuolema tuodaan tarkoituksella epämukavan lähelle ihmistä. Tässä mielessä *Mad Cook Show* taas irrottautuu selkeimmistä käytänteistä, joilla ei-inhimillistä tehdään arvottomaksi.

Esimerkiksi *Mysterilerssi* on ohjelman keskeinen ohjelmanumero, josta voidaan lukea useampia tulkintoja. Ruokalaji on mielenkiintoinen, sillä siinä näyttäytyvät jo aiemmin tarkasteltu money shot, maskuliinisuus sekä lihan muodonmuutos, joka hämmentää monikerroksisuudellaan. *Mysterilerssi* on ohjelmassa rangaistus, joka tarjotaan vähemmän pisteitä saaneen joukkueen julkkisvieraille. Toinen vaihtoehto lerssin yhteydessä on kyseisen julkkiksen inhokkiruoka. Inhokkiruokaa tosin syödään ohjelmassa vain harvoin, sillä lähes kaikki julkkikset valitsevat maistettavakseen lerssin.

Mysterilerssi terminä kertoo jo varsin paljon siitä, miten elementti on tarkoitus ymmärtää. Se näyttäisi olevan jatkumoa jo aiemmin esiin tulleen miehisen sankaruuden teemalle, joka jaksoissa toistuu. Nimi palautuu tietenkin maskuliinisen maailman piiriin, ja lisäksi kielen käytön valinnat etäännyttävät ihmistä lihansyönnin todellisuudesta (Adams 2014, 96). Kielen avulla lisäksi vahvistetaan lihankulutuksen symbolisia merkityksiä, jotka ovat oleellisesti kytköksissä patriarkaattiin ja miehisyyteen (Adams 2014, 96). Tuotanto on siis tietoisesti valinnut käyttää nimenomaan mieheen viittaavaa nimeä sen sijaan, että yllättävä rangaistusruokalaji viittaisi eläimen muuttumiseen ravinnoksi. Kielenkäytön valinnoilla autetaan ihmistä väistämään käsitteellistämisen tahmeat ongelmat hämärtämällä käynnissä olevaa tilannetta (Adams 2014, 96).

Mysterilerssissä kummallinen ja tuntematon ei-inhimillisen osa, useimmiten jonkin eläimen epätyypillisestä ruumiinosasta peräisin oleva liha, on muuttanut muotoaan fallosmaiseksi symboliksi, jonka makua on mahdoton päätellä ulkoapäin. Jälleen kerran julkkisvieras joutuu kohtaamaan jotain vierasta ja pelottavaa, ja selviytymään makkaran maistamisen aiheuttamista tunteista. Syömisestä jälkeen katsojalle ja esiintyjille paljastetaan makkaran sisältö, joka vaihtelee jaksojen teemoihin kiinnittyen: jauhettujen eläinten osien joukossa saattaa olla esimerkiksi Lego-palikoita tai valtion talousarvio silputtuna. Vaikka *mysterilerssillä* yritetään havainnollistaa lihankäytön monipuolisuutta tai esimerkiksi hävikkiruokien käytön ekologisuutta (kuten jaksossa *Hävikkiruoka*),

ruokalaji palautuukin keskustelun tasolla ihmiseen. Ihmiset kertovat aina tarinoita, jotka priorisoivat heidän omia tarpeitaan, ja valitsevat vieraan ja/tai eläimellisen representaation tähän ihmiskeskeiseen tarkoitukseen (Mills 2017, 47-48). *Mysterilerssistä*, kuten muistakin inhottavista ruokalajeista, tulee ohjelmassa *ihmisen* tarina ja kertomus siitä, miten inhimillinen kohtaa ei-inhimillisen.

Lihaa siis tutkitaan, kauhistellaan ja representoidaan *Mad Cook Show*'ssa hyvin maskuliinisesta näkökulmasta, ja eläin on usein läsnä kuin näyttelyesine. Affektiivisen kapitalismin logiikan mukaan lihan ja ei-inhimillisen tahmeiden esitysten ympärille kerrostuu toiston myötä merkityksiä, jotka tekevät niistä entistä affektiivisempia. Affektiiviset ”taloudet” ovat sosiaalisia ja materiaalisia (Ahmed 2014, 46). Sosiaaliset rakenteet ja hierarkiat paljastuvat, kun tarkastellaan sitä, kuka valmistaa ruokaa, missä ja mistä materiaalista ja kenelle ruokaa tarjoillaan (Mills 2017, 184). *Mad Cook Show*'n tapauksessa erikoiset ruoat ovat varsin vahvasti julkkisten aluetta, jossa leikkimielisyys on jopa vahvemmin läsnä kuin varsinainen ruoasta puhuminen. Maskuliininen valta näyttäytyy ohjelmassa epäsuorasti merkkien ja symbolien kautta, sen lisäksi, että tuotanto nojaa vahvasti julkisjuontajien henkilöbrändeihin.

Carol Adams kirjoittaa: ”On an emotional level everyone has some discomfort with the eating of animals. This discomfort is seen when people do not want to be reminded of what they are eating while eating, nor to be informed of the slaughterhouse activities that make meat eating possible; it is also revealed by the personal taboo that each person has toward some form of meat: either because of its form, such as organ meats, or because of its source, such as pig or rabbit, insects or rodents.” (Adams 2014, 96). Koska *Mad Cook Show* käsittelee ei-inhimillisiä olentoja vuoron perään herkullisena lihana, tuntevina ja arvokkaina olentoina ja inhottavina ja saastuttavina elementteinä, ihmisen kokemat tunteet ovat jatkuvassa liikkeessä. Samasta syystä suhtautuminen ei-inhimilliseen on ohjelmassa hyvin jännitteinen. Affektia seuraa tunneintensiteettien kliimaksi, inhotuksen ohella koetaan myös häpeää ja paljastetaan osallistujien tekopyhyttä.

Massumin (1993) mukaan mediakuvastot eivät enää vain viittaa johonkin itsenäiseen todellisuuteen: ne lävistävät ja näin uudelleentuottavat todellisuutta (Massumi 1993, 121). Olemme siirtyneet kuvan uudelle valtakaudelle, joka näyttäytyy vaistomaisena ja intensiivisenä representationaalisen ja laajamittaisen sijaan. Tässä uudessa kuvastossa keho on subjektiivisuuden sisäisen aistimisen ja ulkoisen manifestoitumisen pääasiallinen tapahtumapaikka (Massumi 1993, 122). Tämä selittää osaltaan sitä, miksi eläinaiheista siirrytään *Mad Cook Show*'ssakin jatkuvasti ihmisen tuntemuksiin. Koska liha- ja eläinrepresentaatiot ovat ohjelmassa voimakkaasti dramatisoituja ja tunnehakuisia, ne näyttäytyvät arvon tuottajien ohella myös eräänlaisina konflikteja tuottavina, uhkaavina elementteinä,

jotka kutsuvat ihmisosallistujia sisäiseen taisteluun – osallistujien ruumiiden toimiessa taistelukenttänä.

Juontajien taipumus johdatella ja kannustaa toisiaan ja osallistujia tunteiden näyttämiseen ja sanoittamiseen rikkoo perinteiseksi miellettyjä maskuliinisuuden piirteitä, joihin tunteellisuus ei kuulu. Kheelin (1993) mukaan maskuliinisen egon sankarillinen taistelu näkyy siinä, miten miehinen ruumis kieltäytyy aistimasta ruumiillisia tuntemuksia ja hänen riippuvuuttaan luonnosta ja naiseudesta (Kheel 1993, 245). Tätä vastaan Riku ja Tunna käyvät: he eivät toista yksinomaan luontoa alistavia konventioita, mutta eivät myöskään irrottaudu niistä täysin. Pikemminkin *Mad Cook Show* rakentaa uutta näkökulmaa suhteessa ei-inhimilliseen ja lihaan, ja tekijät hyödyntävät siinä omia asemiaan julkisina, ruumiillisina heittäytyjinä ja uskottavina, poliittisesti orientoituneina mediapersoonina.

Kuten olemme huomanneet, juontajat Riku ja Tunna ovat tässä ruumiiden taistelussa sankaruuden edelläkävijöitä ja nyky maailman anarkistisia tutkimusmatkailijoita, joiden maskuliininen habitus tuo uskottavuutta ohjelmassa ilmeneville ympäristöteemoille. Toisaalta esimerkiksi ilmasto- ja eläinkysymysten yhteydessä maskuliinisuutta korostava esitystapa ei välttämättä ole ongelmaton. Marti Kheel (2006) huomauttaa: kritiikiton eläinten ja ympäristön puolustajien sankarillisten aktien kannattaminen saattaa tahattomasti toistaa sitä väkivaltaista maailmankuvaa, jota protestoijat yrittävät syrjäyttää (Kheel 2006, 307). Merkitykset siis lipsuvat hyvin helposti luonnosta huolehtimisesta kohti (mies)ihmisen sankaruutta ja pelastajaidentiteettiä.

Reality-ohjelmissa huoli eläinetiikasta on useimmiten toissijainen ihmisten välisten konfliktien kuvaamisessa (Besel & Besel 2010, 164) – ja *Mad Cook Show*'ssa konflikti tapahtuu useammalla tasolla, ulottuen osallistujien kokemasta sisäisestä konfliktista Rikun ja Tunnan luotsaamiin keskusteluihin ja jokaisen henkilökohtaiseen kamppailuun affektiivisia ruokalajeja vastaan. ”Kun eläinoikeusretoriikka yhdistyy lähes loputtomaan --- kapitalistiseen speaktaakkeliin, katsojien houkuttelu päihittää lopulta eläimiin kohdistuvan käyttäytymisen muuttamisen” (Besel & Besel 2010, 164). Näin ohjelma tasapainoilee jatkuvasti ympäristöhuolen ja ihmisen tunne-elämän välillä, palautuen useimmiten ihmiskeskeiseen keskusteluun. Ihmisten tarinoiden etuoikeuttaminen ja korostaminen ei-inhimillisiin nähden johtaa antroposentrisyyteen, joka käyttää eläimiä ihmisten palvelukseen - toisin sanoen, se toistaa tuhoisaa logiikkaa ihmisistä historian subjekteina, joille ei-inhimilliset ovat objekteja (Robé 2015, 96).

Kuten reality-television ihmisesiintyjien tunteet tulevat näkyviksi ja todellisiksi fyysisten merkkien kautta, eläinten kärsimys näyttäytyy todellisena vasta, kun julmuus näytetään kokonaisuudessaan ja

ihminen reagoi siihen omalla tunteellisella ruumiillaan. Nähdäkseni *Mad Cook Show*'n vaikuttavuuden ja jännitteisyyden ydin on juuri tässä: yhtäältä representaatiot noudattavat monia totuttuja konventioita, esimerkiksi toiseuttaessaan ei-inhimillisiä ruumiita vahvasti vieraan ja inhottavan, ihmisestä erillisen materiaalin alueelle. Toisaalta eläinesitykset eivät myöskään asetu täysin feministisen luennan mukaiseen muottiin, jossa eläimet ja naiset ovat maskuliiniselle vallalle alisteista, alempiarvoista lihaa. Ei-inhimilliselle annetaan ohjelmassa arvoa ja siitä tuotetaan tarinoita, joiden avulla ihmisistä kutsutaan esiin tunteita. Silti merkitykset palautuvat yhä uudelleen ihmiskeskeisyyteen, mikä on jaksojen voimakkain jännitteiden lähde. Ihmiskeskeisyys noudattaa affektiivisen kapitalismin lainalaisuuksia. Kun lihaa ja ei-inhimillistä käsitteellistetään, niiden herättämät affektit operoivat *ihmisten* kehoilla ja toimivat näin pääomana, joka on tärkeää ihmisen elämässä. Ei-inhimillistä ei varsinaisesti syrjäytetä, mutta sen ohi keskustellaan ihmisestä.

Eläinrepresentaatioista siirrytään siis *Mad Cook Show*'ssa jatkuvasti maskuliinisen tunteellisuuden alueelle, jossa ympäristöhuolta tuotetaan ihmiskeskeisestä näkökulmasta. Juontajat toimivat herooisina patriarkaatin edustajina, mutta kuljettavat perinteistä maskuliinista narratiivia vastakarvaan. Ei-inhimillistä tarkasteltaessa myös maskuliinisen sankarillisuuden diskurssi on ohjelman hämmentävä osa-alue. Seikkailija-juontajat keskustelevat luonnosta ja ympäristönsuojelusta miehekkääseen sävyyn, jolloin toiminta voidaan ymmärtää myös epäsuorana ”aktivismina”. Tähän pureudun tarkemmin seuraavassa luvussa. Jatkuva jännitteisyys herättää kysymyksen ohjelmassa esiintyvistä tekopyhydestä. Luonnosta ja ei-inhimillisestä tulee tärkeitä, kun puhutaan *ihmisestä* – ongelmat tulevat lähelle, kun niillä pelotellaan tuntevia ihmisruumiita, mutta turvallisesti. Kohtaamiset ei-inhimillisen kanssa ovat liioiteltuja ja spektakelisoituja, epätodellisia.

4. Viihdespektaakkeli, henkilöbrändi, hyväntekeväisyys

Kuten edellisissä luvuissa on tullut ilmi, *Mad Cook Show* havainnollistaa ilmasto-kohtaan koettuja vaikeita tunteita hyvin monella tasolla. Faktoja ja tietoiskuja luetellaan ohjelmanumeroiden lomassa jopa kaoottisuuteen asti, eläin on näytteillä havainnollistamassa eettisiä kysymyksiä kulutustottumuksiin liittyen ja inhottavien ruokien aiheuttamat affektiiviset reaktiot toimivat tarttumapintana todellisuuteen. Kokonaisuudessa juontajilla on keskeinen rooli ohjelman johdattamisessa eteenpäin, ja lähemmässä tarkastelussa heidän toiminnastaan aukeaa jälleen uusia merkityksiä suhteessa ilmastokeskusteluun. Miten juontajien esiintymistä voidaan ymmärtää suhteessa ilmastoahdistuksen havainnollistamiseen? Miten asiantuntijuus materialisoituu miehisten ruumiiden avulla?

Tunteet ja affektit kytketään ohjelmassa vahvasti Rikun ja Tunnan henkilöbrändeihin, jotka linkittyvät maskuliinisuuteen, seikkailuun, tiedostavaan elämäntapaan ja poliittisuuteen. Kaksikon valtavirrasta poikkeava ja ajankohtainen ote ohjelmatuotantoihin sopii koko tuotannon käsittelemiin teemoihin, mutta myös uudelleenrakentaa juontajien omaa asemaa suomalaisella viihdekentällä. Monien aikaisemmin mainittujen ristiriitojen lisäksi myös tässä asetelmassa on nähtävissä jännitteisyyttä. Ristiriita osuu myös päällekkäin aikaisemmin käsiteltyjen jännitteiden kautta: edelleen luonnon, ilmastokriisin ja eläimen tavoittaminen tapahtuu ohjelmassa ihmisten esiintymisen ja heidän tunteidensa kautta.

Toinen mielenkiintoinen aspekti juontajien esiintymiseen liittyen on ohjelmassa harjoitettu ”hyväntekeväisyyden” (humanitarian work, charity work) diskurssi, johon on kiinnitetty huomiota myös reality-televisio-tutkimuksessa. Viime vuosikymmenten aikana mediasta ja julkkiksista on tullut yhä vahvempia hyväntekeväisyystyön tukijoita (Driessens, Joye & Biltereyst 2012, 710). Hyväntekeväisyysdiskurssi ilmenee erityisesti valistavassa ja opettavassa sävyssä, jolla Riku ja Tunna puhuttelevat kilpailijoita, yleisöä ja katsojaa esimerkiksi eettisemmästä kuluttamisesta tai kierrättämisestä: he tuottavat omalla toiminnallaan ajankohtaista tietoisuutta ilmastosta, ja tarjoavat lisäksi vaihtoehtoja, joilla yksilöt voivat toimia ekologisemmin omassa elämässään. Vastaava valistustyö on aikaisemmin ollut enimmäkseen järjestöjen ja tiedeyhteisön, ei niinkään televisio-ohjelmien toiminta-aluetta. Ohjelmassa Rikun ja Tunnan omat roolit seikkailijoina, asiantuntijoina ja ekologisen elämäntavan edelläkävijöinä ovat vahvasti esillä, ja he tuottavat usein myös uutta, kulutuskriittistä tietoa maapallon tilasta. Hyväntekeväisyysdiskurssiinkin liittyy kuitenkin ristiriitoja, sillä sen avulla julkkikset rakentavat myös omia identiteettejään.

Tavoitteenani on selvittää, miten aiemmin käsitellyt affektit, tunneintensiteetit ja ei-inhimillisen rooli lopulta suhteutuvat ohjelmassa tuotettuun kuvaan ilmastosta, ja miten juontajat omalta osaltaan havainnollistavat näitä kysymyksiä ja tuottavat niille arvoa. 'Hyvää tekevä' reality havainnollistaa tapoja, joilla realityformaattia voidaan käyttää poliittiseen keskusteluun, ja samaan aikaan ohjelmat avaavat ovia apua kaipaavien organisaatioiden väliselle yhteistyölle (Nikunen 2016b, 266). Myös *Mad Cook Show* asettuu noudattamaan reality-television hyväntekeväisyystrendiä, jossa julkkikset ottavat osaa yhteiskunnallisten asioiden edistämiseen ja tunteet ovat suuressa roolissa. Chouliarakin (2013) ironiseen solidaarisuuteen sisältyy egoistista epäitsekkyyttä, joka asemoi subjektin mielihyvän moraalisen toiminnan keskiöön – tällöin solidaarisuudesta tulee etiikkaa, joka ei enää pyri sitoutumaan inhimillisen haavoittuvuuden poliittisuuteen (Chouliaraki 2013, 4). Solidaarisuus ja hyväntekeväisyys moderneissa mediaympäristöissä painottuu siis entistä enemmän yksilön kokemaan mielihyvään, joka auttamisesta kumpuaa. Solidaarisessa viestinnässä myös performatiivisuus on keskeisessä osassa: se kutsuu meitä sitoutumaan performansseihin, kuviin ja tarinoihin toiminnasta, mikä saa meidän kuvittelemaan itsemme kansalaisina, jotka pystyvät toimimaan etäältä muiden auttamiseksi (Chouliaraki 2013, 28). Nämä elementit nousevat esille myös omassa aineistossani.

Kuten Skeggs (2010) huomauttaa, huolenpidon, lojaalisuuden ja kiintymyksen ei-utilitarististen affektien kautta ihmiset löytävät muita väyliä arvostaa itseään ja toisiaan, vastapalveluksia vaativan vaihtoarvon ulkopuolella (Skeggs 2010, 33). Solidaarisen asennoitumisen avulla on mahdollista ajatella uudelleen arvon kiertoa affektin kautta, vallitsevien symbolien ja perinteisen talouden yläpuolella (Skeggs 2010, 33). Hyväntekeväisyys televisiossa toimii siis perinteisestä mallista poikkeavana käytäntönä, joka liikkuu markkinatalouden ehdoilla, mutta myös kyseenalaistaa sitä. Hyväntekeväisyyttä tuotetaan *Mad Cook Show*'ssakin mielikuvien ja representaatioiden tasolla, kannustamalla katsojia ja osallistujia tekemään ajatustyötä ympäristön hyväksi ja omaksumaan uusia ajattelumalleja.

Hyvää tekevälle realitylle on ominaista, että ohjelmassa tuotettu hyväntekeväisyystyö televisiorepresentaationa rakentaa keskustelua ja merkityksiä paitsi ohjelman aiheelle, myös sen tekijöille. Siirtymä kohti julkista 'hyvän tekemisen' tapaa on osa laajempaa trendiä, johon televisiotuotannot osallistuvat: televisioiteollisuus on huomannut tulonlähteen siinä, miten tarvitseville saadaan apua omaksumalla vastuuta, joka on aiemmin kuulunut hyväntekeväisyyden ammattilaisille (Murray & Ouellette 2009, 2). Vaikka julkkisten osallistuminen hyväntekeväisyysohjelmiin näyttäisi olevan formaatille olennainen piirre, sillä on myös tapana jättää varjoonsa uhrin ja onnettomuudet ja lopulta muuttua hyväntekeväisyysviihteeksi (*charitainment*),

joka on viihteellisempi ja kevyempi versio hyväntekeväisyydestä (Driessens, Joye & Biltreyst 2012, 710).

Lisäksi hyväntekeväisyystelevideo hyödyntää esiintyjien voimakkaita tunteita ja rakentaa aiheiden ympärille tunteellista narratiivia, jossa yksilön tunnemaailma usein korostuu. Etiikasta on tullut viihdettä: uusissa tv-formaateissa on nähtävissä prosessi, jossa jokapäiväisistä eettisistä ongelmista tulee usein konfliktin ja sisällön lähde (Hawkins 2001, 412). *Mad Cook Show* ei tosin asetu mihinkään tiettyyn televisiogenreen, vaan yhdistelee aineksia muun muassa tietovisailusta, extreme-henkisestä ja shokeeraavasta selvitysmiskonseptista, realitysta ja keskusteluohjelmasta. Näin ollen sitä ei myöskään voida tarkastella ainoastaan hyväntekeväisyystelevisiona, vaan aineeton hyväntekeväisyys- ja valistustyö ovat elementtejä, jotka toistuvat aineistossa ja joiden rakentamia merkityksiä voidaan suhteuttaa ohjelmassa ilmenevään ilmastoahdistukseen.

Kuten Nikunen huomauttaa, erilaiset extreme-henkiset, miesjuontajien luotsaamat realityohjelmat toimivat paitsi emotionaalisen ja intiimin auttamiskurssin alueella, myös julkkisjuontajien brändin rakentajina (Nikunen 2016a, 172). *Madventures*-juontajien kaikki tuotannot, myös *Mad Cook Show*, pohjautuvat vahvasti juuri tekijöidensä suosioon ja maineeseen kantaottavina, vastavirtaan kulkevana journalistina, jotka pyrkivät tuottamaan uutta keskustelua päivänpolttavista kysymyksistä. Siksi onkin hedelmällistä tarkastella, miten tuotanto tasapainottelee juontajien henkilökohtaisten tähtikuvien tuottamisen ja ympäristöhuolen näkyväksi tekemisen välillä. Tarkastelenkin juontajien esiintymistä ja heidän tuottamiaan puhetapoja sen pohjalta, miten teemat tuottavat asiantuntijuutta ja näin ollen näkyvyyttä ilmastoteemalle markkinatalouden logiikan mukaisesti, mutta myös sitä vahvasti kritisoiden.

Rikun ja Tunnan juontajantyössä on nähtävillä ideologisia motiiveja, jotka paljastuvat lähemmässä tarkastelussa katsojalle. Usein kaksikko muistuttaa katsojaa suoraan eettisen ja ekologisen kuluttamisen hyödyistä, ja on kampanjoinut kestävän kuluttamisen puolesta runsaasti myös *Mad Cook Show*'n ulkopuolella (esim. Lihaton lokakuu-haasteessa osallistujat haastettiin olemaan syömättä punaista lihaa vähintään kuukauden ajan (YLE.fi 1.10.2013)). *Mad Cook Show*'ssa juontajat toimivat erilaisten ruokakulttuurien ja ekologisuuden asiantuntijoina, jotka osaavat perustella tietovisailukysymykset ja asettavat kilpailijoille teemaan liittyviä tehtäviä suoritettaviksi. Toisaalta heidän henkilöbrändinsä eivät rakennu yksinomaan ilmastonmuutoksesta puhumisen varaan, vaan Rikun ja Tunnan aikaisemmat työt ovat jopa osittain ristiriitaisia ilmastoteeman kanssa. Alkujaan kaksikko tuli tunnetuksi matkailuohjelmastaan, jonka tuotanto tapahtui kirjaimellisesti tien päällä. Matkailun haitalliset ilmastovaikutukset ovat nousseet julkiseksi puheenaiheeksi viime vuosina, joten nykykontekstista käsin tarkasteltuna *Madventures* voidaan nähdä myös ongelmallisena.

Joka tapauksessa voidaan ajatella, että *Mad Cook Show* alkaa olla edeltäjiään lähempänä valtavirtaista ja vahvasti ammattimaista sekä kaupallistunutta brändiä. Kun ohjelmaa katsotaan laajemmin tekijöidensä muita televisiotuotantoja vasten, nähdään yksi *Mad Cook Show*'n paradokseista. Riku ja Tunna ovat epätyypillisiä luonnon ja ympäristön puolestapuhujia: stereotyyppinen ympäristöaktivisti mielletään varsin usein nuoreksi ja naispuoliseksi toimijaksi. Luonnosta välittäminen, hoiva ja huolenpito mielletään edelleen feminiinisiksi ominaisuuksiksi, jotka ovat miehille epätyypillisiä piirteitä – sama koskee myös herkkyyttä ja tunteellisuutta. Siksi ohjelmalla on potentiaalia tuottaa uudenlaista kuvaa ilmastoahdistukseen suhtautumisesta. Toisaalta Riku ja Tunna ovat keski-ikäistyviä, keskiluokkaisia ja perheellisiä miehiä, jotka ovat saaneet televisiotuotannoillaan kasvatettua itselleen jo kansallisten julkkisten maineen. Näin ollen heidän roolinsa ilmastohuolen merkityksellistäjänä poikkeaa valtavirrasta, mutta heidän henkilökuvansa ovat toisaalta viimeisimpien tv-tuotantojen myötä kiinnittyneet yhä vahvemmin kaupallisuuden kontekstiin.

4.1. Julkkisjuontajat huolenpidon suunnannäyttäjinä

Ilmastonmuutos liittyy olennaisesti politiikkaan, ja tutkimuksissa onkin todettu, että poliittisuuden ja esimerkiksi dokumenttien vastaanottajien reaktioiden huomioimisen ohella tulisi tarkastella myös sitä, miten julkkisten luotsaamat narratiivit rohkaisevat ilmastoaiheeseen sitoutumista (Bieniek-Tobasco et al. 2019, 4). Kuten aikaisemmin on käynyt ilmi, voimalliset tunneintensiteetit ja raa'atkin kuvastot keräävät ympärilleen affektiivisia tunnereaktioita sekä affektiivista pääomaa. Affektia ei voi erottaa kapitalismista, koska huolenpitotyö on aina ollut olennainen osa kapitalistista tuotantoa (Karppi et al. 2016, 4). Julkkisjuontajat ovat *Mad Cook Show*'ssa avainasemassa siinä, miten ilmastosta ja muista aiheista keskustellaan, ja heille annetaan myös vieraille suunnatuissa kilpailutehtävissä paljon tilaa. Maskuliininen välittäminen, tunteellisuus ja ruumiillisuus ovat jo aiemmin nousseet vahvasti esille aineistosta, ja näiden elementtien suhdetta julkkisten harjoittamaan valistustyöhön ja juontajien henkilöbrändeihin on syytä tarkastella tarkemmin.

Ohjelman puitteissa kaikki osallistujat ovat jollain tapaa julkkiksen statuksen saavuttaneita ihmisiä: urheilijoita, muusikoita, poliitikkoja, näyttelijöitä ja niin edelleen. Monesti tutkimuksessa korostetaan ”tavisten” tärkeää roolia reality- tai talk-show-ohjelmien tunteellisuuden ja sen myötä aitouden diskurssien muotoutumisessa. Tavallisuuden on mielletty assosioituvan voimakkaammin tunteellisuuteen ja ruumiillisuuteen, jotka ovat tyypillisiä intiimille ja yksityiselle sfäärille, kun taas asiantuntijuus liitetään järkeen ja mieleen, jotka ovat laajemman julkisuuden piirteitä (Grindstaff 2002, 21). Grindstaff (2002) huomauttaakin, että julkkisjuontajien osallistuminen viihdespektaakkelin rakentamiseen vahvistaa koko lajityypin lupausta todellisesta ja

käsikirjoittamattomasta ohjelmasta, jossa tavisten ja julkkisten väliset rajat hämärtyvät (Grindstaff 2002, 53). Odottamattomat ja ruumiilliset käänteet asettavat ohjelman isännän osaksi spektaakkelia ja niitä tunteita, joita juontajat keskusteluohjelmissa yleensä vain ohjaavat ja tuovat esille (Grindstaff 2002, 52-53).

Mad Cook Show:n kohdalla ajattelen Grindstaffin analyysiä hieman toisin. Ohjelmassa tunteet, money shot, katharsis ja yökötykset ovat julkkiksille kuuluvia tehtäviä, ja Riku ja Tunna toimivat juontajien rooleissa itsensä haastamisen edelläkävijöinä. He paitsi valistavat yleisöä, kilpailijoita ja katsojaa, myös näyttävät omalla esimerkillään, miten ruumiillisista reaktiosta, inhosta ja ennakkoluuloista voi päästä yli ja ”toipua”. Heidän voidaan ajatella olevan julkkiksia, jotka toteuttavat myös perinteisesti realityn taviksille tyypillisiä tehtäviä. Lopulta kaikkien esiintyjien on mahdollista päästä näiden prosessien kautta kokemaan jotain uutta ja maailmaa parantavaa sekä päästä osalliseksi uudesta tiedosta. Money shot toteutuu *Mad Cook Show*’ssa hyvin samaan tapaan kuin Grindstaffin tarkastelemissa realityohjelmissa, ja se onkin yksi ohjelman olennaisista elementeistä, joka tuottaa keskustelua ja tunteellista kiinnittymistä ilmaston ja ei-inhimillisen kysymyksiin.

Kuva 6. Myös juontajat kilpailevat toisinaan siitä, kumpi joutuu syömään inhottavaa yllätysruokaa. Voittaja ratkaistaan kivi-paperi-sakset-pelillä.

Riku ja Tunna toimivat siis asiantuntijoina siinä, miten toisten julkkisten tulisi käyttäytyä suhteessa annettuihin tehtäviin ja affektiivisiin materiaaleihin. Heidän julkisuuskuvansa ovat varsin

maanläheisiä, ja heidän habituksessaan on julkkiksen ominaisuuksien lisäksi aineksia myös taviksen olemuksesta, mikä on varmasti osittain peruja jo *Madventuresin* ajoilta. Vielä 2000-luvun alussa tekijät profiloituivat eräänlaisiksi tosi-tv:n tee-se-itse -julkkiksiksi, eivätkä he ole koskaan käyneet läpi julkkikseksi tulemisen prosessia, joka on tyypillinen esimerkiksi kilpailullisille ohjelmaformaateille (Hearn 2009, 168). Siksi Riku ja Tunna asemoituvat tavallaan julkkiksen ja taviksen välimaastoon, ja heissä yhdistyy molempien osa-alueiden vaikuttavia aineksia. Juontajat rikkovat aktiivisesti tavanomaista kuvaa julkkiksesta ja osallistuvat aktiivisesti omilla ruumiillaan ohjelman affektiivisen sisällön tuottamiseen.

Grindstaff ja Murray (2015) kutsuvat kulutustuotteisiin ja populaariin mediaan kiinnittynyttä affektia brändätyksi affektiksi (branded affect). Money shot on edellytys, mutta ei synonyymi brändätylle affektille, koska dramaattiset emotionaalisen ilmaisun purkaukset ovat ”brändätyjä” vain silloin, kun ne tuodaan esille, kierrätetään ja toistetaan julkkiksen persoonan tunnusmerkkeinä (Grindstaff & Murray 2015, 111). Tämän seurauksena jotkut tosi-tv-tähdet ovat olemassa paitsi korostettujen tunteiden ruumiillistumina, myös brändeinä, jotka ovat suhteissa speaktaakkelimaiseen tunteellisuuteen tai affektiin, jota he tuottavat (Grindstaff & Murray 2015, 111). Grindstaff ja Murray tuovat siis esille tv-julkkisten työpanoksen, jolla he kierrättävät affektiivisia kuvastoja rakentaakseen omaa imagoaan. Brändätyn affektin käsitteen voidaan ajatella korostavan julkkiksen henkilöbrändin affektiivista ulottuvuutta, joka ilmenee juuri vilpittöminä, korostettuina tunteenpurkauksina ja henkilökohtaisen kokemuksen avaamisena ja esiintuomisena. Tunteellisuus tarttuu julkkisten julkisuuskuvaan, täydentää sitä ja tuo siihen uuden, kehollisen ulottuvuuden.

Affektit, emotiot, brändi ja kaupallisuus siis kietoutuvat toisiinsa tosi-televisio-ohjelmissa, ja *Mad Cook Show'n* tapauksessa nämä prosessit osaltaan vahvistavat hyvin ihmiskeskeistä ja individualistista käsitystä todellisuudesta ja maapallon tilanteesta. Brändätyn affektin yhteydessä Grindstaff ja Murray tarkastelevat erityisesti docusoap-lajityypin alle lukeutuvia realityohjelmia. Heidän esille nostamissaan teemoissa ja erityisesti affektien ja tunteiden tarkastelussa on kuitenkin paljon aineksia, jotka sopivat myös muiden realityohjelmien tarkasteluun, joten mielestäni heidän teorioidensa soveltaminen omaan aineistooni on perusteltua.

Rikun ja Tunnan edustamissa julkisuuskuvissa on siis paljon aineksia, jotka toisintavat yhteiskunnassa vallitsevia konventioita ja valtasuhteita. Kiinnostavaa heidän esiintymisessään *Mad Cook Show'ssa* näyttäisi olevan heidän keskinäiset konfliktinsa ja vastakkainasettelunsa, jotka tuottavat keskustelua ilmastosta. Juontajien keskinäinen dynamiikka on tuttua jo *Madventuresin* ajoilta, ja oletettavasti se on osittain myös harkittua esiintymistä. Grindstaff ja Murray (2015) huomauttavat, että potentiaalinen draama sekä tunteellisuus ja affektit rakentuvat ohjelman teossa

monen eri osatekijän varaan: tärkeimpänä osana on ohjelman osallistujat ja aihe, mutta myös osallistujien ympäristön manipulointi (Grindstaff & Murray 2015, 117).

Tuottajat rakentavat ohjelman hyödyntämällä kliseitä, keräämällä esiintyjä, joiden voidaan olettaa tuottavan mahdollisimman paljon konflikteja ja hakemalla mahdollisimman stressaavia ja epävakaita tilanteita (Grindstaff & Murray 2015, 117). Kaikki tämä tuottaa affektiivisuutta ja korostaa tunteellisuutta, mutta toimii myös esiintyjien julkisuuskuvaa tuottavana brändättynä affektina. Dramaattista potentiaalia täytyy tarkoituksellisesti ohjata sen mukaan, miten osallistujat reagoivat konflikteihin ja kommunikaation rikkoutumiseen – money shotin vaihtelevat ruumiillistumat ovat siten ainesta, joka määrittää ohjelmien tähtien roolia heidän liikkuaan tekstuaalisilla alustoilla. Lopulta heistä tulee brändätyn affektin ruumiillistumia (Grindstaff & Murray 2015, 118).

Brändättyyn affektiin liittyvä käsikirjoitettu draaman- ja konfliktihakuisuus näkyy hyvin esimerkiksi tavassa, jolla *Mad Cook Show* rakentaa jaksoja. Jokaiseen jaksoon liittyy yleensä yllätysruokiin liittyviä paljastuksia tai aiemmin mainittuja huijauksia, juontajien välisiä konflikteja sekä kilpailijoiden välille rakennettua vastakkainasettelua. Konfliktien syntymistä edesauttavat olennaisesti julkkiskilpailijoiden valinnat: erityisesti molemmissa kausissa nähdyissä *Ruoka ja politiikka*-jaksoissa vieraana on poliittisilta näkemyksiltään lähes täysin vastakkaiset henkilöt, joiden tehtävänä on keskustella ruokaan liittyvistä asioista. Ruokapoliittisissa istunnoissa nähdäänkin vastakkainasettelua: ensimmäisen kauden neljännessä jaksossa *Ruokapoliittinen täysistunto* on vieraina poliitikot Päivi Räsänen (kd) ja Paavo Arhinmäki (vas.). Toisen kauden vastaavassa jaksossa julkisvieraat ovat poliitikot Mikko Kärnä (kesk.) ja Silvia Modig (vas.).

Toisen kauden neljännessä jaksossa *Ruoka ja politiikka* ilmenee sekä konflikteja että juontajien varaan rakentuvaa yksilökeskeistä tunneilmaisua, joka tuottaa ja ylläpitää ilmastokeskustelua. Tietokilpailuosioissa kysytään muun muassa suomalaisen maidon tuottajahintaa. Mikko Kärnä ja Eeva Vekin joukkue vastaa oikein, ja vastausta edeltää lyhyt keskustelu. Oikean vastauksen kuultuaan Riku ja Tunna kertovat maidontuotannosta hieman lisää: he nostavat esiin esimerkiksi sen, miten ihminen on ainoa nisäkäs, joka juo toisen eläimen maitoa. Tämän jälkeen he päätyvät piikittelemään toisiaan: Riku kutsuu Tunnaa ”ituhipiksi, joka suostuisi juomaan maitoa vain, jos sitä voisi lypsää porkkanoista”. Tunna vastaa: ”Sanoo mies, joka itse kärsii sellaisesta harvinaisesta laktoosi-intoleranssin muodosta, että pystyy juomaan maitoa vain, jos siihen on lisätty kunnan tujaus kahvilikööriä ja vodkaa”. Samantyyppinen humoristinen piikittely toistuu ohjelmassa huomattavan usein: erityisesti tietokilpailutehtävissä juontajat käyttävät jatkuvasti kysymysten väliin jäävän tilan siihen, miten he palauttavat keskustelun toisiinsa.

Skeggsin (2010) mukaan itsen performanssit (self-performances) ovat perustavanlaatuisia, dramaattisia välineitä, joilla reality-televisiossa avataan intiimisyttä. Kaikkien esiintyjien oletetaan esittävän itseään arvon lähteenä (Skeggs 2010, 40). Dialogeissa korostuu selvästi se, miten Riku ja Tunna asemoivat ja tuottavat omia julkisuuskuviaan: Riku kutsuu Tunnaa toistuvasti ituhipiksi, muistuttaa tämän kasvissyönnistä, herkästä oksennusrefleksistä sekä värikkästä nuoruudesta. Tunna muistuttaa, kuinka Riku on keski-ikäistyvä, ylipainoinen valkoinen heteromies, joka ravitsee itseään lenkkimakkaralla ja alkoholilla. Kaikki keskustelut ovat värittyneitä kaksikolle ominaisella huumorilla ja verbaalisella leikkittelyllä, joka on kuulunut olennaisesti heidän esiintymiseensä jo *Madventuresin* ajoista lähtien. Näin juontajat toisintavat stereotyyppioita itsestään ja toisistaan ja jatkavat aikaisemmista ohjelmistaan tuttua puhetapaa – he esittävät itseään.

Rikun ja Tunnan esiintymisen saattelemana jaksojen teemat siis kietoutuvat lopulta muiden merkitysten ohella individualistiseen ajattelu- ja esitystapaan, joka myötäilee emotionaalisuuden ja intiimin nousua mediassa ja yhteiskunnassa. Emotionaalinen kapitalismi ja Ahmedin affektiivinen kapitalismi ovat siis osittain päällekkäisiä termejä, joiden välinen ero on toisinaan hiuksenhieno. Emotionaalinen kapitalismi on Illouzin mukaan ”kulttuuri, jossa emotionaaliset ja taloudelliset diskurssit ja käytännöt muotoilevat toisiaan vastavuoroisesti, synnyttäen liikehdintää, jossa affektista on tehty taloudellisen käyttäytymisen keskeinen aspekti, ja jossa tunne-elämä---myötäilee taloudellisten suhteiden ja vaihtoarvon logiikkaa” (Illouz 2007, 5). Emotionaalisen kapitalismin ytimessä on huomio siitä, että yksityiset elämänalueet ja aktiviteetit ovat kytkeytyneet entistä vahvemmin kapitalistiseen järjestelmään (Nikunen 2016a, 166).

Emotionaaliseen kapitalismiin kuuluu myös terapiadiskurssin suuri merkitys - se korostaa ennen muuta terveyttä, intiimiyttä ja itsetutkiskelua, ja terapeutin narratiivin piirissä emotionaalisuus ja tunteellisuus ovat haluttuja ja tavoiteltavia ominaisuuksia (Illouz 2007, 46-47). Terapeutin itsetutkiskelun narratiivi on kokonaisvaltainen, koska sitä tuotetaan laajasti eri yhteyksissä ja voimakkaasti myös mediassa. Televisiosta ja internetistä muiden medioiden lisäksi on tullut alustoja, joissa itseä työstetään ja asetetaan näytteille uudelleen ja uudelleen (Illouz 2007, 48). Terapeutin narratiivi tekee tunteista julkisia paljastamisen, keskustelun ja väittelyn kohteita. Tällöin yksilö osallistuu julkiseen sfääriin yksityisten tunteiden rakentamisen ja paljastamisen kautta (Illouz 2007, 52). Narratiivi on erityisen sopiva omaelämäkerrallisen diskurssin tuottamiseen, jossa ihmisen identiteetti ”löytyy” ja paljastuu kärsimyksen ja tarinankerronnan kautta (Illouz 2007, 53). *Mad Cook Show'ssa* tämä intiimi omaelämäkerrallisuus toteutuu paitsi juontajien, myös julkisivieraiden osalta. Toisen kauden kahdeksannessa jaksossa *Hävikkiruoka* humoristista ja omaelämäkerrallista kerrontaa tuotetaan molemmilla tasoilla.

Hävikkiruoka-jakson tietokilpailuosio tuottaa tuttuun tapaan polveilevaa keskustelua. Juontajat kysyvät Jyrki Sukulan ja Eeva Vekin joukkueelta, pitääkö paikkansa, että suurin osa ruoantuotannon päästöistä aiheutuu ruoan pakkaamisesta ja kuljetuksista maailmalla. Kysymys aiheuttaa keskustelua, joka alkaa Eeva Vekin kertomalla tarinalla epätavallisesta pitsakuljetuksesta. Tämä saa Rikun kertomaan oman tarinansa tuntemastaan pitsakuskista, joka yritti päästä asiakkaansa suosioon ja päätyi lopulta sokkotreffeille kyseisen naisen kanssa. Lopulta joukkue päätyy vastaamaan kysymykseen, ja Riku perustelee väitteen valheellisuuden kertoen samalla ruoantuotannon epäekologisuudesta.

Vastausta edeltäneet keskustelut eivät liity mitenkään hävikkiruokaan tai ruoantuotannon ympäristövaikutuksiin, mutta ne saavat silti tilaa jakson aikana. Niissä tuotetaan lähinnä huumorin sävyttävää keskustelua, jonka aikana vaikeaa aihetta kevennetään siirtämällä aihe kepeään, jokapäiväisestä elämästä tuttuun kontekstiin. Samalla julkkisten ja erityisesti juontajien arkiset minät paljastuvat asiantuntijaroolin alta ja tuovat heidän ”hahmoihinsa” esiintyjinä syvyyttä, jota julkkiksen yksiuotteisessa tähtikuvassa ei tavallisesti ole. Taviksen ja asiantuntijajulkkiksen raja häilyy juontajien johtaessa ja rakentaessa hyvin levotonta keskustelua. Pääaiheena on huoli ilmastosta, mutta aiheen käsittely rikkoutuu useita kertoja yhdenkin kohtauksen aikana, kun julkkisvieraat kertovat omasta elämästään ja juontajat kiinnittävät huomion toisiinsa.

Jakson lopussa syödään osa lampaasta, jonka Riku Rantala ampui pistoolilla jakson alkaessa. Ohjelman huippukokki on valmistanut lampaasta haggis-tyyppisen sisäelinruoan, jossa muun muassa lampaan keuhkot, sydän ja maksa on kypsennetty eläimen pohjukaissuolessa. Aterian saapuessa pöytiin Tunna sanoo, ettei voi ymmärtää, miksi kyseinen ruokalaji on keksitty. Riku tarttuu Tunnan ihmettelyyn, ja esittää varsin kärkevään sävyyn muistutuksen siitä, että nykyinen tapa käyttää eläimestä vain parhaat osat ja heittää loput pois on kestävämpi. ”Onko hyvä? Ei ole hyvä”, Riku toistaa. Pöytäseurueet maistavat haggista ja myöntävät kaikki sen olevan onnistunutta. Myös Jyrki Sukula kertoo, että Suomessa tuotetusta lihasta menee suuri osa jätteeksi nykyisten kulutustottumusten takia.

Syömisen jälkeen juontajat päättävät jakson, ja muistuttavat, miten lihansyönnin vähentäminen on tehokas tapa vaikuttaa ilmastoon. Jaksossa näyttyy selkeästi tapa, jolla Riku ja Tunna tasapainottelevat asiantuntijuuden, intiimin ja henkilökohtaisten brändiensä alueilla. Samalla, kun julkkis käyttää asiantuntijuutensa eri tekniikoita ”hahmonsa” ilmentämiseen ja itsensä pitämiseen tunnistettavana, hän ylläpitää jatkuvaa jännitettä asiantuntijuuden esillepanon ja oman yksityisen sisimpänsä välillä (Chouliaraki 2013, 89). Taianomaisen tähtikuvan etäisyys mahdollistaa sen, miten julkkis tuo esiin omaa todellista persoonaansa tavoitteellisen esiintymisensä yhteydessä – samalla

julkiksen oman autenttisen sisimmän tunteellisuus auttaa personifioimaan kärsivien ”toisten” (eli tässä tapauksessa luonnon ja ei-inhimillisen) ääniä (Chouliaraki 2013, 89).

Mad Cook Show’n julkkisten harjoittama individualistinen, intiimi ja affektiivinen puhetapa ympäristöstä heijastelee nähdäkseni laajempaa ahdistusta, jota yhteiskunnassa parhaillaan koetaan. Ohjelma ei varsinaisesti sanallista huolta ympäristöstä kovinkaan usein, mutta ihmisesiintyjien ilmaisu tuottaa diskursseja, jotka paljastavat vallitsevan huolen, joka koskee nykyistä talousjärjestelmää ja kuluttamista. Kuten Giddens (1992) kirjoittaa, elämäntyylin (lifestyle) valinnat ympäröivät nykyistä vaikeuksien täyttämää elämää ja riskien kulttuuria (Giddens 1991, 182).

Giddensin mukaan ”hajanaiset ahdistukset todennäköisistä riskeistä voivat olla osallisena voimattomuuden tunteissa, joita yksilöt kokevat paikallisemmissä konteksteissa. Toisaalta henkilökohtaisen kyvyttömyyden tunteet voivat levitä ylöspäin, kohti maailmanlaajuisia huolia. Tällaiset yhtymäkohdat voivat perustua selviytyjämentaliteettiin ---joku, joka keskittyy selviytymään henkilökohtaisissa suhteissaan ja muilla elämänsä osa-alueilla, ei ole selvästikään hylännyt kontrollia omasta elämästään” (Giddens 1991, 193). Riku ja Tunna toimivat esimerkkinä siitä, miten ympäristöongelmien ja synkkien ennusteiden aiheuttamat lamauttavat tulevaisuudenkuvat kääntyvätkin tositelevisiossa tehtäväksi, josta täytyy selviytyä. Selviytyminen on ohjelmassa tehtävien suorittamista siinä, missä *Selviytyjissä* ja muissakin vastaavissa realityissa – lisäksi ohjelmassa on draaman kaari, joka päättyy helppotajuiseen opetukseen ja kehotukseen esimerkiksi vähentää lihan kuluttamista tai kierrättää huolellisemmin.

Samaistuttavaa voimattomuuden tunnetta aiheuttavaa ympäristöongelmien vyyhtiä muokataankin ohjelmassa kohti yksinkertaistettuja teemoja, joihin annetaan konkreettisia ratkaisuja (esimerkiksi ruokahävikin vähentäminen). Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen tarkemmin muutamia jo aiemmin käsiteltyjä kohtauksia aineistosta. Monet *Mad Cook Show*’n kohtaukset ovat hyvin monisyisiä, ja niistä on luettavissa lukuisia päällekkäisiä diskursseja: siksi on mielestäni perusteltua ottaa samoja kohtauksia esille tulkittavaksi useammassa kontekstissa.

4.2. Tunteellinen ja ruumiillinen hyväntekeväisyys

Reality-televisiossa harjoitettu huomion kohdistaminen hyväntekeväisyystyöhön on oma alalajityyppinsä, joka on etenkin viime vuosina kietoutunut erottamattomasti markkinatalouden logiikkaan. Tutkimuksessa puhutaan usein *humanitaarisesta* televisiosta, joka viittaa erityisesti ihmiskunnassa vallitsevien ongelmien esiintuomiseen. Julkisella media-alueella harjoitettu humanitaarinen työ on pitkälti samaistettavissa myös ympäristöä ja ilmastonmuutosta huomioivaan

kuvastoon, sillä keskiössä on huolenpitotyön kohteesta riippumatta tunteellisuuden ja hoivan korostaminen mahdollisen muutoksen aikaansaamiseksi. Myös julkkiksilla ja heidän tähtikuvillaan on merkittävä rooli siinä, miten esimerkiksi erilaiset avustusjärjestöt saavat ääntään kuuluviin. Käsittelen *Mad Cook Show*'ta juuri humanitaarisen television näkökulmasta, mutta tarkastelen teorian pohjalta sitä, miten hyväntekeväisyyttä, asiantuntijuutta ja miehistä uhrautumista harjoitetaan ohjelmassa kohti ilmastoa ja eläinkysymyksiä.

Kuluttamisen ja markkinatalouden noustua yhä suurempaan suosioon nykypäivää kohti tultaessa yksityiselämästä ja yksilöstä on tullut yhä keskeisimpiä identiteetin ilmaisun ja muodostamisen tekijöitä (Illouz 2007, 44). Samaten humanitaarisuudessa on tapahtunut käänne, joka myös heijastelee kapitalismin valta-asemaa nykyisessä talousjärjestelmässä: uusi posthumanitaarisuus (post-humanitarianism) häivyttää selvästi individualistisen epäitsekkyuden ja markkinatalouden rajoja ja onnistuu näin kääntämään jatkuvasti laajenevan taloudellisen vaihdannan valtansa myös henkilökohtaisten tunteiden ja itseilmaisun alueelle (Chouliaraki 2013, 5). Julkkiksen posthumanitaarisuus asettaa ihmisen kärsimyksen solidaarisuuden lähteeksi, voimistamalla ”meihin” kuuluvien ihmisten välistä yhteydenpitoa mutta jättämällä kärsivät ”toiset” yhteenkuuluvuuden ulkopuolelle (Chouliaraki 2013, 104). Mikään *Mad Cook Show*'ssa harjoitettu ympäristön huomioiminen, valistava puhe ja ilmastoahdistuksen konkretisoiminenkaan ei näin ollen ole tarkoitettu yksinomaan hyvän tekemiselle ja viestin saattamiselle eteenpäin, vaan populaariviihteen taustalla on aina myös kaupallisia intressejä.

Reality-television ristiriitainen narratiivinen rakenne lupaa irtautua idealisoidusta kampanjadiskurssista tarjotakseen suuremman ja raaemman kuvan tilanteista - lisäksi realityn osallistava luonne tarjoaa humanitaarisille viesteille mahdollisuuden sitouttaa yleisöjä useammalla tasolla (Nikunen 2016b, 266). Vaikka juontajat eivät jalkaudukaan sinne, missä kriisit tapahtuvat, *Mad Cook Show* 'hun kuuluu kilpailullisten ohjelmanumeroiden lisäksi myös valistavia elementtejä. Reality-tv rakentaakin usein uusia opettamisen muotoja, joissa tuotetaan tunnetta ruohonjuuritason kouluttamisesta ja tosielämän oppitunneista (Nikunen 2016a, 172). Perinteisen valistavan sävyn korvaaminen seikkailuhenkisemmällä lähestymistavalla luo vaikutelman viestin uskottavuudesta ja korostetusta todellisuudesta, joka tapahtuu tässä ja nyt (Nikunen 2016a, 172).

Hyväntekeväisyysdiskurssia tarkasteltaessa *Mad Cook Show*'ssa on silmiinpistävää juontajien maskuliininen esiintymistapa, jolla tuotetaan arvoa ei-inhimillisen kokemalle vääryydelle, mutta myös ihmiskeskeisestä näkökulmasta ei-maskuliinisille toimintatavoille, kuten tunteellisuudelle ja huolenpidolle. Näiden aspektien kautta keskustelu palautuu ihmiseen, mutta samalla juontajat

tuottavat runsaasti uusia puhetapoja ja tietoiskuja ruoantuotannosta ja elintarviketeollisuuden suhteesta ympäristöön ja ilmastoon.

Esimerkiksi aiemmin käsitellyt affektiiviset oksentamisen kuvastot operoivat ohjelmassa monella eri tasolla: niistä on löydettävissä affektiivisuuden lihallisuuden, inhon ja performatiivisuuden merkityksiä, mutta ne ovat lisäksi olennaisia aineksia, jotka tuottavat julkkisjuontajien suorittamina asiantuntijuuden ja auttamisen diskurssia. Useissa jaksoissa osallistujille ja katsojille näytetään pätkiä vanhoista *Madventures*-jaksoista, joissa Riku ja Tunna oksentavat yrittäessään syödä kummallisia ruokia. Videoklipit saavat merkitykset kerrostumaan: oksentaminen vaikuttaa sisällöltä, jota *Mad Cook Show* tavoittelee ja toistaa jaksosta toiseen, jopa siinä määrin, että inhoa herättäviä pätkiä näytetään toistuvasti menneiden vuosien jo päättyneistä ohjelmista.

Lisäksi oksentaminen ja yökkiminen toistuvat jaksosten käsikirjoituksessa muutenkin useaan otteeseen. Etenkin Tunna joutuu toistuvasti syömään inhottavia ja pelottavia liharuokia ja samalla yökkimään ja kauhistelemaan niitä. Näissä kohtauksissa korostuu ennen muuta miehisen kärsimyksen ruumiillisuus, joka liittyy ympäristökysymyksiin välillisesti. Etenkin toisen kauden kahdeksannen jakson *Hävikkiruoka* kohtausta, jossa Jyrki Sukula ja Tunna syövät silmää, on paljonpuhuva esimerkki siitä, miten juontajat uhraavat epäitsekästi omat kehonsa tuodakseen esille ympäristöystävällisen elämäntavan tavoittelua.

Kuva 7. Kilpailijoille näytetään pätkiä vanhoista *Madventures*-jaksoista.

Kuten Nikunen huomauttaa, miehelle mediahyväntekeväisyydelle on luonteenomaista käytännönläheisyys ja ”kovuus”, mikä eroaa tavanomaisesta mielikuvasta, joka tällaiseen immateriaaliseen hoivaamiseen liitetään (Nikunen 2016a, 173): huolenpidon ja hoivan kaltaiset ominaisuudet ovat edelleen sosiokulttuurisesti feminiinistä aluetta. Ruumiillinen, raskas työnteko puolestaan ymmärretään enemmänkin miehiseksi toiminnaksi. Tunneilmaisuisissa käytetään hyödyksi myös maskuliinista aggressiota: money shot on aikaisemmin merkinnyt ennen kaikkea televisiossa nähtyjä kyyneliä, mutta Grindstaff huomauttaa, että erityisesti moderneissa talk-show-tuotannoissa miehinen money shot voi olla myös leimallisesti aggressiivinen enemmän kuin empaattinen ja kyynelehtivä (Grindstaff 2002, 53).

Silmänsyöntikohtauksessa toteutuu sekä affektiivinen money shot Tunnan joutuessa yökkimään ämpäriin, että hyvän asian puolesta tapahtuva esimerkin näyttäminen. Riku painostaa Tunnan syömään silmää kivi-paperi-sakset-pelin myötä, ja Tunnan uhrautuminen näyttäytyy vielä Rikunkin osallistumista kiehtovampana, sillä Tunna ei vegaanina syö lihaa juuri koskaan. Kohtauksessa yhdistyy fyysisen ”työn” eli oksentamisen lisäksi asiantuntijuus, jota erityisesti Sukula tuo esille. Hän muistuttaa, miten tärkeää on hyödyntää eläimen ruhosta kaikki osat, ei vain parhaita. Sukula suhtautuu asiaan asiantuntevan kiinnostuneesti ja Tunna joutuu täysin tunteidensa ja vaistojensa vietäväksi, jolloin katsojalle avautuu monta eri näkymää: Tunnan tunteiden autenttisuus, huippukokin kiehtovat mielipiteet ruoanlaiton ammattietiikasta sekä eläimen inhottavan ruumiinosan tahmaisen läsnäolon myötä tietoisuus siitä, millä tavoin ruoka ja ilmasto kytkeytyvät toisiinsa.

Mad Cook Show'ssa kaikki uudenlainen, performatiivinen ja osallistava maskuliinisuus näyttäytyy siis kiinnostavana ja kiehtovana ominaisuutena, josta tehdään tavoiteltavaa. Juontajat asettavat kehonsa alttiiksi inhottavien ruokien vaikutuksille ja ottavat ne myös sankarillisesti vastaan, toimien eräänlaisina edelläkävijöinä uusiin ruokatottumuksiin sopeutumisessa. Narratiivi antaa ymmärtää, että ihmisen tehtävä on uhrautua maailmanjärjestystä uhkaavan ilmastomuutoksen edessä – muutos ja luonnon puolesta taisteleva tehdään näin näkyväksi konkreettisella tavalla, joka varmasti aiheuttaa katsojassa tunnereaktion.

Miehistä kärsimystä tuotetaan siis hyvän asian puolesta – samalla myös esiintyjien omat persoonallisuudet tulevat uusilla tavoilla esiin. Äärimmäisyyksiin viedyt tilanteet ja ruohonjuuritason lähestymistapa ongelmiin korostavat auttamisen ruumiillista puolta ja kytkevät sen fyysisen työn alueelle, joka puolestaan tuottaa ahdistukselle ja huolenpidolle materiaalista arvoa (Nikunen 2016a, 173). Näin ollen voimakkaita fyysisiä reaktioita sisältävät kohtaukset voidaan ymmärtää spektaakkelinä, joka kokoaa yhteen katsojien ja kokijoiden kollektiivista ahdistusta ilmastokysymyksiin liittyen. Juontajat korostavat jatkuvasti ennakkoluulottomuuden merkitystä

uusiin ruokalajeihin tutustuttaessa: ruumiin spektaakkelit päättyvätkin aina keskusteluihin, joiden aikana osallistujat voittavat ennakkoluulonsa ja ruumiilliset reaktionsa. Jaksojen päätteeksi juontajat puhuttelevat katsojia suoraan ja antavat käytännön neuvoja esimerkiksi oman hiilijalanjäljen pienentämiseen.

Hävikkiruoka-jakson tietokilpailuosion aikana Rikulle ja Tunnalle luonteenomainen vetävällä puheella höyrytetty asiantuntijuus sekä ilmaston tilan esiintuominen toistuvat joka tehtävässä. Kilpailukysymykset käsittelevät lihantuotannosta aiheutuvia päästöjä, ja oikean vastauksen kuultuaan juontajat selostavat, mitä lihaa ympäristöstä välittävä kuluttaja voi halutessaan syödä kohtuudella. He nostavat esiin myös WWF-järjestön ylläpitämän lihaoppaan, josta voi tarkistaa, millainen hiilijalanjälki milläkin tuotantoelämellä on. Asiantuntevan valistuspuheen jälkeen tunnelmaa kevennetään: Tunna huomauttaa, että *Mad Cook Show*'ssa ruokahävikki on vähäistä, koska mukana on ”lihamylly” Riku, ”biojäteastia” Tomi Walamies sekä ”baarikaappi” Eeva Vekki. Riku vastaa Tunnan muistuttavan homeista laskeämpäriä. Asiantuntijat siis kertovat katsojalle, millaista on ”oikeanlainen” ympäristöstä välittäminen, ja ottavat esiintymiseensä mukaan myös arkiselta tuntuvaa huumoria. Asiantuntijadiskurssi on hyvin tärkeä myös julkkiksen omaa brändiä ajatellen: julkkiksen brändin arvo luvallistaa hänen tarkoituksensa kollektiivisen moraalisuuden lähteenä.

Brändin kuvassa on epäsuora pedagoginen suunta, siinä määrin kuin julkkiksen moraalinen työ ilmenee tavoitteellisen performanssin kautta, joka kiinnittää julkiset herkkyydet mielikuituksen tasolle (Chouliarakis 2013, 86). On myös huomattava, kuinka juontajien asiantuntevan esiintymisen ja opettavaisten tietoisuuksien kohdalla tulee esiin myös televisioasiantuntijuuden häilyväisyys ja muutos, jossa valta kallistuu yhä enemmän kohti tavallisen ihmisen asiantuntijuutta (Grindstaff 2002, 208). Riku ja Tunna eivät ole sen paremmin ruoan kuin ilmastonmuutoksenkaan asiantuntijoita, vaan he ovat hankkineet tietonsa kokemuksen kautta elävästä elämästä. Siinä missä asiantuntijoita painostetaan puhumaan maallikkotermein ja käyttämään yksityishenkilöitä esimerkkeinä kuvaamaan julkisia ongelmia, tavallisia ihmisiä rohkaistaan näkemään henkilökohtaiset kokemukset pätevinä todisteina ja itsensä jokapäiväisen elämän asiantuntijoina (Grindstaff 2002, 207).

Yhtiömaskuliinisuuden lisäksi reality-televisiossa esitetyissä emootioissa ja affekteissa on toisaalta myös viitteitä melodraaman ja muiden ”naisten” genrejen historiasta, samoin kuin emotionaalisen työn ympärille kasaantuneista sukupuolittuneista normeista (Grindstaff & Murray 2015, 131). Riku ja Tunna näyttävätkin näiden diskurssien valossa tuottavan ohjelmassaan monitahoista, jopa levotonta kuvastoa, jossa sukupuolittuneet esiintymis- ja tunneikäytännöt risteävät. Juontajat eivät epäröikään yhdistää esiintymiseensä myös affektiivista liikutusta ja herkkiä hetkiä: esimerkiksi Tunnan kyyneleinen reaktio kalan tappamiseen ja molempien suhtautuminen näytteille tuotuihin

lemmikkieläimiin paljastaa selkeästi myös hoivaavia kohtia, joita he tuottavat ohjelmassaan. Solidaarisuuden *tunteen* välittäminen katsojalle on hyväntekeväisyysdiskurssissa tärkeää, ja affektiiviset hetket paljastavat todellisen tunteen, jota auttaminen saa aikaan: emotionaalisen palkinnon hyvän tekemisestä (Nikunen 2016a, 175).

Kalakohtauksessa affektiivisen auttamisen ja hyvän tekemisen suunnat kääntyvät osittain pääläelleen, tuoden koko jaksoon epämukavan tunnelman, josta katsojan on vaikea päästää irti. Kalan tappaminen yleisön edessä perustellaan, ja syyt kytketään voimakkaasti eläinoikeuskysymyksiin, mutta myös syyllistävään kontekstiin, jota pyritään paisuttamaan speaktaakkeliksi. Esiintyjät kamppailevat tunteidensa ja moraalinsa kanssa nähdessään ”toiseksi” luokitellun olennon kärsimyksen suoraan edessään. Tappamisen kautta hyväntekeväisyys viedään äärimmilleen, sillä se herättää äärimmäisen affektiivisia ja käsinkosketeltavia tunteita. Posthumanitaariselle ilmaisulle on tyypillistä juuri yksityisten tunteiden ja itseilmaisun tärkeys, sillä se kytkee jatkuvasti kasvavan markkinatalouden logiikan myös niiden alueelle. Tällöin tunteet sekä sitoutuminen hyväntekeväisyyteen tulevat välineellistetyiksi (Chouliaraki 2013, 5-6).

Tunteisiin keskittyminen on kiinteästi sidoksissa auttamishaluun ja auttamiseen sitoutumiseen, mutta solidaarisuus ’visiona maailmasta ilman kärsimystä’ korvaantuu uudella visiolla, jossa nykyhetkeä hallitaan samalla, kun ei-heroisesti jahdataan omaa mielihyvää (Chouliaraki 2013, 14). Kalakohtaukseen rakentuu siis samanaikaisesti hyvin ristiriitaisia diskursseja hyväntekeväisyydestä ja moraalista sekä esiintyjien suhteista hyvän tekemiseen. Esiintyjät antavat omat tunteensa ja kehonsa moraalista performanssia varten näytille, sillä tehtävän suorittaminen on heille selvästi vaikeaa. Lihan syömisen oikeuttamiseen ja ilmastonmuutokseen liittyvät ahdistavat tunteet tulevat koetuiksi ja puretuiksi valmiiksi katsojille esiintyjien ruumiiden kautta, jolloin katsojalle representoidaan sankarillista esimerkkiä siitä, miten syyllisyyttä ja ahdistusta kuuluu kokea näitä kysymyksiä käsitellessä. Samaan tapaan katsojia kutsutaan suorittamaan samanlaisia moraalisia pohdintoja, jotta ”toisten” kokema kärsimys tulisi näkyväksi.

Emotionaalisen kapitalismin kannalta *Mad Cook Show* havainnollistaa hyvin terapeuttista diskurssia, joka on erityisen olennainen Illouzin esittämissä teorioissa. Esimerkiksi ällöttävän ruokakokemuksen aiheuttama tunne on kokemus, joka on vasta kehityksessä oleva tuntemus, joka määrittää, keitä olemme. Jatkuvaa terapianarratiivia tuotetaan yhä uudelleen eri alustoilla, jolloin itsen työstäminen on kaiken aikaa työn alla (Illouz 2007, 48-50). Tunteiden kanssa operoiminen, tunneäly, emotionaalinen kompetenssi ja sosiaaliset suhteet ovat arvoja, jotka voidaan muuttaa sosiaalisiksi hyödyksi ja kulttuuriseksi pääomaksi (Illouz 2007, 63-64,66-67). Sekä juontajat että kilpailijat joutuvat siis kohtaamaan fyysisiä kärsimyksiä, ja inhottavien ruokalajien välillä näistä

koettelemuksista parannetaan keskustelun, tunnustamisen ja itsereflektion avulla. Samalla individualistinen ja tunteellinen syöminen tuottaa sankarillisia ruumiita, jotka kestävät inhottavien ruokien koettelemukset ja nousevat paremmiksi ihmisiksi, jotka välittävät ilmastosta.

Voimakkaan maskuliinisen ruumiillisuuden ja uhrautuvuuden lisäksi Riku ja Tunna toimivat myös eräänlaisina moraalin herättäjinä. He muistuttavat toistuvasti ja kärkevin sanavalinnoin, miten huonoon tilanteeseen länsimainen ruoantuotanto on ajautunut. Siinä missä Tunna tuo selvästi enemmän esiin tunteellista ja huolehtivaa puolta suhteessa ilmastoon, Riku hyödyntää esiintymisessään aggressiivista ilmaisua: hän saattaa esimerkiksi huutaa ja lyödä nyrkkiä pöytään puhuessaan yhteiskunnan epäkohdista. Julkkisten esiintyminen rakentuukin vastaavissa ohjelmissa ainutlaatuisen asiantuntijuuden ympärille, jossa moraalisten diskurssien esiintuominen koskettaa syvästi katsojia (Chouliaraki 2013, 79). Asiantuntijuus tuo keskiöön humanitaarisuuden luontaisen teatraalisuuden, jossa näkyy ero kriisien keskellä toimijoiden ja katsojien välillä. Vaikka julkkis saattaa vaikuttaa ihanteelliselta esiintyjältä hyväntekeväisyyden diskurssissa, on huomioitava myös markkinoitumisen ja hyväntekeväisyyden yhä tiiviimpi yhteen kietoutuminen: lisäksi *hypertunteelliseksi* muuttunut humanitaarisuus, joka kiinnittää helposti huomion vain julkkikseen (Chouliaraki 2013, 79).

4.3. Spektaakkeli ja ympäristöhuoli

Mad Cook Show'n tuottama ympäristötietoinen sisältö kerää vaikuttavuutta myös spektaakkelimaisella esitystavalla, joka ymmärretään erityisesti elokuvan kontekstissa tunnistettavaksi estetiikaksi ja tekemisen tavaksi. Spektaakkelin tarkastelun taustalla on Guy Debordin käsite spektaakkelista yhteiskunnallisena voimana. Debordin mukaan spektaakkeli on ihmisten välinen yhteiskunnallinen suhde, jota kuvat välittävät – se on maailmankatsomus, joka on kääntynyt aineelliseksi ja esineelliseksi (Debord 1967, 31). Debordin ydinajatus spektaakkelista on, että koko ihmisen kokemusmaailma kapitalistisessa yhteiskunnassa on etäännytetty representaation tasolle, ja kaikki mediaesitykset ja -tekstit ovat latteaa viihteen tavoittelua.

Debordin ajatusten myötä spektaakkelista on muotoutunut median tarkastelussa käsite, jolla kuvataan yhteiskunnallista kuvakulttuurin muutosta, mutta myös erityisesti tietynlaista vaikuttavaa esitystapaa. Spektaakkelimaiseen ilmaisuun kuuluu Veijo Hietalan mukaan erityisesti suureellisuus lavasteissa ja joukkokohtauksissa, visuaalinen näyttävyys ja taipumus yrittää lyödä laudalta aikaisemmat samantyylliset teokset (Hietala 2007, 167). Tapahtuman spektaakkeli elokuvassa on elementti, jolla on taipumusta tuottaa voimakkaita tunteita, kuten innostusta, hämmästyttä, kunnioitusta tai pelkoa, joka nousee paitsi hahmoista, myös tapahtumista ruudulla (Lewis 2014, 218).

Narratiivi ja speaktaakkeli ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa: jotta speaktaakkeli toimisi ja herättäisi tunteita, sen täytyy olla saumattomasti yhteydessä narratiiviin (Lewis 2014, 220). Speaktaakkelilla on myös mahdollisuus kehystää asioita kriittisesti ja näin avata julkista sfääriä, uudelleenmuotoilla demokratiaa (Gurevitch & Kavoori 1992, 420). Nykytelevisiota vasten ajateltuna speaktaakkeli on siis esitystapa, joka pyrkii tekemään kaikesta nähdystä entistä suurempaa, kiinnostavampaa, moniaistillisempaa ja vaikuttavampaa. Speaktaakkeli sopii siis osaltaan avaamaan affektiivista ja tunteita korostavaa sisältöä, jota kohti nykymedia on liikkunut jo vuosia. Sosiaalisen ja poliittisen elämän spektakelisoituminen näkyy siinä, miten mediakulttuuri kokonaisuudessaan nostaa esiin nyky-yhteiskunnan kollektiivisia kokemuksia, ja samalla tarjoaa yhä enemmän materiaalia fantasioinnille ja unelmille, muotoillen ajatuksia ja käyttäytymistä ja rakentaen identiteettejä (Kellner 2015, 23).

Mad Cook Show'ssa speaktaakkelimainen kuvasto on vahvasti kytköksissä affektiiviseen ja voyeristiseen esitystapaan. Kohtauksia paisutetaan erilaisten rekvisiittojen avulla, studioyleisö kannustaa osallistujia heidän kohdatessaan vastenmielisiä koettelemuksia, ja jotkin jaksot, kuten *Orgiat* (kausi 1, jakso 9) ja *Fiesta eli maailmanlopun bileet* (kausi 2, jakso 7) on rakennettu tarkoituksellisesti yksinomaan juhlinnan ympärille. Erityisesti ruoka ja raaka-aineet sekä liha on paisutettu elementeiksi, jotka lähentelevät speaktaakkelia: lihaa kauhistellaan, se herättää inhoa, huudahduksia ja yökkimistä. Ruoan maailma poikkeaa siis *Mad Cook Show*'ssa voimakkaasti arkielämästä, mutta myös useimmista kokki-ohjelmista.

Speaktaakkeli on mielestäni affektin ohella myös yksi avaintekijöistä, jotka kietovat *Mad Cook Show*'n niin voimakkaasti ilmastohuolen herättämiseen. Speaktaakkeli herättää ohjelmassa monenlaisia tunteita, mutta toimii samalla yhtenä hyväntekeväisyysdiskurssin osa-alueena. Duncombe kirjoittaa eettisestä speaktaakkelista. Hänen mukaansa kaikki speaktaakkeli, miten banaali tai kauhistuttava hyvänsä, voi olla eettistä (Duncombe 2019, 125). Koska speaktaakkeli on jo osa poliittista ja taloudellista elämäämme, on tärkeää kysyä, kenen etiikkaa se tuo näkyväksi ja kenen unelmia se kuvastaa (Duncombe 2019, 175). Jotta speaktaakkeli voi olla eettinen, sen täytyy perustua johonkin todelliseen ja todistettavaan, joka ei kuitenkaan ole itsestään selvää – eettisen speaktaakkelin tavoite ei ole korvata todellisuutta speaktaakkelilla, vaan paljastaa todellisuus speaktaakkelin läpi (Duncombe 2019, 154).

Eettinen speaktaakkeli myötäilee osaltaan myös charity tv:n ja affektiivisen kapitalismin käsitteitä, joiden avulla *Mad Cook Show*'sta ja sen tekijöistä paljastuu jälleen uusia merkityksiä. Ilmastosta puhutaan ja huolehditaan hyväntekeväisyysdiskurssin alla, siitä tuotetaan tietoa ja rikotaan myyttejä, mutta samaan aikaan ohjelmassa on tekeillä paljon muutakin. Aktivismista ja speaktaakkelista tulee

yhteneväisiä: mediaulottuvuus on oheistuote aktivismille, mutta samalla myös tärkeä osatekijä sen organisoinnissa, sen viestin popularisoinnissa ja toivottavasti eläinten ja luonnon hyväksikäyttäjien pakottamisessa lopettamaan julkisen paineen ansiosta (Robe 2015, 95).

Näin ollen *Mad Cook Show*'ssa korostuvat liioitellut elementit ja speaktaakkelihakuisuus voidaan osaltaan ymmärtää aktivismina, johon sekoittuu aineksia myös kaupallistumisen prosesseista, ihmiskeskeisyydestä ja perinteisestä reality-voyerismista. Myös Chouliarakin (2013) mukaan humanitaarisuus on televisiossa riippuvainen speaktaakkelista: speaktaakkelin ja humanitaarisuuden välinen suhde on tunnusomaista säälin politiikan teatraaliselle konseptille. Valistuksen kautta syntyneessä moraalisisessa universumissa tämä säälin politiikan konsepti on vakiinnuttanut määräysvaltansa haavoittuviin ”toisiin” modernin dominoivana moraalisenä järjestyksenä (Chouliaraki 2013, 79).

Speaktaakkelimaisuus ilmenee *Mad Cook Show*'ssa kaikissa jaksoissa, ja se on selvästi rakennettu jokaiseen tehtävään, joka vieraille annetaan. Huomattavaa on, että hyvin usein eläin on jollain tasolla mukana speaktaakkelissa, yleensä lihan muodossa: osa speaktaakkelista rakentuu jo sen varaan, että osallistujat ovat erikoisella tavalla kosketuksissa eläimellisen materiaalin kanssa ja joutuvat selättämään sen aiheuttamia epämukavia tunteita. Monissa tehtävissä on löydettävissä jonkinlaista väkinäistä speaktaakkelihakuisuutta: hyvä esimerkki tunnelman pakottamisesta mahtipontisemmaksi on esimerkiksi Riku Rantalan kannustuspuhe *Perinneruokaa* – jakson kalakohtauksessa. Enimmäkseen speaktaakkelit kuitenkin huipentuvat yleisön kannustaessa osallistujia huudoin ja aplodein.

Speaktaakkelit voidaan ymmärtää tunteita voimistavina ja huipentavina elementteinä, mutta edellä käsiteltyjen teorioiden valossa niistä on löydettävissä myös runsaasti aineksia, jotka viittaavat laajempiin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin teemoihin. *Mad Cook Show*'n speaktaakkelit kytketään usein hyvin suoraviivaisesti jaksojen teemoihin, ja osallistujien suoriuduttua niistä juontajat käyttävät puheenvuoron, jossa he yleensä selittävät tehtävän auki osallistujille ja katsojille – toisinaan mukana on myös suoraviivaista kritiikkiä esimerkiksi lihantuotantoa kohtaan.

Ensimmäisen kauden neljännen jakson *Ruoka ja politiikka* lopussa on jälleen luvassa fyysinen tehtävä, joka materialisoi jaksossa käsiteltyjä aiheita. Päivi Räsänen ja Paavo Arhinmäen tehtävänä on vakiokoomikkojen avustuksella äyskäröidä sammioista maitoa ämpäreihin suomalaisten henkeä kohden vuodessa kuluttama määrä 123 litraa. Tehtävän pohjustuksessa puhutaan maidon tuottajahinnasta Suomessa, mutta myös maidontuotannon ongelmallisuudesta, joka tulee muissakin jaksoissa usein esiin. Poliitikot aloittavat tehtävän, ja äyskäröivät maitoa ämpäreihin juontajien ja

yleisön kannustaessa mukana. Myös vakiokoomikot osallistuvat tehtävään, ja heittelevät vitsikkäitä kommentteja tehtävän lomassa.

Tehtävä, kuten monet muutkin ohjelmassa nähdyt lopputehtävät, tuo ongelmia konkreettisiksi, mutta sisältää samalla myös ristiriitoja. Maidon kauhominen muoviasiastioihin tekee suomalaisten kuluttamisen näkyväksi, mutta samaan aikaan ohjelmatuotanto myös osallistuu omalta osaltaan samaan kuluttamiseen: osa maidosta roiskuu lattialle kilpailijoiden kiirehtiessä tehtävän parissa. Muissa jaksoissa toistettu ruokahävikin vähentäminen ei siis ulotu ohjelmassa nähtyihin erikoistehtäviin asti.

Julkinen sitoutuminen haavoittuviin ”toisiin” on paradoksi, jota pitäisi Chourialakin (2013) mukaan tarkastella uuden solidaarisen moraalisuuden kautta, joka haastaa humanitaarisuuden systeemisen paradoksin ja pyrkii muuttamaan sen epäinhimillisiä olosuhteita. Tällaisen uuden moraalisuuden muotoutumisessa olennaista on teatraalisuus, joka humanitaariseen viestintään kuuluu. Tällä viestinnällä on kapasiteettia asettaa ihmisen haavoittuvaisuus empatiamme, mutta myös kritiikkimme ja arvostelumme kohteeksi. Teatraalisuus taas viittaa viestinnän rakenteeseen, joka operoi teatterimaisen performanssin konventioissa: esimerkiksi etäännyttämällä ”spektaattorin” haavoittuvan ”toisen” spektaakkelistä näytäntövälineen avulla. Etäännyttäminen mahdollistaa näiden kahden keskinäisen läheisyyden, mutta myös visuaaliset resurssit, jotka kutsuvat empaattista arvosteluamme luokseen spektaakkelia kohti (Chourialaki 2013, 22).

Perinneruokaa-jakson kalakohtausta voidaan tarkastella myös spektaakkelinä, joka saa nopeasti mielenkiintoisia sävyjä myös teatraalisuuteen ja tunteellisuuteen liittyen. Kuten aikaisemmin on tullut ilmi, kohtauksesta avautuu monimutkaisia kysymyksiä eläimistä ja hyväntekeväisyydestä, mutta siinä toteutuva spektaakkelimaisuus on hyvin ambivalenttia, jopa epävakaa. Riku Rantala kannustaa yleisöä aplodeihin ja yrittää selostaa kohtausta urheiluselostajan tapaan. Hän kuvailee kalojen nimiä ja niiden kuvitteellisia elämäntapahtumia samalla, kun Eeva Vekki ottaa ensimmäisen kalan akvaariosta ja työntää puukon sen päähän.

Yleisö kuitenkin vaikenee ja Riku lopettaa selostuksensa, joka ei selvästikään tuota toivottua tulosta. Toivottu spektaakkeli kääntyykin jonkinlaiseksi anti-spektaakkeliksi, irvikuvaksi itsestään, kun osallistujat joutuvat surun valtaan kesken kohtauksen. Toisaalta kohtaus toimii muuttuessaankin spektaakkelinä, joka voimistaa moraalisuuden narratiivia juuri siksi, että se poikkeaa niin voimakkaasti ohjelman muusta kerronnasta: kalakohtaus on ainoa hetki, kun vitsikkyys, äänekkyyys, ruumiillinen performatiivisuus ja shokeeraavuus on riisuttu ja jäljellä ovat vain osallistujien tunteet, joita kuvataan lähietäisyydeltä.

Chouliaraki (2013) huomauttaa, että humanitaarisuuden kontekstissa on tapahtunut myös vähittäistä siirtymistä säälin speaktaakkelista kohti ironista speaktaakkeliä. Säälin speaktaakkelissa solidaarisuus ankkuroituu kärsivien ”toisten” speaktaakkeliin, mikä inspiroi erityisesti pelastamisen tai vallankumouksen normatiivisia moraliteetteja. Ironisessa speaktaakkelissa solidaarisuus kiinnittyy kaltaisiimme ihmisiin, mikä kutsuu katsojaa itsereflektioon (Chouliaraki 2013, 20).

Tässä mielessä *Perinneruokaa*-jakson kalan tappamisessa näkyvät molemmat aspektit, jotka sekoittuvat muihin merkityksiin. Kala edustaa ohjelmassa ensin lihaa ja ruokaa siinä missä muutkin ohjelmassa esitellyt eläimet: sen merkitys kuitenkin muuttuu hetkessä, kun kilpailijoille esitellään heidän kilpailutehtävänsä. Kalasta tuleekin juuri ”kärsivä toinen”, jota kohtaan kilpailijat kokevat sääliä, empatiaa ja syyllisyyttä samalla, kun joutuvat itse päättämään sen elämän päättymisestä.

Sama toistuu muissakin kilpailutehtävissä: esimerkiksi ensimmäisen kauden toisessa jaksossa *Vegefasismi vs. lihamyrsky* kilpailijat saavat tehtäväkseen koota teurasjätteistä kasan, jonka he arvioivat vastaavan suomalaisten lihankulutusta vuodessa. Konkreettiseksi muuttunut lihan määrä ja nykyisen kuluttamisen aggressiivisuus tulevat näkyviksi, kun toiseutettu eläin asetetaan näytille tehtävän keskipisteeseen ja sen suorittamisen välineeksi. Tehtävissä olennaista on äänekkyyys, fyysisuus ja taistelu aikaa vastaan: kaikki tehtävät ovat nopeustehtäviä. Eläin näyttäytyy tämän speaktaakkelin osatekijänä.

Samat kohtaukset kiinnittyvät myös ironisen speaktaakkelin kuvastoon, jossa korostuu affektiiviselle kapitalismille tyypillinen intiimiyden ja ihmisen tunne-elämän korostaminen. Ironinen speaktaakkeli sijoittaa subjektin mielihyvän moraalisen toiminnan keskiöön ja aiheuttaa sen, että eettisyys ei enää pyri sitoutumaan (ihmisen) haavoittuvuuden poliittisiin olosuhteisiin (Chouliaraki 2013, 4). Kohtauksissa toistuvat osallistujien voimakkaat tunteet ja tunnustukset, jotka siis väistämättä siirtävät huomiota kohti esiintyjien henkilökohtaisia brändejä ja tunnetiloja, jolloin eettisen ja moraalisen pohdinnan kohde jää lavasteen rooliin. Speaktaakkelimaisissa tehtävissä tasapainoillaankin jatkuvasti tämän voimakkaan ristiriidan välillä: yhtäältä ilmasto-ongelmia tehdään näkyväksi solidaarisuuteen ja hyväntekeväisyyteen liittyvällä kuvastolla, joka herättää voimakkaita tunneintensiteettejä, toisaalta representaatiot palautuvat jatkuvasti ihmisen kokemukseen ja juontajien emotionaaliseen esiintymiseen.

Speaktaakkeli havainnollistuu *Mad Cook Show*'ssa siis yhtenä tärkeänä osana hyväntekeväisyysdiskurssia ja juontajien harjoittamaa hyvin fyysistä, affektiivista ja osallistavaa huolenpitotyötä ilmastoon liittyen. Speaktaakkeliin sisältyy ruumiillista ja tunteisiin kiinnittyvää kuvastoa, joka tuottaa uutta näkökulmaa kapitalismikritiikistä, kuluttamisesta ja ruoantuotantoon

liittyvästä etiikasta ja moraalista. Toisaalta siinä korostuvat voimakkaasti myös ne aspektit, jotka vievät merkityksiä pois päin ympäristökysymyksistä, kohti esiintyjiä itseään. Speaktaakkeli toimii myös olennaisena osatekijänä *Mad Cook Show*’n hyväntekeväisyysdiskurssissa.

Ohjelmasta aukeaa affektiivisten ja performatiivisten sisältöjen ohella kuvastoja, jotka kiinnittyvät vahvasti solidaarisuuden, poliittisen valvettuneisuuden ja niiden yhteydessä harjoitetun maskuliinisen huolenpitotyön eetokseen. Speaktaakkeli vahvistaa prosesseja, joiden kautta *Mad Cook Show* rakentaa ilmastosta välittämistä uudenlaista, intiimeihin tunteisiin vetoavaa kuvaa. Ilmastosta ja ympäristöstä tulee tärkeitä, kun niihin kiinnitetään entistä enemmän emotionaalisia merkityksiä, jotka ovat tuttuja humanitaarista työtä käsittelevistä ohjelmista. Toisaalta etiikkaa pohdiskeleva kuvasto sisältää myös ristiriitaisen diskurssin, joka havainnollistuu juontajien harjoittamassa voimakkaan fyysisessä kärsimyksen ja uhrautuvuuden narratiivissa. Juontajat kannustavat omalla esimerkillään osallistujia ja katsojaa omaksumaan uuden ja eettisemmän elämäntavan, jossa ilmastosta välittäminen kytkeytyy saumattomasti myös oman itsen kehittämiseen ja parantamiseen, niin psyykkisesti kuin fyysisestikin.

5. Loppupäätelmät

Ilmastonmuutos vaikuttaa tulevaisuudessa kaikkiin elämän osa-alueisiin, joten siitä on todennäköisesti tulossa myös kulttuuria muuttava ja uudelleenmäärittelevä käännöskohta ihmiskunnan historiassa. Viime aikoina on ollut selvästi nähtävissä, miten ilmastokysymyksiä on alettu vähitellen käsitellä mediaympäristöissä entistä laajemmin ja vakavammin: myös kulttuurinen muutos sekä ilmastoaktivismi ja muu suora toiminta ovat saaneet entistä vahvemmin jalansijaa yhteiskunnassa. Laaja uutisointi yhdessä osallistavan, sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kampanjoinnin kanssa lisää tietoisuutta ilmaston tilasta, ja yhä yleisemmiksi käyvät luonnonkatastrofit ja äärisääät toimivat vihdoin kouriintuntuvana todisteena siitä, mitä tiedeyhteisö on jo vuosien ajan kertonut. Yhteiskunnan tasolla tapahtuvat välttämättömät muutokset toteutuvat hitaasti, mutta mediakulttuurilla on suuri rooli siinä, miten voimakkaan poliittisista aiheista ajatellaan ja miten niitä pyritään ratkaisemaan.

Toistaiseksi on selvää, että kapitalistinen talousjärjestelmä asettaa huomattavia esteitä ympäristökriisin ratkaisemiselle. Jatkuvan kasvun ideologian ja pian sietämättömäksi käyvän planeetan tuhoutumisen välillä on valtava ristiriita, joka ilmenee kaikkialla yhteiskunnassa. Massiivista muutosta tarvitaan joka suunnalla, ja sukupolvemme kohtalonkysymys onkin, saadaanko talousjärjestelmän suunta käännettyä ajoissa. Tämä vaatisi perustavanlaatuista muutosta siihen, miten taloudesta, kuluttamisesta ja arkielämästä ajatellaan. Talouskasvu on edelleen niin vahvasti sisäänrakennettuna länsimaisessa yhteiskunnassa, että sen kyseenalaistamisen katsotaan yhä edustavan radikaalia ajattelua.

Kysymys ilmastosta ja maapallon tulevaisuudesta on äärimmäisen monimutkainen, ja nähtävästi myös niin ahdistava, että sen objektiivista tarkastelua usein vältellään viimeiseen asti. Tämä ilmenee yhteiskunnallisessa keskustelussa, jota on käyty myös globaalilla tasolla vuosikausia sen pohjalta, onko ilmaston lämpeneminen *totta* tai ihmisen aiheuttamaa vai ei. Nähdäkseni *Mad Cook Show*'sta onkin luettavissa yhtäläisyyksiä yhteiskunnalliseen keskusteluun, jossa heijastuu ihmisen kiusaantuneisuus ja itsepäinen kieltäminen suurten luonnonmullistusten edessä. Toisaalta ohjelmasta aukeavat lukuisat ristiriidat johdattavat aiheen käsittelyä myös vastakarvaan.

Mad Cook Show onkin hedelmällinen tutkimuskohde juuri ristiriitaisuutensa takia. Ohjelma paljastaa lähemmässä tarkastelussa lukemattomia tapoja ja syitä, joiden varjolla ihminen väistää kysymyksiä ilmastonmuutoksesta, eläimestä ja ihmiskunnan luontoa kohtaan harjoittamasta julmuudesta. Vaikka huomattavan suuri osa jaksoista kommentoi selkeän kriittisesti nykyisen kulutuskulttuurin,

talousjärjestelmän ja ruoantuotannon ongelmakohtia, teemoista liikutaan samalla pois päin. Ihmisen identiteetti on ohjelman aikana jatkuvassa liikkeessä epämukavuuden tunteesta takaisin turvalliseen katsojuuteen. Tämä näyttääkin olevan yksi aineistoni tärkeimmistä löydöistä: *Mad Cook Show* ottaa yhä uudelleen esiin mitä ajankohtaisimpia ja koskettavimpia aiheita ja teemoja ilmastokriisiin liittyen, mutta hukuttaa ne jatkuvaan oheistoimintaan. Vaikka ohjelmassa kuritetaan, syyllistetään ja paheksutaan ihmistä, kaikkein vakavimpia eettisiä ja moraalisia kysymyksiä pehmennetään, häivytetään ja lievennetään huumorin ja speaktaakkelin keinoin.

Affektiivinen kapitalismi sekä inhon ja tahmeuden läsnäolo ovat pysyneet luennassani mukana läpi koko tutkielman. Mielestäni myös nämä elementit ovat olennaisen tärkeitä siinä, miten ilmastoahdistusta voidaan ymmärtää populaareja mediatuotteita tarkastellessa. Affektiiviset ja performatiiviset sisällöt johdattavat katsojaa kohti elämälle olennaisia, lihallisia ja ruumiillisia kuvastoja, joiden avulla voidaan löytää empaattisempia suhtautumistapoja ympäristöön. Kun ihminen löytää elävästä ”toisesta” samoja elementtejä, mitä hänessä itsessäänkin on, on mahdollista, että myös samaistumisen kokemukset ei-inhimillistä kohtaan lisääntyvät.

Inholla ja shokeeraavilla elementeillä on tietenkin myös uteliaisuutta herättävä funktio: katsoja haluaa tietää, miten ”sankarit” selviävät heille asetetuista koettelemuksista. Tämä aspekti heijastelee aiempaa tutkimusta television ja elokuvan shokkiarvosta ja ihmisen tarpeesta tirkistelyyn. Viihteen kontekstiin käärittyjen inhottavien elementtien passiivinen ja ”turvallinen” kuluttaminen on nopeasti unohtuva kokemus, vaikkakin siihen sisältyy *Mad Cook Show*'ssa myös valistavia elementtejä.

Tutkielman myötä on tullut selväksi, että affektiivisen kapitalismin logiikan mukaisesti myös vaikeita ja epämukavia ilmastoteemoja voidaan käsitellä hyvinkin vaikuttavalla tavalla. Häiritsevät ja lihalliset elementit representaatioissa toimivat eräänlaisina johdattajina aiheeseen, ja ne herättävät katsojaa ajattelemaan ilmastoa samassa yhteydessä, kun uhkaavat ja affektiiviset ainekset ”takertuvat” ihmiseen. Myös kielen tasolla affekti toimii tahmaisena, arvoa ja merkityksiä keräävänä elementtinä, joka osaltaan ulottuu myös ilmastokysymyksiin. Ruumiillisuus, lihallisuus ja elävä materia tuovat ihmisenä olemisen moraaliset ongelmat lähelle katsojaa ja pakottavat tuntemaan: affektiiviset kuvastot aiheuttavat edestakaista liikettä, josta ihmisen on vaikea vetäytyä osallistumatta performanssiin oman tunnereaktionsa kautta. Huoli ja ahdistus ilmastosta siis manifestoituu ja saa uusia merkityksiä lopulta ihmisen ruumiin tuntemusten kautta, inhon väristyksissä, häpeässä ja pelonsekaisessa uteliaisuudessa.

Ei-inhimillisen representoinnin tarkastelu avasi sitä, miten vaikeaa kulttuurissa on käsitellä populaaristi ilmastoa, mutta myös eläintä. Molemmat liittyvät erottamattomasti toisiinsa ja myös

ihmiseen, vaikka ihminen ei haluakaan sitä myöntää: kuten aikaisemmin on todettu, eläin muistuttaa ihmistä omasta itsestään, ihmisen ruumiin vajavaisuudesta, liasta, saastumisesta, syömisen ongelmasta ja luonnosta, joka on erotettu keinotekoisesti ihmiskulttuurista. Ohjelmassa yritetään pakottaa katsomaan eläintä tuntevana olentona ja suhteissa ihmiseen, mutta yritys kääntyy aina takaisin kohti ihmistä ja ihmiskulttuurissa tuotettuja prosesseja.

Kysymykset elämästä, lihan syömisestä ja ruoantuotannosta muuttuvat ohjelmassa speaktaakkelimaisiksi näytöksiksi inhosta, sisäelimistä, söpöistä lemmikeistä ja herkullisesta ruoasta. Eläinten kuolemat tuodaan väkisin niin lähelle katsojaa kuin mahdollista. Sen jälkeen kiusaannuttava tilanne pehmennetään ja peitetään huumorin ja oheistoiminnan alle. Eläintä kohtaan rakennetaan kuitenkin myös myötätuntoista puhetapaa, joka on varsin harvinaista tosi-tv-vihteelle yleisesti.

Ei-inhimillisen kokemukselle tuotetaan kyllä affektiivista arvoa, mutta merkitykset lipsuvat kaiken aikaa kohti muita kysymyksiä. Samaten ihmiselämän tulevaisuudelle olennaiset kysymykset ilmastonmuutoksesta tulevat tärkeiksi katsojalle vasta monen mutkan kautta. Jakson teemoja taustoitetaan tiedoilla ruoan ilmastovaikutuksista, ja kaikki tämä konkretisoituu vasta, kun joku osallistuja joutuu kamppailemaan omien, ihon pinnalle pyrkivien tuntemustensa kanssa.

Ihmisen performatiivinen esiintyminen onkin ohjelmassa avainasemassa, ja sen kautta voidaan ymmärtää jatkumoa, jolla televisiovihteessä liikutaan. Ihminen katsoo esityksiä itsestään ja etsii ennen kaikkea vahvistusta ja oikeutusta omille tunteilleen: affektiiviset ja ahdistavat sisällöt kiehtovat juuri perustavanlaatuisen ihmisenä olemisen mekanismien takia. Kun ilmasto-ongelmia aletaan käsitellä näiden esitysten kautta, nekin saavat osakseen uutta huomiota, mielenkiintoa ja ymmärrystä.

Eläinkysymysten ja ilmastoaiheiden ”väistäminen” lisäksi aineistosta nousivat vahvasti esille juontajien esiintymistavat ja ruumiiden speaktaakkelit, jotka *Mad Cook Show*’ssa toistuvat. Juontajien maskuliinisen sankarillisuuden, uhrautuvuuden ja miehekkään kärsimyksen kuvastot vertautuvat kulttuurissa muutenkin vallitseviin rakenteisiin, joissa miehet ovat usein edelläkävijöitä, fyysisen työn suorittajia ja sankareita. Toisaalta heidän esiintymisensä tuottaa myös perinteistä ajattelua haastavaa kuvastoa, jossa Riku ja Tunna toimivat hyvin tunteellisina pioneereina, jotka korostavat henkilökohtaisen, intiimin tunnekokemuksen tärkeyttä ilmastosta ja eläimestä välittämisessä. Näin affektiivisesta, seikkailuhenkisestä syömisen suorituksesta kasvaa kollektiivinen oppimiskokemus, jonka avulla myös ilmastoasiat tulevat uudella tavalla houkutteleviksi ja näkyviksi.

Tutkielmatyön pohjalta voidaankin sanoa, että ilmaston ja ympäristön käsittely *Mad Cook Show*’ssa on hyvin monimutkainen ja ristiriitainen kokonaisuus. Aiheesta tuotetaan uutta tietoa ja valistavia aineksia, mutta samaan aikaan ohjelman tekijät käyttävät valtaansa myös ongelmallisten kysymysten

äärellä. Ilmastonmuutos tulee konkreettisesti havaituksi ja pohdituksi, mutta eläin näyttäytyy ohjelmassa välineenä ja rekvisiittana. Ohjelmassa yritetään näennäisesti purkaa ei-inhimillistä kohtaan harjoitettuja mielivaltaisia käytäntöjä, mutta samalla niitä toistetaan ja tuotetaan uudelleen. Ilmastoahdistus näyttäytyy ”työnä”, jossa ihmisen omat intensiiviset tunteet ovat keskeisessä roolissa, ja jota erityisesti miesjuontajat harjoittavat oman esimerkinsä kautta.

Lisäksi aineistosta nousi usein ihmisen tunneintensiteettien *viimeistelyn* merkitys, joka myös palautuu miehisen hyväntekeväisyyden piiriin. Yksi alkuolettamuksistani olikin, että *Mad Cook Show* tekee ympäristöongelmia näkyvämmiksi mediassa, mutta tulee samalla tuottaneeksi lisäarvoa tekijöilleen. Tutkielmastani kuitenkin valkenee, että asetelma ei ole näin yksinkertainen.

Ilmastoaiheita käsitellään ohjelmassa konkreettisten ja affektiivisten ohjelmanumeroiden kautta, ja kertomuksen huipennus tapahtuu vasta äärimmäisen fyysisen reaktion kautta. Usein tämä reaktio jää kuitenkin jaksojen aikana puolitiehen, jolloin toinen juontajista ottaa tilanteen haltuunsa ja vie *money shotin* päätökseensä. Äärimmäisen fyysisen ja psyykkisen tuntemisen keskeisyys on aines, joka tuo katsojia ja affektia lähemmäs toisiaan. *Money shotin* ilmeneminen noudattelee reality-genressä usein nähtyjä konventioita, mutta aineistossani se kytketään kysymyksiin ympäristöstä, mikä on lajityypille vähemmän tyypillistä. Henkilöbrändäykseen kietoutuu arvon tuottamisen lisäksi muita, hyvin monimutkaisia merkityksiä: fyysinen hyväntekeväisyystyö, voimakkaat tunnereaktiot ja emotionaalista kapitalismia noudattelevat tunnustusten hetket operoivat niin ihmisen kuin ilmastonkin alueilla. Voidaankin sanoa, että ilmastosta tehdään tunteiden näyttämisen kenttä, jossa myös miehisillä kyynelillä on keskeinen funktio.

Mad Cook Show 'ta voidaan siis ajatella ohjelmakokonaisuutena, joka yhdistelee mielenkiintoisella tavalla uusia tietoisuuden ja identiteetin rakentamisen tapoja suhteessa ympäristöön. Tuotanto ei ole täysin ongelmaton, mutta se uudelleentuottaa monipuolisia tapoja, joilla luonnosta ei-inhimillisestä ajatellaan mediaympäristöissä. Representaatioista on luettavissa ajattelua, joka kääntää perinteiset lähestymistavat pääläelleen: luontoa ja ei-inhimillistä kohtaan rakennetaan myötätuntoa ja ymmärrystä, ja ihmisesiintyjien kehoja ja tunne-elämää ajetaan kohti epämukavia ja vastenmielisiä alueita. Äärimmäiset, epämukavat ja ahdistavat kysymykset ihmiskunnan kohtalosta tulevat ohjelman myötä lähemmäs arkipäiväistä kokemusta, kun ne koetaan kollektiivisina oppimisen, huumorin ja selviytymisen näytöksinä.

Kuten Hietala (2007) huomauttaa, ”yhteisesti koetut surun rituaalit ovat tärkeitä terapeuttisia tapahtumia kulttuurin ja ihmisten selviytymiskeinoina tulevaisuuden uhkakuvien edessä” (Hietala 2007, 44). Tällä tarkoitetaan erityisesti televisio-ohjelmia tai elokuvia rituaaleina, jotka ilmentävät

yhteiskunnassa koettujen dramaattisten ja merkittävien tapahtumien läpikäymistä kollektiivisesti. *Mad Cook Show*, mutta monet muutkin mediatekstit ja -ilmiöt osallistuvat tähän uuden tiedon käsittelemisen ja tuottamisen prosessiin, ja toistaa myös skenaarioita siitä, mitä tapahtuu, jos kulutuksen suuntaa ei korjata ajoissa.

Lähteet

Adams, Carol.J. (2014): *Sexual Politics of Meat: A Feminist-vegetarian critical theory (20th Anniversary Edition)*. New York: Bloomsbury Publishing.

Ahmed, Sara (2014): *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
Toinen painos.

Ahmed, Sara (2000): Communities that feel: Intensity, Difference and Attachment. Teoksessa Koivunen, Anu & Paasonen, Susanna (toim.) (2000): *Conference proceedings for affective encounters. Rethinking embodiment in feminist media studies*. s. 18-24.

Series A, N:o 49, Turku, ISBN 951-29-2237-1

E-kirja: <https://susannapaasonen.files.wordpress.com/2014/11/proceedings.pdf>

Aslama, Minna (2002): Tosi-tv:n todellinen maailma. Teoksessa *Journalismikritiikin vuosikirja 2002*. Media & Viestintä Vol 25 Nro 1, s. 162-170.

Besel, Richard D. & Besel, Renee S. (2010): *Whale Wars* and the Public Screen: Mediating Animal Ethics in Violent Times. Teoksessa Goodale, Greg & Black, Jason Edward (2010): *Arguments about animal ethics*. Lanham, MD: Lexington Books / Rowman & Littlefield Publishers inc. s. 163-239.

Bieniek-Tobasco, Ashley; McCormick, Sabrina; Rimal, Rajiv N.; Harrington, Cherise B.; Shafer, Madelyn & Shaikh, Hina (2019): Communicating climate change through documentary film: imagery, emotion, and efficacy. *Climatic Change* 154:1-18 (2019). <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02408-7>

Brett, Mizelle (2015): Unthinkable Visibility: Pigs, Pork and the Spectacle of Killing and Meat. Teoksessa Shaffer, Marguerite S. ja Young, Phoebe S. K., (toim). (2015): *Rendering nature: animals, bodies, places, politics*. s. 263-286. Philadelphia, Pennsylvania: Princeton University Press.

Calarco, Matthew (2013): Derrida – Eläimen kiihko. Teoksessa Aaltola, Elisa (toim.) & Koskinen, Johanna (suom.) (2013): *Johdatus eläinfilosofiaan*. s.152-178. Helsinki Gaudeamus University

Press.

Chouliaraki, Lilie (2013): *The ironic spectator. Solidarity in the age of post-humanitarianism*. Somerset: Polity Press.

Debord, Guy (1967): *Spektaakkelin yhteiskunta*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Summa.

Douglas, Mary (1966): *Puhtaus ja vaara*. Tampere: Vastapaino.

Driessens, Oliver, Joye, Stijn, & Biltereyst, Daniel (2012): The X-factor of charity: a critical analysis of celebrities' involvement in the 2010 Flemish and Dutch Haiti relief shows. *Media, Culture & Society*, 34(6), 709–725. SAGE Journals. <https://doi.org/10.1177/0163443712449498>

Duncombe, Stephen (2019). *Dream or nightmare: Reimagining politics in an age of fantasy*. S.l.: OR BOOKS.

Francione, Gary L. (2013): Eläinsuojelu ja eläinten moraalinen arvo. Teoksessa Aaltola, Elisa & (toim.), Koskinen, Johanna (käänt.) (2013): *Johdatus eläinfilosofiaan*. Gaudeamus Helsinki University Press. s. 113-128.

Geraghty, Christine & Lusted, David (1998): *The Television Studies Book*. London: Arnold.

Giddens, Anthony (1991): *Modernity and self-identity. Self and Society in a Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

Grindstaff, Laura (2002): *The Money Shot. Trash, Class, and the Making of TV Talk Shows*. Chicago: University of Chicago Press.

Grinstaff, Laura & Murray, Susan (2015): Reality celebrity: Branded affect and the Emotion Economy. Julkaisussa *Public Culture* 27:1, s. 132-175. Duke University Press. DOI: [10.1215/08992363-2798367](https://doi.org/10.1215/08992363-2798367)

Hawkins, Gay (2001): The ethics of television. Julkaisussa *International journal of cultural studies* Vol. 4(4): 412-426. SAGE Publications. <https://doi.org/10.1177/136787790100400403>

- Hearn, Alison (2009): Hoaxing the 'real': on the metanarrative of reality television. s. 165-178.
- Teoksessa Murray, Susan & Ouellette, Laurie (2004): *Reality TV: Remaking television culture*. New York: New York University Press.
- Hietala, Veijo (2007): *Media ja suuret tunteet. Johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan*. Helsinki: BTJ Kustannus.
- Hirdman, Anja (2011): Tears on the screen: Bodily emotionalism in Reality-Tv. Julkaisussa *Observatorio Journal*, Vol.5 – Nro 1, s. 19-33.
http://www.scielo.mec.pt/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1646-59542011000100002&lng=en&tlng=en. Linkki tarkistettu 18.3.2020.
- Holmes, Su & Jermyn, Deborah (2004): *Understanding Reality Television*. London: Routledge.
- Holmes, Su (2008): *The quiz show*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Karppi, Tero; Kähkönen, Lotta; Mannevuori, Mona; Pajala, Mari & Sihvonen, Tanja (2016): Affective capitalism: investments and investigations. Julkaisussa *Ephemera: Theory & politics in organization*. Vol. 16(4): 1-13.
- Kellner, Douglas (2003): *Media Spectacle*. London: Routledge.
- King, Geoff (2005): *The Spectacle of the real: From Hollywood to reality TV and Beyond*. Bristol: Portland: Intellect Books.
- Kheel, Marti (1993): From Heroic to Holistic Ethics: The Ecofeminist Challenge. s. 243-271.
Teoksessa Gaard, Greta (Toim. 1993): *Ecofeminism: Women, Animals, Nature*. Temple University Press. <https://www.jstor-org.ezproxy.utu.fi/stable/j.ctt14bt5pf>
- Koivunen, Anu (2008): Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa. *Tiedotustutkimus* 2008:3, 5-24.
- Konings, Martijn (2015): *The Emotional Logic of Capitalism: What Progressives have Missed*.

Stanford, California: Stanford University Press.

Lacey, Nick (2000): *Narrative and Genre. Key Concepts in Media Studies*. Basingstone: Palgrave Macmillan.

Laine, Tarja (2015): Negative Feelings as Emotional Enhancement in Cinema: The Case of Ulrich Seidl's *Paradise* Trilogy. s. 246-255. Teoksessa Hauskeller, Michael; Philbeck, Thomas D. & Carbonell, Curtis D. (toim.) (2015): *The Palgrave Handbook of Posthumanism in Film and Television*. London: Palgrave MacMillan. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1057/9781137430328>
Online ISBN: 978-1-137-43032-8

Massumi, Brian (2002): *Parables of the virtual: Movement, affect, sensation*. Durham: Duke University Press.

Miller, William Ian (1998): *The Anatomy of Disgust*. Harvard University Press.

Mills, Brett (2017): *Animals on Television*. London: Palgrave Macmillan Limited.

Nikunen, Kaarina (2016a): Doing good reality, masculine care, and affective capitalism. Julkaisussa *Ephemera* Vol. 16(4), s. 163–184.

Nikunen, Kaarina (2016b): Media, Passion and humanitarian reality television. *European Journal of Cultural Studies* Vol. 19(3): 256-282. Sage Journals. <https://doi.org/10.1177/1367549415609324>

Paasonen, Susanna (2017): Affekti suhteina ja intensiteetteinä. *Tieteessä tapahtuu*, vol.2, s. 42-43, 2017.

Phillipov, Michelle (2016): The New Politics of food. Television and the media/food industries. *Media International Australia* 2016, Vol. 158 (I) 90-98. Sage Journals. <https://doi.org/10.1177/1329878X15627339>

Probyn, Espeth (2000): *Carnal Appetites: foodsexidentities*. London: Routledge.

Robé, Chistopher (2015): The Convergence of Eco-Activism, Neoliberalism, and Reality TV in

Whale Wars. Journal of Film and Video, Vol. 67, No. 3-4 (Fall/Winter 2015), s. 94-111. University of Illinois Press.

Skeggs, Beverley & Wood, Helen (2012): *Reacting to Reality Television. Performance, Audience and Value*. New York, NY: Routledge.

Stano, Simona (2015): *Eating the other. Translations of the Culinary Code*. Newcastle-upon-Tyne, England: Cambridge Scholars Publishing.

Tanasescu, Mihnea (2015): *Environment, Political Representation and the Challenge of Rights: Speaking for Nature*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave & McMillan.

von Scheve, Christian (2017): Affekteista, emootioista ja tunteista. *Tieteessä tapahtuu*, vol. 35, Nro 2, s.40-41, 2017. <https://journal.fi/tt/article/view/61919/23569>

Väliverronen, Esa (1996): *Ympäristöuhkan anatomia: tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Tampere: Vastapaino.

Internet-lähteet:

Ilmasto-opas: ilmastomyönteinen ruoka.<https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/hillinta/-/artikkeli/ab196e68-c632-4bef-86f3-18b5ce91d655/ilmastomyotainen-ruoka.html> Linkki tarkistettu 6.3.2020.

CO₂-raportti: <http://www.co2-raportti.fi/?page=ilmastonmuutos> Linkki tarkistettu 6.3.2020.

YLE Uutiset 8.8.2019a: Ilmastoportista vuotaneet tiedot ovat synkkää luettavaa – Maankäytön vaikutukset ilmastonmuutokseen ovat valtavat. <https://yle.fi/uutiset/3-10912067> Linkki tarkistettu 6.3.2020.

YLE Uutiset 8.8.2019b: Ilmaston lämpeneminen hätyyttelee maa-alueilla jo 1,5 asteen rajaa – Suurraportti: Kasvava ihmiskunta tarvitsee maata ja hotkii liikaa lihaa. <https://yle.fi/uutiset/3-10909039> Linkki tarkistettu 6.3.2020.

YLE Uutiset 21.7.2019: Saastuttaminen on nyt kalliimpaa kuin kertaakaan 11 vuoteen – hiilivoima ajautui pulaan Keski-Euroopassa, kiitos kuuluu päästökaupalle. <https://yle.fi/uutiset/3-10886059> Linkki tarkistettu 6.3.2020.

YLE Uutiset 7.7.2019: Hallitus haluaa vähentää liikenteen päästöjä radikaalisti, mutta henkilöautojen määrä on kasvanut väkilukua nopeammin 2010-luvulla. <https://yle.fi/uutiset/3-10865506> Linkki tarkistettu 6.3.2020.

YLE Uutiset 1.10.2013: Jo 25 000 ihmistä on päättänyt olla lokakuun ilman lihaa. <https://yle.fi/uutiset/3-6857814> Linkki tarkistettu 18.2.2020.